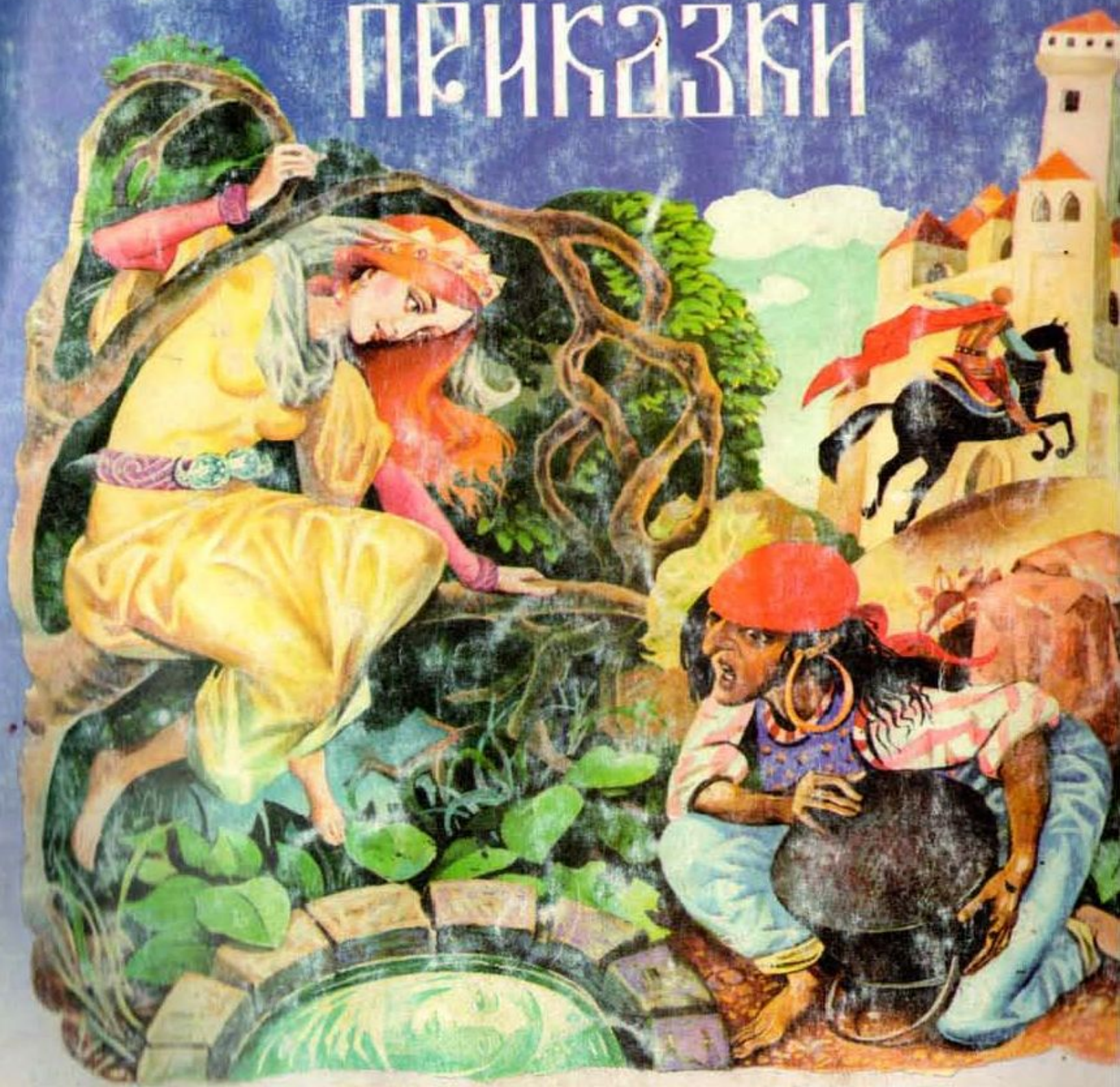


БЪЛГАРСКИ НАРОДНИ БЪЛШЕБНИ ПРИКАЗКИ



БЪЛГАРСКИ НАРОДНИ ВЪЛШЕБНИ ПРИКАЗКИ

chitanka.info

НЕРОДЕНА МОМА

Имало едно време един царски син. Той изградил хубава чешма, от която течало не вода, а мед и масло. Направил я, за да идват момите и да си наливат мед и масло, а той да си избере най-хубавата от тях и да се ожени за нея. На чешмата най-напред дошла една старица. Тя носела всички съдове — големи и малки, които имала вкъщи. Напълнила първо с мед и масло големите съдове, след това малките, а най-накрая извадила и яйчени черупки. Напълнила една черупка и я подпряла с две камъчета, за да не падне. После взела да пълни друга черупка, а царският син стоял отстрани и гледал. Станало му смешно и решил да се пошегува със старата жена. Взел едно камъче, хвърлил го и строшил пълната черупка. Старицата много се разсърдила и в гнева си го проклела:

— Да се ожениш, синко, за неродена мома!

Всички моми идвали на чешмата да си наливат мед и масло. Царският син ги гледал, но не могъл нито една да хареса. Изплашил се той и си помислил, че го е стигнала клетвата на старицата или че тя му е направила магия, за да му се виждат грозни всички девойки.

От ден на ден царският син ставал все по-замислен, посърнал и започнал да линее. Веднъж царицата го попитала:

— Защо си тъй тъжен, синко?

Царският син разправил всичко на майка си и ѝ казал как старицата го проклела да се ожени за неродена мома.

— Кой знае, сине, къде има неродена мома? Ако я има някъде по света, само слънцето би могло да знае. То ходи по високо и гледа нашироко, трябва да я е виждало. Иди, синко, там, където залязва слънцето, намери го и го питай да ти каже къде има неродена мома, та да се ожениш за нея.

Стегнал се царският син за дълъг път и на сутринта тръгнал натам, където залязвало слънцето. Вървял, вървял, преминал през гори, планини, реки и поля и най-после един ден по пладне стигнал до широка река. Край нея растели големи разклонени дървета. А под тях

пладнувало суро стадо. Овчарят спял под сянката. Щом царският син приближил, кучетата залаяли и се спуснали към него. Овчарят се събудил, скочил на крака, грабнал кривака и усмирил песовете. Бил едър, здрав, белобрад старец. Царският син му рекъл:

— Добър ден, дядо!

— Дал ти Бог добро, юначе! Какво те носи насам, дядовото? Оттук пътници не минават.

Разказал му царският син какво го е сполетяло и го попитал къде да открие слънцето, защото то може да му каже къде да намери неродена мома.

— Прегази реката тук, при брода, и изкачи ей това бърдо. Зад него има широка поляна, а сред поляната — градина. В тази градина е палатът на слънцето. Там човек не стъпва, но щом си тръгнал, иди и прави това, което Господ те е научил — рекъл му старецът.

— Да ти даде Господ здраве и спокойни старини! Сбогом, дядо!

— Иди си със здраве, юначе! — отговорил белобрадият старец и го благословил: — Да ти помага Господ и да сполучиш!

Царският син прегазил реката при брода, тъй както му казал овчарят, и тръгнал по бърдото.

Старецът засвирил с шарения си кавал оная песен, която овчарите свирят на стадата си, когато слънцето захожда. Овцете задрънкали с хлопките си и тръгнали по гласа на кавала.

Царският син изкачил върха на бърдото и пред него се разстлала равна поляна. Насред поляната имало зелена градина, а в нея — висок бял палат. Спуснал се царският син към градината и стигнал до портата на слънчовите двори. Тя била заключена, но той похлопал с големия си пръстен от сребро и портата се отворила. Насреща му излязла красива белокоса жена. Щом го видяла, тя много се изненадала.

— Добър ден, слънчова майко — рекъл момъкът.

— Дал ти Бог добро, синко — отговорила белокосата жена. — Тук, синко, човек не е стъпвал, но като ме зовеш слънчова майко, влез и ми разкажи какво те носи насам, докато не се е върнало слънцето.

И тя въвела госта в слънчовия дом. Вътре всичко греело като озарено от огън и блестяло като злато.

— Ти си уморен, синко! Виждам, че идеш отдалеч. Поседни и ми разкажи защо си дошъл — рекла слънчовата майка.

Царският син ѝ разказал всичко — за чешмата, за клетвата на старицата и за дългия си път до палата на светилото, за да пита слънцето, което ходи по високо и гледа нашироко, не е ли виждало някъде неродена мома, та той да иде да я намери и да се ожени за нея.

— Добре, синко, ще питам сина си — казала му слънчовата майка, — но тъй като тук не е стъпвал човек, трябва да те скрия. Най-добре ще бъде да те превърна в игла и да те забода зад вратата. Слънцето след малко ще си дойде изморено, гладно, жадно и сърдито. Аз цял ден му готвя, синко, опекла съм му девет ялови крави и девет пещи кисел хляб. Дори аз не смея да му продумам, докато не се нахрани. Щом се навечеря, аз отново ще те превърна в човек и тогава ти ще му разкажеш защо си дошъл чак тук.

И слънчовата майка превърнала царския син в игла, забола го зад вратата, а после запретила ръкави и започнала да слага трапезата за слънцето — девет печени крави ялови, девет пещи кисел хляб и девет мери вино.

След малко ето че и слънцето се задало — огнено, начумерено, ядосано и мрачно от дългия път. Умило ръцете и очите си от праха и седнало веднага на трапезата. Но изведнъж погледнало навъсено майка си и рекло:

— Мамо, тук ми мирише на човек!

— Какво ще търси тука човек, синко! Ти си много изморен и гладен и затова така ти се струва. Я си хапни и не мисли за нищо!

И слънцето се вслушало в съвета на майка си и започнало да вечеря. Ала по някое време пак рекло:

— Мамо, тук ми мирише на човек!

— Какво ти става, сине? Нали знаеш, че тук човек не стъпва. Хайде по-добре си хапни и си пийни!

Когато слънчовата майка вдигнала трапезата, слънцето пак попитало:

— Сигурен съм, майко, че тук има човек, но защо не ми кажеш кой е и къде се е скрил?

Тогава тя рекла:

— Не трябваше, сине, да те лъжа. Има човек, но не исках да ти кажа, докато не се нахраниш.

И майката му разказала всичко за царския син и си признала, че го е превърнала в игла, за да го скрие. Слънцето ѝ казало:

— Доведи го, майко, при мене.

Слънчовата майка взела иглата, духнала върху ѝ и я превърнала отново в царски син.

Момъкът бил виждал слънцето само на небето и отблизо то му се сторило много страшно, затуй се поклонил и му целунал ръка.

— Тук не е стъпвал човешки крак. Ти трябва да си много смел, щом успя да дойдеш в моя дом — рекло слънцето.

— Какво друго бих могъл да направя, ясно слънце! — отвърнал царският син. — Проклеха ме да се ожения за неродена мома. Майка ми ме прати при тебе: ти ходиш по високо и гледаш нашироко, трябва да си съгледало някъде такава мома. Затова дойдох при тебе да ми помогнеш, за да ида да я намеря и да се ожения за нея.

Слънцето се замислило малко, усмихнало се ведро и казало:

— Иди в градината зад къщата. Там има едно хубаво ябълково дърво. На него растат три златни ябълки — откъсни си една от тях и като си отидеш, срежи я, от нея ще излезе златна девойка и ще ти каже: „Дай ми хляб и сол!“ Ти ѝ дай, яжте двамата и след това тя ще бъде твоя. Ожени се за нея. Това е твоята неродена мома, тя ще ти бъде вярна и добра стопанка.

Царският син целунал ръка на слънцето, поклонил му се с благодарност и отишъл в градината. Видял златните ябълки и ахнал — те били една от друга по-хубави. Мислил, мислил коя да вземе, пък накрая откъснал и трите, скрил ги в пазвата си и тръгнал. Вървял по пътя царският син и си казвал: „Аз не послушах слънцето! То ми заръча да откъсна само една ябълка, а аз откъснах и трите. Сбърках! Ами сега, ако няма златно момиче нито в една ябълка, какво ще правя!“ И изведнъж си рекъл: „Ще взема да срежа едната и да видя има ли в нея златно момиче.“

Извадил той едната златна ябълка и я срязал. Щом я разполовил, пред него на мига застанало едно златно момиче, хубаво, прехубаво и греело като слънце. От устата му се отронили думите:

— Дай ми хляб и сол!

— Нямам — отговорил царският син.

И то тозчас изчезнало като сянка пред очите му. Много му домъчняло на царския син за хубавата девойка. Най-напред си поплакал, но после се сетил, че има още две ябълки, утешил се и продължил своя път. Ала сега още повече се размислил: „Ами ако само

в тази ябълка има златно момиче, а в другите няма, какво ще правя? Сбърках! Не трябваше да откъсвам и трите.“

Вървял царският син по пътя и тая мисъл не му давала мира. „Ще срежа и втората. Ще видя дали има и в нея златно момиче!“ — решил накрая той. Срязал втората ябълка и пред него застанало златно момиче, по-хубаво от първото. И то продумало:

— Дай ми хляб и сол!

— Нямам — отвърнал момъкът и второто златно момиче се изгубило от очите му като сянка.

Мъката на царския син била толкова голяма, че той вече дори не можел да заплаче. Тръгнал отново по пътя си и горко се окайвал: „Ами ако в третата ябълка няма златно момиче, какво ще правя? Как ще се върна у дома? Какво ще кажа на майка? При слънцето нямам очи вече да ида!“

Тюхкал се, каял се царският син, но изгубеното не се връща. На път бил, трябвало да върви. Зарекъл се, че докато не намери хляб и сол, няма да срязва третата ябълка. Ала първите две златни момичета не излизали от ума му.

Най-после стигнал до царството си. Намерил хляб и сол, спрял в една градина и разполовил третата ябълка. Щом я срязал, от нея излязло едно златно момиче, по-хубаво от предишните. То му се усмихнало, но си мълчало и сърцето на царския син се свило. Ала след малко девойката казала:

— Дай ми хляб и сол!

Царският син веднага й дал. Тя хапнала, а заедно с нея ял и той. И тогава разбрал, че са се сбъднали думите на слънцето. Очите на момичето излъчвали такава светлина, обич и топлина, че той веднага го заобичал. И царският син казал на своята неродена златна мома:

— Мое хубаво златно момиче, моя слънчева неродена мома, ще отида да събера сватове и кумове, зълви и девери, да намеря цигулки и гайди, зурни и тъпани, за да те вземем и да влезем в града със свирни и игри. А ти остани в градината да ме чакаш.

— При кого да остана тук? Страх ме е да стоя сама — казало златното момиче.

— Щом се страхуваш, качи се на това дърво и ме чакай, докато се върна — рекъл й царският син.

В градината имало голямо разклонено дърво с много листа. А под дървото — дълбок студен кладенец. Неродената мома се качила на дървото, седнала между два клона и останала там да чака жениха си.

След малко за вода дошла една циганка. Щом се надвесила над кладенеца, тя видяла, че във водата се оглежда чудно красива златна девойка. Погледнала нагоре към дървото, но се направила, че не я забелязва. Обърнала наопаки котела, който носела, и започнала да налива водата от ведрото върху дъното му. И тъй като котелът все си оставал празен, тя се разплакала, че не може да си налее вода. Неродената мома не се стърпяла и се обадила:

— Обърни котела и тогава наливай!

Циганката се престорила, че едва сега я вижда, и взела да ѝ се моли:

— Слез, моето момиче, слез! Как ти е името? Слез да ми покажеш какво да направя.

— Обърни котела ето така, на тази страна — показало момичето с ръце.

Циганката го обръщала ту настрани, ту с дъното нагоре и не преставала да плаче и да нарежда:

— Слез, моето момиче, слез да ми покажеш... аз не мога...

Неродената мома, която току-що била излязла от златната ябълка, не знаела колко злини и коварство има по света, затова я послушала и слязла да ѝ покаже как да си напълни котела с вода. Циганката мигом се хвърлила отгоре ѝ като хищна птица, хванала я за гърлото и я удушила. Щом видяла, че девойката е мъртва, съблякла златните ѝ одежди, свалила своите мръсни дрипи и облякла дрехите на златната девойка, а нея хвърлила в кладенеца. Скрила циганката котлите и дрипите си и се покатерила на дървото.

На бял кон в чудна премяна, накичен със злато и сребро, се задал царският син. Подире му идела златна каляска за неродената златна мома. След нея вървели музикантите, а накрая се занизали всички сватбари — млади и стари, големи и малки. Щом стигнал до дървото, където оставил своята годеница, момъкът спрял коня и с трепет погледнал нагоре. Неродената мома му се сторила черна и грозна. Царският син ѝ казал да слезе и я попитал:

— Къде изчезна предишната ти хубост? От какво си тъй почерняла и погрозняла?

— Ти знаеш, че мене слънце не ме е виждало и вятър не ме е лъхвал. Изгори ме слънцето, надуха ме вятърът и затова съм тъй почерняла и погрозняла — бързо-бързо му отговорила циганката.

Царският син въздъхнал, но нямало що да стори. Друга неродена мома нямало и той с мъка на сърцето ѝ казал да се качи в златната каляска, а тя на драго сърце скочила в нея.

Засвирили зурни, забили тъпани, бръмнали и заизвивали глас гайди и цигулки. Старата царица посрещнала сватбарите на портите и ги въвела в царския дворец. Цели две недели всички яли, пили и се веселили — като на царска сватба.

Наскоро след сватбата царските слуги се оплакали, че конете не могат да пият вода от кладенеца.

— В кладенеца има една златна рибка — казали те на царя. — Като се наведат конете да пият вода, тя се мята, удря ги с опашката си по ноздрите и не ги оставя капка да глътнат.

Царят заповядал да уловят златната рибка и да му я донесат. Слугите изпълнили заповедта му. Донесли рибката, а тя греела като същинско слънце. Царят наредил да я остържат и да я опекаат, а пък царицата казала да съберат всичките ѝ люспи и да ги изгорят.

— Ела, царице, да ядем прясна риба — поканил царят царицата.

— Аз не ям прясна риба — отговорила му тя и нищичко от рибата не хапнала, но заповядала всичките ѝ кости да бъдат изгорени.

Ала в ръката на царя останала една костичка от ребрата на рибката и той я хвърлил през прозореца в градината. Царицата нищо не забелязала.

След някое време под прозореца на царските покои израснало хубаво ябълково дърво. Нощем, когато царят и царицата заспивали, младата ябълка огъвала клони, провирала ги през прозореца и нежно галела с листата си царя, а царицата удряла с всичка сила, после прибирала вейките си и се изправяла.

Царицата непрекъснато молела царя да отсече дървото. Той не издържал на молбите ѝ и един ден заповядал да отсекаат ябълката.

Царицата се разпоредила да извадят корените и да изгорят цялото дърво. Не щеш ли, точно тогава при царицата дошла една бедна старица да я моли за къдели за предене. Тя водела и внучето си. Докато царицата разговаряла със старата жена, момчето взело една права гладка пръчка от отсеченото дърво, за да си играе с нея на конче.

Царицата нищо не видяла. Детето си играло въщи с пръчката през деня, а вечерта я хвърлило под одъра и забравило за нея.

Баба му ходела да работи по чужди къщи и на следния ден заедно с внучето излязла и се прибрала у дома чак вечерта. Щом двамата влезли в къщата, много се зачудили, защото стаите били пометени и подредени, а гозбата къкрела на огъня. И всеки ден те заварвали къщата светнала, сякаш добра стопанка живеела в нея. Веднъж старата жена решила да се скрие и да види кой върши всичко това. Спотаила се в пруста зад вратата и зачакала. По едно време изпод одъра изскочило едно много красиво момиче и цялата къща грейнала, като че ли слънце изгряло. Запретнало се момичето, разшетало се, започнало да мете, да подрежда и да готви. Излязла бабата и го хванала. То се опитало да избяга и да се скрие отново под одъра, но не успяло.

— Чакай, бабиното, чакай! Не бягай! Нищо лошо няма да ти сторя — кротко занареждала старицата. Най-накрая придумала девойката и тя заживяла спокойно в нейната къща.

Купила бабата шарена хурка и костен гергеф на момичето и то често седяло до прозореца да преде и да шие.

Къщата на старата жена била край пътя. Един ден младият цар се разхождал и минал оттам. На прозореца той видял златното момиче, а цялата къща била обляна в светлина.

Заповядал царят да поканят в двореца на седянка всички девойки. Вечерта на седянката дошли всички моми, наредили се и насядали. Последно пристигнало златното момиче. Щом влязло, цялата стая грейнала. Девойките станали на крака и го поканили да седне. То седнало, седнали и другите, надянали къделите, запрели и запели. Царят и царицата дошли да ги слушат. Всяка девойка изпяла по една песен. Дошъл редът и на бабиното златно момиче. То рекло:

— Аз песни не знам да пея, но мога да разказвам приказки. Дайте ми един съд, пълен с маргарит, и един празен.

Царят наредил да донесат един съд, пълен с маргарит, и един празен.

Взело златното момиче едно зрънце маргарит и започнало: „Имало едно време един царски син, зрънце маргарит — и то пуснало зърното в празния съд. — Той изградил хубава чешма, зрънце маргарит, от която течало не вода, а мед и масло, зрънце маргарит...“.

Така девойката разказала приказката за неродената мома, така както я разправихме дотук. Щом стигнала до циганката, която я прилъгала да слезе от дървото, за да я удуши и да я хвърли в кладенеца, на царицата ѝ прилошало и излязла навън. А царят изслушал приказката докрай. Момичето рекло: „Сега неродената златна мома разказва приказката на седянката при царя“ — и пуснуло последното зрънце маргарит.

Царят разбрал, че бабиното златно момиче е неродената мома, а циганката — царицата. На сутринта извикал жена си, дал ѝ една торба и цигански дрипи и я изгонил от двореца. А после се оженил за златното момиче, за своята неродена мома, която бил търсил чак при слънцето.

Заживели двамата честито и си добили три момченца и две момиченца, хубави като златни ябълки.



ДАРЪТ НА СЛЪНЦЕТО

Един ден слънцето закъсняло и тъкмо бързало да се скрие зад една голяма планина, когато страшна хала врѣхлетяла върху него и искала да го глътне. Слънцето се изплашило и спряло. Млад овчар видял халата, затичал се право срещу нея и с всичка сила я заудрял с големия си кривак. Удрял, удрял и убил халата.

— Благодаря ти, юначе! — рекло слънцето. — Ти ме спаси от смърт! Ела с мен — хем ще ме оправдаеш пред баща ми, че се забавих, хем той ще те награди, че ме спаси.

— Ще дойда, щом още ти трябвам — отговорил овчарят, — но не заради наградата. Искам да кажа на баща ти, че си закъсняло, за да светиш по-дълго на хората.

Тръгнали слънцето и овчарят към слънчовите палати. По пътя светилото рекло:

— Юначе, каквато и награда да ти дава баща ми, ти не я вземай! Поискай само буйния бял кон с черната опашка.

Стигнали те до палатите на слънцето. Всичко там греело с ослепителна светлина. Овчарят се скрил зад слънцето, за да не изгори и да не ослепее от блясъка.

— Защо идваш толкова късно? — скарал се слънчовият баща на сина си.

И той разказал какво му се било случило. Тогава бащата рекъл:

— А защо не доведе този смел овчар, за да го възнаградя богато?

— Той е зад мене, тате, крие се от светлината, за да не изгори и да не ослепее.

Тогава слънчовият баща хвърлил облак, за да затъмни малко светлината, и момъкът излязъл.

— Ти, юначе, спаси от смърт сина ми. Каква награда искаш да ти дам? — попитал слънчовият баща.

— Нищо не искам! Не съм направил Бог знае какво — отвърнал овчарят. — Дойдох тук само да ти кажа, че слънцето закъсня, за да посвети по-дълго на хората по земята.

— Хубаво, ама аз не мога да те изпроводя без награда. Ти си спасил слънцето, а земята не може без него. Направил си добро на всички хора. Давам ти злато колкото искаш и можеш да носиш. Синът ми ще те изпрати и ще ти помогне.

— Не искам злато! Нищо не искам! — повторил момъкът.

— Не мога да те пусна, без да те възнаградя, юначе! — настоявал бащата на слънцето.

— Добре тогава — склонил най-накрая овчарят. — Дай ми да си избира един от твоите коне.

Слънчовият баща се съгласил и го завел да си избере кон.

— Искам този, белия с черната опашка — казал младият овчар.

— Не ти трябва, момко, този кон, много е буен — рекъл слънчовият баща.

— Нищо че е буен, аз ще опитам с добро...

Нямало какво да прави бащата на слънцето — нали бил обещал на момъка да му подари каквото си пожелае.

Овчарят яхнал белия кон с черната опашка и тръгнал да обикаля света. Дълго препускал конят и спрял на брега на морето. Овчарят видял ярка светлина на пясъка.

— Какво е това? — попитал той коня.

— Косата на морската царица — отговорило животното. — Иди да я вземеш. Ще ти потрябва.

Момъкът слязъл, взел светецата коса, а след това конят препуснал с все сила по-надалеч от брега.

След някое време двамата стигнали до страната на жабите. Господар там бил грозният жабешки цар. Момъкът искал да иде в главния град, да види двореца и самия цар.

— Ще те отведа до там, но ще влезеш в града сам — казал конят.

Скоро приближили до високите каменни порти на града. Младият овчар слязъл, за да продължи сам. А белият кон му рекъл:

— Вземи юздата ми и я пази като очите си! С нея ще лягаш, с нея ще ставаш, защото ще ти потрябва! Ако имаш нужда от помощ, само я разлюлей и аз веднага ще дойда.

Момъкът взел юздата и влязъл в главния град. По това време царският глашатай обикалял улици и мегдани и викал, че царят на жабите търси коня. Царят имал три коня. Те били много страшни. Щом някой влезел при тях, те се откъсвали от здравите каиши, с които

били завързани, и с тежките си копита започвали яростно да тъпчат човека, а после го изяждали. Затова никой не се осмелявал да стане кочияш на царя, макар заплатата да била много висока. И глашатаят всеки ден обикалял града, за да търси коняр.

Щом момъкът чул какво вика царският вестител, веднага отишъл в двореца и казал на слугите:

— Аз ще стана коняр.

Те го завели веднага в конюшната. А той още на прага извадил косата на морската царица. Силната светлина заслепила конете.

— Де-е-е, Дорчо! Де-е-е, Арап! — подвикнал им момъкът, а те смирено му направили място да мине между тях. И си стояли кротко като агънца. Той ги нахранил със зоб и ги хванал за поводите, за да ги изведе на водопой.

Учудени, царските слуги изтичали при царя и всичко му разказали. Той заповядал веднага да доведат при него новия коняр. Щом момъкът влязъл при царя, той го попитал:

— Как можа да укротиш конете ми? Никой досега не е успявал.

— Ето с това — отговорил момъкът и извадил косата на морската царица.

— Какво е то? — попитал царят на жабите.

— Косата на морската царица — отвърнал момъкът.

— Заповядвам ти да ми доведеш тук морската царица! Ако не го сториш, ще те погубя!

— Царю, дай ми един ден да си помисля — рекъл момъкът.

Царят на жабите се съгласил и му дал един ден срок да помисли. Момъкът излязъл пред портите на града, извадил юздата и леко я разлюлял. Белият кон веднага се явил пред него и овчарят му разказал каква е заповедта на царя на жабите.

— Лесна работа! — рекъл конят. — Качи се на гърба ми и да тръгваме!

Момъкът се метнал на гърба му, а белият кон лудо препуснал. Не след дълго стигнали до брега на морето. Конят се хвърлил във водата и заплувал. Плувал, плувал, докато стигнали до един голям остров. На острова имало огромен палат, изграден от красиви морски камъни с причудливи форми и от разноцветни миди. Щом го видял, момъкът ахнал. Конят бързо влязъл вътре и двамата се озовали в покоите на

морската царица. Тя спяла в свилени постели. Момъкът слязъл от коня и се приближил до нея.

„Колко е хубава! — помислил си той. — Едва ли има самодива, по-красива от нея!“ Взел я на ръце, бързо се качил на коня и тримата като вихър полетели назад.

На разсъмване стигнали до жабешкото царството. Пред портите на града момъкът слязъл от коня и събудил морската царица. Тя се сепнала уплашена, ала овчарят я успокоил и завел девойката при царя на жабите. Той мигом я харесал и решил да се ожени за нея. Морската царица обаче го погледнала ужасена и отсякла:

— Ще се вземем, ала най-напред трябва да се изкъпеш в мляко от девет самодивски кобили, за да станеш по-хубав от мен. А ако преди това сложиш млякото на огъня, ще станеш най-красивият на земята.

Царят на жабите рекъл на овчаря:

— Намери веднага мляко от девет самодивски кобили. Ако не намериш, ще изгубиш главата си!

— Дай ми един ден да си помисля — отговорил той.

Царят се съгласил. Момъкът изтичал пред портите на града, разлюлял юздата и белият кон веднага се появил. Човекът разказал на животното каква е новата заръка на жабешкия цар, а то рекло:

— Метни се бързо на гърба ми и ще те заведа там, където ще намериш мляко от девет самодивски кобили.

Препуснали двамата и по някое време стигнали до една висока планина. Изкачили се на върха ѝ и се озовали на голяма поляна. Конят изцвил и на поляната мигом дотичали много самодивски кобили. Момъкът хванал девет, издоил им млякото и отново се метнал на гърба на верния си другар. Белият кон се понесъл като вихър към жабешкото царство и щом стигнал пред портите, момъкът скочил и занесъл млякото на царя.

Слугите запалили огън и турили млякото в казан да заври. Дошъл царят да се изкъпе, ама не смеел да влезе във врящото мляко.

— Хайде първо влез ти в казана — рекъл той на момъка, — да видя дали ще станеш много хубав, пък после ще вляза и аз.

— Дай ми един ден да си помисля — казал момъкът и отишъл да се посъветва с коня.

— Аз ще се превърна в магаре — казал вълшебният кон, — ти ще ме отведеш в двореца и ще вържеш юздата ми за дръжката на

казана, а ти ще влезеш да се изкъпеш във врящото мляко.

И тозчас се превърнал в магаре.

Момъкът така и направил. Отвел магарето в двореца, вързал го за дръжката на казана, съблякъл се и влязъл вътре. Млякото кипяло, а той викал:

— Олеле, много е студено! Сложете дърва в огъня, че измръзвам!

Слугите започнали да хвърлят големи кютуци, а той продължавал да вика:

— Олеле, пак ми е студено! Слагайте още дърва!

И от казана излязъл един чудно красив момък. По-красив дори от морската царица. Царят на жабите, който пък бил станал още по-грозен, веднага рекъл:

— Щом той върза магаре, изкъпа се във врящото мляко и стана толкова красив, аз ще вържа кон за казана!

Момъкът довел най-хубавия от трите му коня и го вързал за дръжката на казана. Грозният цар се хвърлил в кипящото мляко. Дълго крещял и се молел да го извадят, докато накрая се стопил и изчезнал.

Момъкът се оженил за морската царица и седнал на трона в жабешкото царство. А вълшебният бял кон винаги стоял пред царските покои и бдял над своя господар.



ТРИМАТА БРАТЯ И ЗЛАТНАТА ЯБЪЛКА

Една жена имала трима синове. В градината на къщата им растяло чудно красиво ябълково дърво. Всяка година то раждало само по една ябълка, но не каква да е, а златна. Ала в нощта, когато ябълката узрявала и така заблестявала между клоните, че цялата градина грейвала, долитала една хала и откъсвала златната ябълка.

Една година, щом дошло време ябълката да узрее, най-големият син рекъл на майка си:

— Мале, ще отида да вардя ябълката. Дай ми един нож и орехи, та да не заспя.

Седнал най-големият син под ябълката и започнал да троши орехи. Изведнъж задухал силен вятър и дърветата се превили чак до земята. Тъмен облак закрил луната и звездите, а от него се спуснала халата, грабнала златната ябълка и докато големият син се усети, отлетяла.

На другата година средният син казал на майка си:

— Мале, отивам да вардя ябълката. Дай ми един нож и орехи, че тръгвам.

Седнал той под ябълката, ала се улисал да троши и да яде орехи и така и не разбрал как халата откъснала златната ябълка и изчезнала с нея.

На третата година най-малкият син рекъл:

— Мале, този път аз ще вардя ябълката. Дай ми ножа!

И вечерта се качил на дървото, седнал в клоните близо до ябълката и зачакал. Към полунощ се дочуло силно бучене, въздухът затреперил и халата се стрелнала към златната ябълка. Тогава най-малкият брат изведнъж изскочил и с нож в ръка се хвърлил към чудовището. Започнала такава борба, че чак земята се разтресла. Най-малкият син се биел юнашки и безстрашно нападал халата. Най-накрая й нанесъл силен удар с ножа. Тя изревала от болка, плеснала с криле и с мъка се вдигнала към облаците. Най-малкият син откъснал златната ябълка и я отнесъл на майка си.

В това време по-големите братя спели така дълбоко, че той едва ги събудил, за да тръгнат да търсят ранената хала. Следите от кръвта на раненото чудовище водели до една пещера, толкова тъмна и толкова дълбока, че дъното ѝ не се виждало.

Най-големият брат рекъл, че е най-голям юнак, и поискал него да спуснат в пещерата. Вързали го с едно въже през кръста, спуснали го, но когато стигнал до средата, той се изплашил и заклатил силно въжето, за да го изтеглят. След него се спуснал средният брат, но и той се изплашил и се качил горе. Най-послед дошъл редът на най-малкия. Той казал:

— Сега аз ще сляза долу. Щом поклатя въжето един път — спускайте ме, поклатя ли го два пъти — изтеглете ме.

Братята го вързали и започнали да го спускат. Спускали го, спускали го и най-послед на третия ден той слязъл на дъното на пещерата. Повървял малко и намерил двореца на халата. В градината пред двореца седели три хубави девойки. Двете играели със златни ябълки, а третата — най-малката и най-хубавата — си подхвърляла не златна, а най-обикновена ябълка.

— Девойки, пуснете ме да вляза! — викнал момъкът.

— Върни се назад, юначе! — изплашила се най-малката. — Ако те види халата, ще те изяде, толкова е разярена. Отиде да ми донесе златна ябълка, но се върна цялата обляна в кръв. Бягай, докато не те е усетила!

Момъкът не я послушал и прескочил оградата на градината. Влязъл в двореца и след малко се чул страховит рев. Най-малкият брат убил халата, освободил девойките, които били пленени царкини, и ги отвел при въжето в дъното на пещерата. Вързал първата и дръпнал въжето два пъти. Братята изтеглили девойката. Вързал средната — изтеглили и нея. Останала най-малката и най-хубавата. Момъкът ѝ рекъл:

— Като те изтеглят и видят колко си хубава, братята ми ще се скарат за тебе и няма да искат да ме изтеглят. Ако пък аз изляза най-напред, а след това изтеглим тебе, нещо тук може да ти се случи, а аз няма да мога да ти се притека на помощ. Затова ти ще се качиш преди мен, а ако ме обичат, братята ми ще извадят и мен. Ако ли пък не — все някак ще се оправя.

Тогава девойката рекла:

— Вземи този пръстен. Давам ти го, защото ми харесваш. Ако горе се карат за мене, ще кажа, че ще се омъжа за този, който ми направи дрехи самотворни. А такива дрехи може да ми даде само човекът, у когото е този пръстен. Ако братята ти не те изтеглят, ти ще постоиш още малко тук, после земята ще се отвори и ще полетиш още по-надолу. Там има два овена — бял и черен. Паднеш ли върху белия, той ще те изнесе на белия свят. Паднеш ли върху черния, той ще те отнесе на долната земя.

В това време братята започнали да теглят въжето, а момъкът взел пръстена и се сбогувал с девойката. После зачакал да спуснат въжето и за него, ала напразно. Тогава земята се разтворила, най-малкият брат полетял надолу и паднал върху черния овен. Той го понесъл още по-надолу, към долната земя, хвърлил го там и изчезнал.

Клетият момък тръгнал накъдето му видят очите. Повървял малко и стигнал до една къщурка в края на голям град. Там живеела бабичка, която никого си нямала и прибрала момъка да преспи при нея. За вечеря бабичката почнала да меси хляб, но вместо с вода, месела го със сълзи.

— Защо плачеш, бабо? Защо месиш хляба със сълзите си? — свило се сърцето на добрия момък.

— Как да не плача, сине! Един змей се е появил тука и не ни позволява вода да си налеем, ако не му дадем да изяде някое момиче. Аз имах шест дъщери. Давах, давах — нито една не ми остана. Змеят вече цяла година не е пускал водата. Днес царят изпрати дъщеря си — да я глътне змеят, да се насити и да отвори реките. Утре ще имаме вода.

Щом чул това, момъкът скочил, разпитал бабичката къде е царската дъщеря и хукнал право натам. Стигнал точно когато звярът се спускал към вързаната за едно дърво царкиня. Като видяло най-малкия брат, чудовището изревало грозно и трите му глави избълвали големи огнени пламъци. Момъкът не трепнал и с един удар отсякъл и трите глави. Змеят издъхнал и в същия миг всички реки, извори, потоци и чешми в царството рукнали.

Когато царската дъщеря се върнала жива и здрава в двореца заедно с момъка, царят не повярвал на очите си:

— Кажи какво искаш, юначе! Ако пожелаеш, давам ти цялото си царство!

— Не искам нищо, царю! — отговорил най-малкият брат. — Само искам да изляза на нашата земя.

Замислил се царят:

— Това не е по силите ми. Ако намериш някой, който може да те изнесе, ще дам всичко, каквото потрябва.

Тогава момъкът се спуснал да разпитва кой може да го изнесе на горната земя. Един човек му казал да попита орлицата, дете мъти и все не може да откъдне орлетата си, на едно голямо дърво на края на гората. Отишъл момъкът под дървото, легнал и заспал. По едно време орлетата се разпищели и той се разбудил. Като погледнал нагоре, видял триглава змия да лази по дървото. Станал и с един замах отсякъл и трите ѝ глави. Като долетели орлицата и орелът, спуснали се към момъка да го изкълват, но малките орлета рекли:

— Този човек уби триглавата змия и ни спаси!

Тогава орлите казали на момъка:

— Е, юначе, какво добро искаш да направим за теб?

— Нищо не искам! Искам само да ме изнесете на горната земя.

— Добре — казал старият орел. — Ще те изнеса. Само че изхрани две родени днес биволчета. Като пораснат, заколи ги, нарежи месото им на парчета. След това напълни едната кожа с месото, а другата с вода. Направи една клетка, завържи я с железни вериги и сложи вътре кожите. Тогава ме извикай.

Момъкът отишъл при царя и царят наредил да направят каквото орелът поискал. Когато всичко било готово, той долетял.

— Влез в клетката — рекла птицата на най-малкия брат. — Аз ще те понеса нагоре. Като кажа „га“, ще ми даваш месо. Кажа ли „пиу“, ще ми даваш вода.

Литнал орелът и понесъл юнака. Кажел ли „га“, юнакът му давал месо, кажел ли „пиу“ — давал му вода. Но приготвеното месо не стигнало и момъкът тихомълком започнал да реже от нозете си. Най-сетне стигнали горната земя.

— Хайде, юначе, ставай и тръгвай! Вече си у дома!

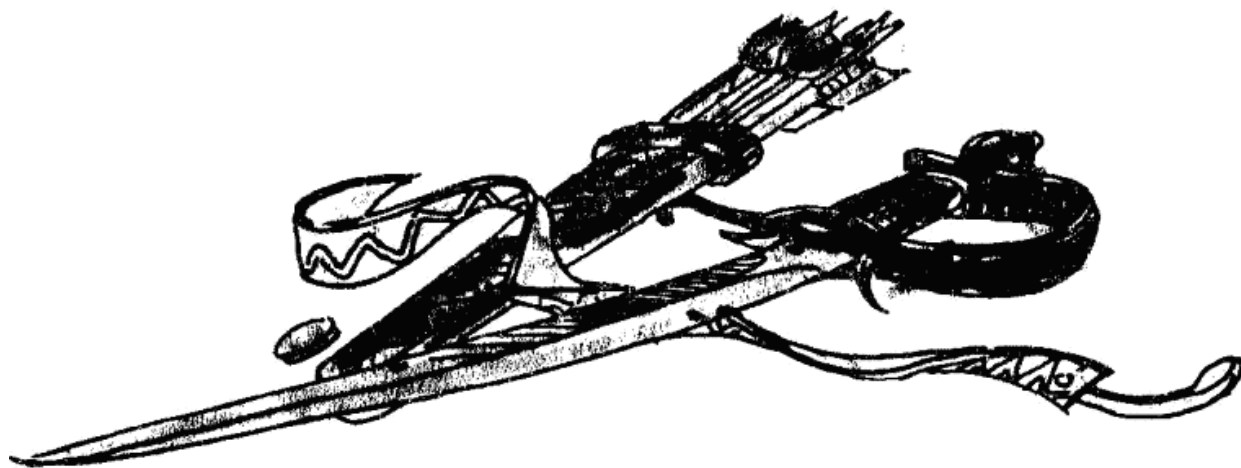
— Не мога да ходя. Рязах месо от нозете си — да те храня, докато стигнем.

Тогава орелът погалил краката на момъка с перата на крилете си, те оздравели и той скочил и се запътил към къщи. А там братята му още се карали за най-малката девойка. Щом видяла юнака, тя се зарадвала и рекла:

— Искам дрехи самотворни. Който ми ги даде, него ще взема!

Сетил се най-малкият брат за пръстена, погледнал го и мигом се появили дрехи самотворни и засияли с чудна хубост.

После вдигнали сватба и три дни и три нощи се веселили под клоните на ябълката. А тя и до ден днешен всяка година ражда по една златна ябълка.



ОТ ВАР МОМИЧЕ

Имало едно време един дядо и една баба. Те си нямали деца и постоянно молели Бога да им даде чедо. Веднъж и на двамата им се присънило, че си правят от вар момиченце. На сутринта те наистина си измайсторили момиченце от вар и го изправили до стената. На другата нощ им се присънило, че някой им заръчва да го съживят с дъха си, но щом го съживят, да излязат на пътя и да го дадат на първото същество, което мине покрай тяхната къща. Старците така и направили. Дали му живот с дъха си и макар да им било много мъчно, решили да постъпят както им било заръчано. Излезли пред къщи да чакат кой ще мине пръв и нему да го дадат. Не щеш ли, най-напред минал един дръглив кон. Бабата и дядото вкарали коня в двора, оседлали го, сложили му позлатена юзда и качили на него момичето. Казали му:

— Където и да отидеш, с когото и да се срещнеш, не продумвай нито дума, докато не ти кажат „От вар момиче“.

Извели те коня на пътя и тъжно гледали след него, докато се изгубил от очите им. Поплаkali си бабата и дядото и се прибрали вкъщи.

А конят бил от конюшната на царя и щом остарял и изнемощял, конярите го натирили по пътищата. И сега, оседлан и с момичето от вар на гърба си, той ходил, ходил по прашните пътища, пък току пак стигнал пред царските порти. Стражите го познали, но се зачудили откъде се е взело това хубаво момиче. Отишли при царя и рекли:

— Царю честити, старият кон се завърна, оседлан е с хубаво седло и на гърба му има едно чудно хубаво момиче.

— Отведете коня в конюшната, а момичето доведете веднага при мен — казал царят.

Щом видял девойката, той се смаял от нейната хубост. И двамата с царицата я молели да им каже коя е и откъде е дошла, но тя не продумвала нито дума. Заживяла в двореца, но все мълчала. Когато оставала сама, тя си приказвала, но щом някой дойдел, веднага млъквала. Всички си мислели, че се срамува много и затова не говори.

Царят имал син. Той много харесал момичето, обикнал го и се оженил за него. Царят и царицата се надявали, че след сватбата то ще почне да говори, но се излъгали. А на царския син му омръзнала нямата невеста и се оженил за друга девойка. Момичето от вар изпратил да живее в малка стаичка някъде в приземията на двореца. Момичето от вар си живеело само и често си говорело. Веднъж царските слуги го чули и надзърнали през процепите на вратата. И що да видят? Момичето от вар взело един гергеф и му рекло:

— Уший се, гергеф! — и гергефът веднага се ушил.

— Вдени се, игла! — иглата се вдянала и момичето започнало да шие.

Шило, що шило, омръзнало му и хвърлило иглата на пода. По някое време решило отново да шие, повикало иглата, но тя не го послушала и не дошла. Тогава момичето си отрязало с ножичката носа и му казало да донесе иглата. Носът донесъл иглата и момичето пак го турило на мястото му.

Смаяли се царските слуги и отишли при новата царица да ѝ разкажат какво са чули и видели. Царицата им се присмяла и рекла:

— Я ми донесете един гергеф. И аз ще направя същото!

Донесли ѝ един гергеф и всичко, каквото трябвало. Тогава царицата заповядала:

— Уший се, гергеф! — но той не искал да се ушие сам.

— Ушийте го вие, като не иска да се ушие самичък! — извикала тя.

После казала на иглата да се вдене, но и тя не поискала да стори това. Царицата пак накарала слугите да вдянат иглата и започнала да шие. Шила, що шила, разсърдила се на иглата и я хвърлила на пода. После решила отново да шие и взела да вика иглата. Ала тя не я послушала. Царицата също си отрязала носа и го хвърлила той да ѝ я донесе. Но и носът не я послушал. Цялата обляна в кръв, царицата грабнала носа си и се помъчила да го залепи на мястото му, ала напразно: носът не се залепял. От болки и срам тя се скрила и се престорила на болна.

Щом царският син разбрал, че царицата е болна, отишъл да я навести. Видял той колко грозна е неговата жена и решил, че тя вече не може да бъде царица. Оставил и нея и се оженил за друга девойка.

Минало известно време и царските слуги пак си наумили да видят какво прави нямото момиче. Този път те видели далеч по-чудновати неща. Момичето казало на печта да се запали и тя се запалила, а после разплело косите си и омело с тях фурната. Рекло на брашното да се пресее и то се пресяло. А след това заповядало: „Омеси се, хляб!“ — и брашното се замесило само, метнало се в печта, хлябът се опекъл и излязъл сам от фурната.

После момичето казало на един тиган да слезе от полицата, а на маслото да се насипе в него. Щом маслото се нагорещило, момичето си натопило ръцете в него, обърнало ги и изведнъж в маслото се появили две големи хубави риби.

Слугите изгубили ума и дума и веднага изтичали при новата царица, за да ѝ разкажат всичко.

Новата царица им рекла, че и тя може да направи същото. Наредила първо на печта да се запали, но понеже тя не я послушала, заповядала на слугите да го направят. Разплела си косата и се опитала да омете печта, но тъй като била като всички обикновени хора, опърлила си главата. След това казала на тигана да иде на огъня и на маслото да се насипе в тигана, ала и това не станало. Царицата отново накарала слугите да го направят. Когато маслото се нагорещило и дошло време царицата да направи рибите, тя потопила ръцете си във врящото масло и ги изгорила. Писнала и не могла от болка място да си намери. Превързала си главата и ръцете, легнала в един ъгъл и застенала.

Пристигнал си вечерта царският син и що да види — новата царица приличала на плашило. Мислил, мислил той какво да прави — не можел да се покаже пред хората с такава царица, а пък и не трябвало да се жени за четвърти път. Най-накрая взел, че оставил и третата си жена. Старият цар и царицата потънали в скръб — те не можели да гледат сина си сам при три млади царици.

Минало време и царският син започнал да се стяга за война. Войниците го чакали да ги поведе срещу врага. Блестели копия, дрънчали саби — отвсякъде се носела весела гълчава, само младият цар ходел умислен и печален. Печални и умислени били и старият цар и царицата, че синът им отива на война и не оставя нито наследник, нито царица. Повел младият цар храбрите си войски. Вечерта спрели да поотпочинат и да нощуват. Слугите донесли ядене и пиене на царя и

воеводите му. На трапезата две бѣклици се чукнали една о друга и си продумали.

— Тебе кой те напълни? — попитала едната.

— „От вар момиче“ — отговорила другата. — А тебе?

— И мене ме напълни „От вар момиче“.

Царският син се зачудил кое е това „От вар момиче“, дето е напълнило бѣклиците, разпитал слугите и те му казали, че бѣклиците са напълнени от нямата царкиня. Зарадвал се царският син и решил, че щом се завърне в двореца, ще потърси момичето.

Войната свършила и младият цар се завърнал с храбрите си войници. Той веднага намерил първата си съпруга и я попитал:

— Защо те наричат „От вар момиче“?

Щом чула, че ѝ казват „От вар момиче“, тя продумала и разказала живота си от игла до конец.

Зарадвал се царският син, че първата му хубава царица проговорила, и пак се оженил за нея. Всички в царството се веселили три дни и три нощи.



ЛОВЕЦЪТ И ВЪЛШЕБНИЯ ПРЪСТЕН

В малка къщурка до гората живеел един ловец със своята жена и невръстния им син. Те имали само малко земица и това било цялото им богатство. Затова пък гората гъмжала от дивеч и ловецът изхранвал жена си и сина си с богатия улов, който носел всеки ден от горските усой.

Един ден мечка стръвница нападнала мъжа, вечерта го докарали у дома ни жив, ни умрял, а на сутринта човекът издъхнал. Жената и синът съвсем обеднели и се чудели как да свържат двата края. Тогава момчето взело оръжието на баща си и отишло в гората да улови нещо. Когато пораснал, синът станал най-добрият ловец в околността. Врабче да литне към небето, момъкът ще го уцели. Славата му се разнесла надалеко.

Една вечер, малко преди да се скрие слънцето, пред къщурката спрял човек на черен кон.

— Търся стрелец, който да не пропуска нито един изстрел — рекъл той на ловеца. — Разказват, че ти си бил такъв. Ако дойдеш с мене и сториш каквото ти кажа, ще те направя най-богатия човек на света.

Момъкът се съгласил и тръгнал с конника. Вървели седем дни и седем нощи, минали седем планини. Под най-високия връх на седмата планина се гушела мрачна пещера, цялата в мъхове и папрат. Тук спрели и човекът рекъл:

— В тая пещера живее страшна хала и никой не смее да припари наоколо. Веднъж в годината халата излиза да пие вода. Ей тая река я изпива цялата — топне деветте си глави и пие, докато изпие водата. После си вдига главите една по една. Ако ги улучиш всичките, халата ще умре и ще те възнаградя пребогато.

— Лесна работа! — рекъл момъкът и се заслони зад едно дърво да чака халата, а човекът се скрил на далечно и потайно място.

След някое време изведнъж притъмняло. Задухал силен вятър, извила се вихрушка и халата изхвърчала из пещерата. Гмурнала тя

деветте си глави във водата и започнала да пие жадно. Реката пресъхнала. Тогава халата взела да вдига една по една главите си. Вдигнала първата — момъкът пусал стрела и я пронизал, вдигнала втората — момъкът улучил и нея. Така прострелял и деветте глави и халата издъхнала. От деветте ѝ гърла бликнала водата, която била изпила, и реката пак потекла.

Тогава човекът излязъл от потайното място и дошъл при момъка.

— Сега трябва да влезеш в пещерата — рекъл той. — Вътре има един ръждясал пръстен. Вземи го и ми го донеси. Ала внимавай, че може да останеш там цял живот. Ще чуеш песни, свирки, сладки гласове — нищо да не слушаш! Трябва да грабнеш пръстена и веднага да се връщаш. Взема ли пръстена, ще те направя богат — по-богат от тебе никъде по земята няма да има.

И момъкът влязъл в пещерата, намерил пръстена, грабнал го и хукнал обратно. Ала изведнъж чул омайна музика. Тъкмо да спре, спомнил си думите на човека, запушил си ушите и пак затичал. Но накрая не могъл да се стърпи и спрял за малко да послуша. Тогава отгоре се спуснал един голям камък и с грохот затворил изхода.

Останал момъкът в пещерата. Минало се време, огладнял, а наоколо нямало нищо за ядене. Тогава решил да изрови корени с пръстена. Едва го допрял до земята и пред него изскочил един дух.

— Какво искаш, господарю? — попитал духът.

Момъкът се изумил. После се почудил какво да поиска, пък рекъл:

— Хляб и вода.

— Легни да спиш, а аз ще ти донеса!

Момъкът заспал и когато отворил очи, що да види — до него хляб и вода в златни съдове, а наоколо никой няма. Изял той хляба, изпил водата, а след час-два отново огладнял и ожаднял. Понечил пак да си изрови корени с пръстена и тъкмо го допрял до земята — духът изскочил:

— Какво искаш, господарю?

— Хляб, вода и мека постеля! — рекъл човекът.

— Заспи, аз ще ти донеса!

Момъкът заспал и когато се събудил, видял, че е в стаите на страшната хала. До меката постеля имало купища злато. Момъкът се

досетил, че духът се явява, когато допре пръстена до земята. Затова извадил пръстена и докоснал пода.

— Какво искаш, господарю? — изскочил духът.

— Искам да ме пренесеш при майка ми с цялото това злато.

— Ти заспи, аз ще те пренеса!

Момъкът заспал и когато се събудил, видял, че до него стояла майка му, гледала купищата злато и не можела да повярва на очите си.

Заживели двамата охолно. Момъкът решил да се жени и един ден рекъл на майка си:

— Мамо, иди да ми искаш за жена царската дъщеря!

Поуплашила се майката, но направила каквото поискал синът ѝ. Отишла при царя и казала защо е дошла.

— Добре — рекъл царят, — ама вие сте много бедни. Живеете в колиба, а моята дъщеря не е научена на такъв живот.

— Не сме бедни, царю честити! Как ще сме бедни — отговорила майката. — Може даже да сме малко по-богати от тебе.

— Щом е така, ще дам дъщеря си. Ала преди това синът ти ще трябва да издигне за три дни палат, по-хубав от моя.

Жената си тръгнала угрижена.

— Защо си се разтъжила, мамо? — попитал я синът ѝ. — Не давали царят дъщеря си?

— Дава я, сине, дава я, ама иска да построиш за три дни палат, по-голям и по-хубав от неговия. А ние с нашата колиба за къде сме... Вярно, имаме злато, ама за три дни палат прави ли се?

Ала момъкът се подсмихнал, подсвирнал с уста и излязъл. Допрял пръстена до земята и духът мигом се явил пред него:

— Какво искаш, господарю?

— Искам да ми направиш за три дни палат, по-хубав от царския!

— Ти заспи, аз ще го направя!

И когато момъкът се събудил, на мястото на колибата светел палат от скъпоценни камъни и кристал — сто пъти по-хубав от царския.

— Хубаво — рекъл царят, когато майката отишла пак за царската дъщеря. — Ама сега ще кажеш на сина си да направи път от неговия палат до моя. Той трябва да е толкова равен, че като търкулна от единия до другия му край яйце, никъде да не се спре!

Извикал момъкът духа и пътят бил готов. Царят търколил по него яйце и то се спряло чак при палата на момъка.

Царят обаче поискал и градина, ама в нея да има от всички дървета, които растат по земята — едното като пуска листа, другото да цъфти, третото да връзва плод, а четвъртото да зрее.

Майката се разплакала и се прибрала у дома. Момъкът се засмял и рекъл:

— Мамо, като че ли царят те е уплашил с нещо?

— Иска, сине, градина, каквато никъде няма. И никой никога не може да я направи — това е Божя работа! — рекла му майката.

— Нищо, майчице, не бой се! И градина може да му направим!

Момъкът повикал духа, заспал, а когато се събудил, чудната градината била готова — да гледаш, да се ненагледаш.

Нямало какво да прави царят — дал дъщеря си за жена на момъка. Заживяла царската дъщеря при ловеца. Вълшебният пръстен висял, закачен на стената в спалнята им. Никой не знаел за какво служел.

След време човекът, който завел момъка в пещерата, научил, че той е излязъл от нея, станал е много богат и царски зет. Сетил се, че всичко е заради пръстена. „Ще видим тая работа!“ — заканил се той, преоблякъл се като вехтошар, застанал под прозорците на палата на ловеца и започнал да вика:

— Старо желязо купуваам! Старо желязо купуваам!

Царкинята го чула и си рекла: „Тоя пръстен висе толкова време на стената, защо ли ми е? Я да го дам на тоя човек!“

Отворила прозореца и хвърлила пръстена в коша на преоблечения вехтошар. А той само това и чакал. Грабнал пръстена и дим да го няма! Като се отдалечил, допрял го до земята и духът се явил:

— Какво искаш, господарю?

— Да пренесеш този палат там, където и птица не може да прехвъркне, камо ли човек да мине!

— Ти заспи, аз ще го пренеса!

И духът си свършил работата...

Когато ловецът се върнал, нямало ни палат, ни път, ни градина, ни царска дъщеря. Зарязал той всичко и тръгнал по света да ги търси. По някое време чул жално мяукане. Гледа — една котка се дави.

Спасил я и я взел със себе си. Вървял, вървял и стигнал до едно голямо поле, равно като длан, краят му не се виждал. Изведнъж котката зърнала мишка и скочила да я гони. Мишката обикаляла около ловеца, църкала и му се молела:

— Жив да си, спаси ме! Ще ти се отблагодаря!

Момъкът хванал котката и спасил мишката, а тя вдигнала лапички и попитала:

— Какво искаш за доброто, дете ми направи?

— Каж ми, ако знаеш, къде са моят палат и жена ми.

— Не знам, но ти почакай малко — веднага ще разберем. Аз съм царят на мишките. Сега ще събера всички мишки и ще ги попитам.

Мишката изсвирила пронизително и скоро равното поле се покрило с безчет мишки, мишлета и плъхове. Те писукали и цвърчали, ала нищо не били чували за палата и за царската дъщеря. И тъкмо се отчаяли, дотичала запъхтяна една закъсняла горска мишка. Царят на мишките я попитал не знае ли къде е палатът.

— Как да не зная! — извикала мишката. — Аз там живея!

После разказала, че сега в палата живее човекът, който се престорил на вехтошар. Той ходел навсякъде с пръстена под езика си и когато ядял, го слагал пред себе си, та никой не можел да му го вземе.

— Е, много си глупава! — рекъл царят на мишките. — Това е най-лесната работа. Ще топнеш опашката си в пипера, а щом заспи, ще му бръкнеш в носа и той ще изкиха пръстена.

Речено-сторено. След малко мишката донесла пръстена. Зарадвал се ловецът, допрял го до земята. Духът веднага се появил:

— Какво искаш, господарю?

— Това поле да се покрие цялото с хляб!

— Ти заспи, аз ще го направя!

И цялото равно поле се покрило с бели самуни. Мишките яли, яли, та накрая не можели да мръднат от преяждане.

А ловецът заповядал на духа да пренесе палата на старото място. После отишъл на брега на морето, хвърлил пръстена във водата и никой повече не го видял.

И живял с царската дъщеря в мир и спокойствие до дълбоки старини.



ЖИВА ВОДА

Един цар напуснал жена си, която чакала дете, и се оженил за друга. Дал на изгонената царица една голяма къща с много земя и ѝ заръчал: ако роди момиче, да го задържи при себе си, а добие ли момче, да го изпрати при него, щом порасне.

Жената родила момче. Гледала го, пратила го да се учи и един ден му казала:

— Синко, намери някой да те заведе при царя. Той е твоят баща и такава е неговата воля!

Царският син намерил кой да го отведе при царя. На другата сутрин отишъл на училище, а майката замесила питка и я изпратила по този човек на сина си. Ала по пътя той си отчупил едно парченце от нея. Вечерта майката попитала момчето:

— Цяла ли беше питката, синко?

— Съвсем мъничко беше отчупено — отговорил той.

И майката си рекла: „Щом този човек си е отчупил от питката, той няма да заведе сина ми при царя, а ще го убие.“ Затова казала на момчето да потърси друг. И то намерило един свой връстник. Майката пак замесила питка и я изпратила по това момче на сина си. Вечерта разбрала, че питката е била непокътната, и казала на сина си да се стяга за път. Написала писмо до царя и ги изпратила.

Двамата вървели, вървели и много ожаднели. Най-накрая стигнали до един кладенец, но нямало с какво да извадят вода. Царският син казал на момчето да влезе в кладенеца и да извади вода, но то му рекло:

— Ако си жаден, влез и пий!

Царският син слязъл в кладенеца, пил вода и тръгнал нагоре.

Ала момчето му препречило пътя и взело да го бута надолу, за да го удави.

Помолил му се царският син да го пусне, но то викнало:

— Дай ми писмото до царя и тогава ще те пусна!

Царският син дал писмото, ала коварният му спътник пак не искал да го пусне.

— Ако те освободя, може да ме издадеш! — рекъл той.

И за да остане жив, синът на царя се заклел, че ще мълчи цял живот. Двамата пак тръгнали на път. Момчето, което трябвало да заведе спътника си в двореца, навсякъде казвало, че е царски син, а истинския царски син наричало свой слуга.

Вървели, що вървели и стигнали до двореца. Измамникът дал писмото на царя и той с радост го приел. А истинският син на царя заживял с момчето като негов слуга. Ала лъжливият царски син нямал покой ни денем, ни нощем — страхувал се да не би неговият слуга да разкрие цялата истина на царя и затова решил да го погуби. Чудел се какво да измисли и щом научил, че в една далечна страна живеел цар, който убивал всеки, дръзнал да поиска ръката на дъщеря му, решил да изпрати момчето там, за да му доведе царкинята за жена.

Тръгнал слугата-царски син с няколко души към далечното царство. Вървели, що вървели и срещнали дълга върволица мравки. Царският син заръчал на своите хора да направят път на живинките. Най-накрая вървяла една голяма мравка. Тя рекла на момчето:

— Какво искаш да сторя за теб? Голяма добрина ми направи.

Зачудил се царският син:

— Ти си мравка и какво добро можеш да сториш за мен?

Мравката откъснала едно от крилцата си, дала го на момчето и му рекла:

— Аз зная къде отиваш. Ако ти потрябвам, нагрей на огъня това крилце и аз веднага ще дойда.

Той взел крилцето и го скрил в пазвата си.

Вървели, що вървели и на едно място видели, че деца ловят малки орлета. Царският син откупил с пари орлетата и ги пуснал на свобода. След малко дошла орлицата и му рекла:

— Какво искаш да сторя за теб? Голяма добрина ми направи.

Зачудил се пак царският син:

— Ти си птица и какво добро можеш да сториш за мен?

— Аз зная къде отиваш — рекла му орлицата.

Откъснала едно перо от крилете си, дала му го и казала:

— Ако ти потрябвам, нагрей на огъня това перо и аз веднага ще долетя.

И слугата-царски син взел перото, скрил го и продължил заедно със своите хора по пътя си. Край едно езеро видял, че деца са заловили малки щъркелчета. Момчето откупило и тях и ги пуснало на свобода. Долетял щъркелът и го попитал:

— Какво искаш да сторя за теб? Голяма добрина ми направи.

А царският син отново се зачудил:

— Ти си птица и какво добро можеш да сториш за мен?

— Аз зная къде отиваш — рекъл му щъркелът.

Откъснал и той едно перо от крилете си и казал:

— Ако ти потрябвам, нагрей това перо на огъня и аз веднага ще долетя.

Царският син взел перото и го скрил в пазвата си. Продължили те по пътя си и стигнали до една река. Рибари били хванали голяма риба. Царският син откупил и нея и я пуснал във водата да си живее. А рибата изплувала и рекла:

— Какво искаш да сторя за теб? Голяма добрина ми направи.

— Ти си риба и какво добро можеш да сториш за мен? — казал пак царският син.

— Аз зная къде отиваш — рекла му рибата. — Ако ти потрябвам, нагрей на огъня люспата, която ще ти дам, и аз веднага ще дойда.

Взел царският син и люспата и я скрил в пазвата си.

Дълго още дружината вървяла и най-накрая стигнала до царството. Влязло момчето в двореца при царя, поклонило му се и рекло:

— Царю честити, аз съм изпратен от царя на едно далечно царство да искам дъщеря ти за жена на сина му. Ще ни я дадеш ли?

— Дъщеря ми вече е за женене и защо да не ви я дам? — казал царят.

А вечерта наредил да смесят сто килограма пшеница, сто килограма ръж и по толкова ечемик, царевица, овес и просо и рекъл на царския син:

— Ти си дошъл да вземеш дъщеря ми и аз ще ти я дам, ако разделиш всички тези зърна на отделни купчини. Не го ли направиш, ще те погубя!

Нагъжил се царският син, като премислил, че не е по силите му да изпълни такава задача, ала мигом се сетил за мравката. Нагрял крилцето ѝ и тя веднага дошла при него.

— Видя ли, че и аз мога да ти сторя добро — казала мравката.

Извикала всички мравки и те завчас струпали зърното на отделни купчини. На сутринта царят бил много учуден, че момчето се е справило, но измислил и друго:

— Ще ти дам дъщеря си, ако можеш да съживиш умряло дете!

Царският син знаел, че обикновен човек не може да извърши такова чудо. Блъскал си ума как да постъпи и решил да се посъветва с щъркела — нали лети над много далечни земи, може някъде да има някакво вълшебно средство, което да връща хората към живота. Нагрял царският син перото на щъркела и той начаса долетял.

— Видя ли, че и аз мога да ти сторя добро — рекла птицата и литнала в небето. След малко пристигнала със съд вода в клюна си. — Това е жива вода! — казал щъркелът. — Тя връща умрелите към живота. С нея полей детето и то веднага ще се съживи!

Царският син отишъл при детето, полял го с вълшебната жива вода и то оживяло на мига.

Нямало какво повече да поиска царят и изпроводил пратеника от далечното царство при дъщеря си. Ала тя живеела в една висока каменна кула сред самото море, а царят не му дал лодка. Чудел се царският син какво да направи и се сетил за орлицата. Извадил перото ѝ, нагрял го и тя веднага долетяла.

— Видя ли, че и аз мога да ти сторя добро — рекла орлицата, взела го на крилете си и го пренесла през морето направо във високата кула при царкинята.

Щом видяла колко красив е момъкът, девойката с радост тръгнала с него. Качили се двамата на една лодка и заплавали към брега. Царският син ѝ разказал целия си живот.

Тъкмо преди да пристигнат обаче, царкинята изтървала пръстена си във водата. На брега баща ѝ наредил на момчето:

— Докато не намериш пръстена, няма да ти дам дъщеря си!

Замислил се царският син какво да прави и си спомнил за рибата. Нагрял люспата ѝ и тя веднага доплувала до брега.

— Видя ли, че и аз мога да ти сторя добро — рекла тя, като чула молбата му, и се гмурнала към дъното на морето.

Само след миг рибата отново се показала с пръстена в уста.

Нямало какво да прави високомерният баща — нали царският пратеник бил изпълнил всички трудни задачи. Дал на дъщеря си една

чудна златна каляска и се сбогувал с нея.

Тръгнали всички на дълъг път — момъкът и царкинята седели в каляската, а хората им яздели зад тях. И щом най-после пристигнали в царството, вестоносец избързал напред да каже на царя, че слугата води красивата царкиня. Лъжливият царски син мигом тръгнал да посрещне невестата си. Видял той, че момъкът се вози в чудната каляска с неговата бъдеща жена, и много се ядосал.

— Щом един слуга не си знае мястото, той трябва да умре! — викнал той, извадил меч си и пробол царския син право в сърцето.

Царкинята паднала на колене пред тялото на своя любим и горко заплакала, ала се сетила за щъркела, който бе помогнал на момъка. Бързо извадила перото му от пазвата на царския син, нагрjala го и птицата мигом донесла жива вода в клюна си.

Девојката поляла тялото на момъка и той начаса оживял. После пътниците отишли в двореца и хубавицата разказала всичко на стария цар. Той прегърнал същинския си син, а лъжливия прогонил надалеч от царството.

На другия ден царят вдигнал голяма сватба — оженил сина си за красивата царкиня, а когато умрял, младият цар повикал майка си и я настанил да живее в най-хубавите покои в двореца.



КЕЛЕШЪТ И ЦАРСКАТА ДЪЩЕРЯ

Живял някога един цар. Той си имал хубава дъщеря, ала много се тюхкал за нея, понеже слугите всяка сутрин намирали пред постелята чехлите ѝ протрити и съдрани. През деня царят купувал нови чехли на палавата си щерка, а тя какво правела, какво струвала нощем, не се знаело, но на заранта чехлите отново се валяли скъсани на пода.

Чудел се и се маел царят какво да стори, та да разбере къде ходи по нощите дъщеря му. Всяка сутрин я питал, а тя все му казвала, че цяла нощ е спала, никъде не е ходила и не знае защо са изтъркани чехлите ѝ.

Накрая царят намислил какво да направи. Разпратил глашатаи из цялото царство да викат по мегдани и по друмища: „Който научи къде ходи царската дъщеря нощем, ще се ожени за нея, а в добавка ще получи и половината царство!“

И се завтекли момците от царството да си опитат късмета, та дано станат царски зетьове. Двадесет и деветима юнаци ред по редом заставали да пазят пред покоите на царкинята, ала посред нощ ги оборвал дълбок сън и те се събуждали чак на сутринта, а царят все купувал нови чехли на дъщеря си.

Двадесет и девет глави били паднали на дръвника, когато пред бащата се явил келешът.

— Царю честити — рекъл той, — нека тая нощ аз да пазя твоята щерка!

— Добре, момче, опитай и ти, щом искаш — отвърнал му царят. — Ако я опазиш, ще ти я дам за жена, а и половината царство ще получиш. Ала не успееш ли, и твоята глава ще се търкулне на земята!

— Тъй да бъде! — казал келешът и още посред бял ден си стегнал цървулите, облякъл си дрехата, пък легнал пред покоите на царската дъщеря и мигом заспал.

Видяла го девойката, че отрано е захъркал, и му се присмяла:

— Ех, келеш, колко по-хитри момци от тебе не можаха да ме опазят, та ти ли, глупчо, ще го направиш! Отиде още една глава!

Вечерта царската дъщеря легнала и заспала. В късна доба келешът отворил очи и що да види — насреща му иде един змей и като слънце огрявал всичко наоколо. Почукал лекичко змеят на вратата, девойката излязла и двамата тихо-тихо се запромъквали покрай момъка, за да не го събудят.

А келешът ги изчакал да се поотдалечат от царския палат и тръгнал подире им. И за да не чуят стъпките му по сухата шума в гората, вървял доста зад тях, ала ги виждал много хубаво, защото змеят светел като самото слънце.

По някое време чудният звяр извадил от пазвата си една златна китка и я подхвърлил на царската дъщеря. Тя я уловила, засмяла се и му я върнала. Поиграли си двамата така, повеселили се, ала щом отминали едно разклонено дъбово дърво, змеят метнал китката встрани и тя се търкулнала в сянката му. А келешът се бил прилепил до ствола на дъба, за да се скрие, и бързо се навел да вземе китката.

— Хайде де, хвърли ми цветето! — рекла през смях девойката.

— Ами че аз ей сега ти го метнах. Не го крий, дай ми го! — отвърнал ѝ змеят.

Взели те да търсят китката, ала не я намерили и продължили нататък.

Келешът пък почнал да дялка с едно ножче трески от дървото, за да ги занесе сутринта на царя. Девойката чула шума, спряла се и рекла на змея:

— Кой ли чука по това никое време? Да не би някой да върви по дирите ни?

— Нищо не чувам — отговорил змеят. — Сигурно тъй ти се е сторило. Не се бой, нали аз съм с тебе!

И двамата тръгнали по пътя си.

Вървели, що вървели и стигнали до един мост над буен поток. Минали змеят и девойката по него, а келешът се пхнал отдолу и взел да кърти камъчета от моста, за да ги занесе сутринта на царя.

Девойката пак чула шума, спряла се и рекла на змея:

— Кой ли чука по това никое време? Да не би да има съгледвач след нас?

— Нищо не чувам. А и да чука някой, нека си чука — отвърнал ѝ змеят. — Аз нали съм с тебе — не се бой!

И двамата пак потеглили напред.

Вървели, що вървели и стигнали до една дълбока-дълбока река. През нея нямало мост, затова змеят взел девойката на ръце и мигом я пренесъл на другия бряг. А келешът се зачудил как да премине реката и тръгнал да дири брод. Изведнъж видял двама братя дяволи, които седели на брега и се карали за една бакърена тавичка, за една голяма шапка и за една сребърна пръчица.

Спрял се келешът при тях й ги попитал:

— Бива ли да се карате помежду си? Нали сте братя?

— Как няма да се караме, като не можем да си поделим ей тия работи. Те са ми наследство от баща ми — рекъл по-големият дявол.

— Наследство са, ама не твое, а мое! — прекъснал го другият.

И двамата пак се запрепирали.

— А какво може да се прави с тия неща? — надвикал ги келешът.

— Какво ли? — възкликнал по-големият дявол. — С тях може да се премине и морето, ако искаш.

— Как така? — зарадвал се келешът, понеже веднага му хрумнало какво да прави.

— Ами ей така — рекъл по-малкият дявол. — Сядаш в тавичката, туряш си шапката невидимка на главата, удряш тавичката със сребърната пръчица и докато мигнеш, на другия бряг отиваш.

— Ако ми дадете нещата, аз ще ви ги разделя поравно — предложил им момъкът.

Дяволите склонили, дали му бащиното си наследство, а той тозчас седнал в тавичката, надянал на главата си шапката, ударил лодката си с пръчицата и веднага се озовал на другия бряг.

Развикали се дяволите, взели да проклинат келеша, ама дяволските клетви нали не ловят човека, затова момъкът сложил нещата в торбичката си и забързал към змейовата светлина, която се мержелеела тук-там между дърветата.

Змеят и царската дъщеря вървели и си приказвали, а келешът се спотайвал зад тях — и така най-накрая стигнали до палатите на чудния звяр.

Змеят отворил портата и поканил девойката вътре, ала оставил вратата открената. Момъкът нахлузил на главата си шапката, станал невидим и се промъкнал в стаята след тях. Там се притаил в един ъгъл, за да види какво има да става.

Змеят и царската дъщеря седнали край голямото огнище и взели да си подхвърлят една златна ябълка. Поиграли си те така, повеселили се, но един път змеят метнал ябълката малко накриво и тя се изтърколила право в краката на келеша. Той я грабнал и я мушнал в джоба си.

А змеят рекъл на девойката:

— Хвърли ми ябълката, де! Защо се бавиш?

— Та тя е у тебе! Ти ми я хвърли! — отвърнала гостенката му.

— Аз ти я метнах, не видя ли? Някъде край тебе ще да е — казал змеят.

И двамата почнали да търсят ябълката и като не я намерили, взели да си бърбят край огнището. Ала след малко царската дъщеря се сепнала изведнъж и рекла:

— Ох, ще закъснея! Петлите скоро ще пропеят.

— Да, май е време да вървим — казал стопанинът на чудния палат.

Двамата хукнали отново в тъмната нощ. А келешът ги изчакал да се поотдалечат, за да не го чуят като отваря и затваря вратата, и чевръсто поел подире им. Преминали пак голямата река, стигнали до моста над буйния поток, после и до разклоненото дъбово дърво и там келешът избързал, минал пред тях и презглава се завтекъл към царския дворец.

И там легнал пред прага на спалнята и юнашки захъркал.

След малко пристигнали и нощните пътници. Щом царската дъщеря видяла келеша, потънал в дълбок сън пред прага на покоите ѝ, пак му се присмяла и рекла:

— Видя ли, глупчо, че не можа да ме увардиш? Още една глава ще се търкулне на земята.

На сутринта царят дошъл при нея, видял скъсаните ѝ чехли и изохкал:

— Дъще, дъще, къде пак си ходила, какво пак си правила тая нощ?

— Никъде не съм ходила, нищо не съм правила. Цяла нощ лежах и спях — троснато отвърнала момата и окото ѝ не мигнало.

— Ти все тъй казваш, ама аз ще попитам келеша — рекъл бащата.

— Ами че питай го! Дано той ти каже — разсмяла се девойката.

Царят повикал келеша и го попитал:

— Е, момче, успя ли да научиш къде ходи дъщеря ми?

— Да, царю честити! — скромно рекъл момъкът и млъкнал.

— Нали спа като пън бе, глупчо! Сигурно си сънувал нещо — подиграла му се царската дъщеря. — Не му вярвай, татко, той вчера захърка още посред бял ден.

— Чакай да го чуем първо — рекъл царят и келешът подхванал да разправя какво е видял през тая нощ.

Разказал как чудният змей дошъл в късна доба и огрял всичко като слънце, как лекичко почукал на вратата и царската дъщеря излязла, как вървели двамата из гората и си подхвърляли една златна китка. И щом споменал за цветето, бръкнал в пазвата си, извадил го и рекъл на девойката:

— Истината ли говоря?

Разказал за разклоненото дъбово дърво, извадил треските от него и ги показал на царя. Разправил после за буйния поток, изкарал камъчетата от моста и пак попитал девойката:

— Истината ли говоря?

След това описал голямата река, ала не показал дяволското наследство от страх да не би царят да му го вземе. Най-накрая разказал колко чудни са змейовите палати, пък бръкнал в джоба си, извадил и златната ябълка и отново попитал царската дъщеря:

— Истината ли говоря?

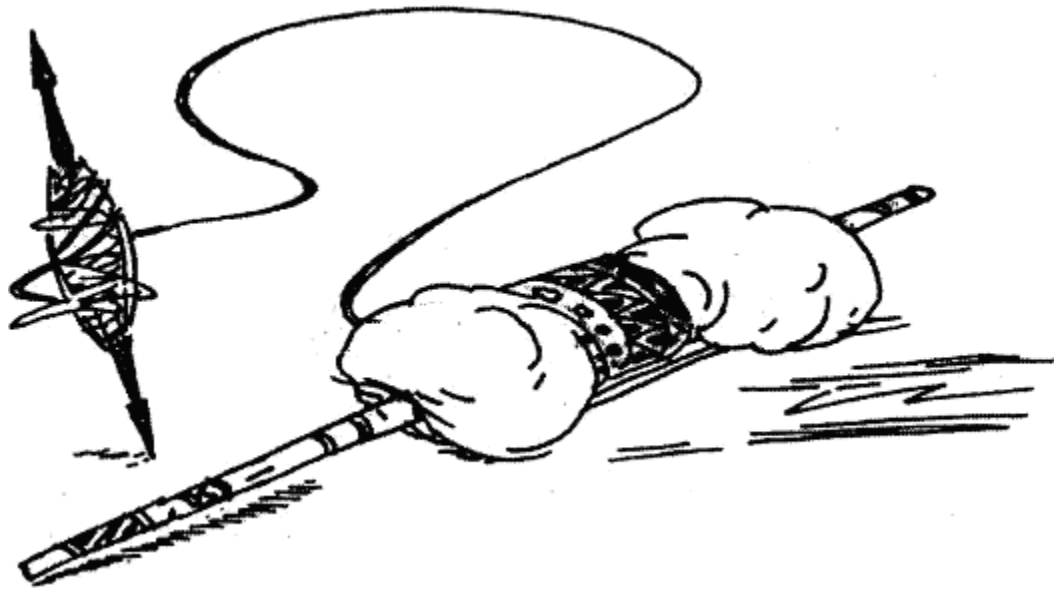
А докато келешът приказвал, девойката все се червяла и щом той разправил как при разклоненото дъбово дърво избързал напред и легнал, та захъркал юнашки пред прага на покоите ѝ, тя се обърнала към баща си и рекла:

— Келешът казва истината, татко. Така си беше.

Тогава царят прегърнал момъка и рекъл:

— Е, момче, ти спечели дъщеря ми и половината царство. Още днес ще вдигнем сватбата и царувай на воля!

Оженили се келешът и царската дъщеря и дълги години си живели честито, а новият цар всяка заран поглеждал чехлите на жена си до постелите и двамата прихвали да се смеят.



ЮНАКЪТ, ЩО БОЗАЛ ДВАДЕСЕТ И ПЕТ ГОДИНИ

Имало едно време един юнак, що бозал двадесет и пет години. Майка му не могла да го отбие, затова отишла в съдилището да се оплаче от него.

И съдиите го прогонили в гората, за да го изядат зверовете.

След време царят започнал да гради голям дворец. Всички мъже от околните села и градове отишли да носят дърва и дъски за двореца и момъкът, що бозал двадесет и пет години, си рекъл:

— Всички карат дърва, я да взема и аз да закарам.

Насякъл той дърва, впрегнал воловете, пък си казал:

— Чакай да си похапна малко.

Седнал той да яде и през това време дошли два вълка и прегризали вратовете на воловете му, а той се позасмял и рекъл:

— Яжте, синковци, яжте, пък дано се заситите!

Щом се нахранил, станал, хванал вълците, впрегнал ги и ги подкарал — нали ще носи дърва на господаря! Царят зинал от учудване, като видял тоя впряг, и заповядал на слугите си да разтоварят дърветата, а момъка да изгонят от царството.

Тръгнал той из горите и по някое време срещнал един човек.

— Добър вечер! — поздравил го момъкът.

— Дал Бог добро! — отвърнал му човекът.

— Тъй както те гледам, май си голям юнак. Какво можеш да правиш?

— Мога да познавам къде има бой дори през девет земи.

— По-голям юнак ли си от мене? — попитал го момъкът.

— Не зная, побратиме — признал си човекът. — От тебе може и да съм по-голям юнак, ала имало един, що бозал двадесет и пет години — той сигурно е по-голям юнак от мене.

— Хайде да се побратимим двамата и да потърсим още другари — предложил му момъкът.

— Да се побратимим — рекъл другият.

И двамата поели на път. Вървели те, вървели и на едно място видели един мъж, който седял и си играел с воденични камъни.

— Добро утро! — рекли му двамата.

— Дал Бог добро! — отвърнал им той.

— Искаш ли, човече, да се побратимим? — попитал го момъкът, що бозал двадесет и пет години.

— Искам, защо да не искам — съгласил се мъжът.

— Ти какво можеш да правиш?

— Ако поискам, мога да издълбая ей този камък и да направя от него котел.

— Ама по-голям юнак ли си от мене?

— А, от тебе съм по-голям юнак! Имало обаче един човек, що бозал двадесет и пет години — той само може да е по-юначен от мене.

И тримата побратими тръгнали заедно. Ходили, ходили, пък срещнали човек с големи-големи мустаци.

— Добър вечер! — рекли му те.

— Дал Бог добро! — отвърнал им той.

— Ние сме трима побратими и сме тръгнали по света. Искаш ли да дойдеш с нас? — попитал го момъкът, що бозал двадесет и пет години.

— Че защо да не искам! — отвърнал му мустакатият.

— А какво можеш да правиш?

— Виждаш ли ги мустаците ми, момко? Ако река, с единия мустак мога да изтръгна тая гора, а с другия — оная.

— И по-голям юнак ли си от мене? — рекъл му момъкът.

— Не зная. От тебе може да съм по-голям юнак, ала имало един човек, що бозал двадесет и пет години — той може да излезе по юнак от мене.

И четиримата поели напред. Вървели, що вървели и стигнали до морето. На брега видели да стои един човек.

— Добро утро! — поздравили го те.

— Дал Бог добро! — отвърнал им той.

— Ние сме четирима другари. Искаш ли и с тебе да се побратимим? — попитал го момъкът, що бозал двадесет и пет години.

— Дадено! — отвърнал човекът.

— Ама ти какво можеш да правиш?

— Ако поискам, мога да изпия морето и пак да го изплюя.

— Да не би да си по-голям юнак от мене? — рекъл му момъкът.

— От тебе като нищо съм по-голям юнак, ама са ми разправяли за един момък, що бозал двадесет и пет години, та той сигурно е по юнак от мене.

Така юнаците станали петима. Тръгнали те вкупом, пък щом навлезли в една гора, момъкът, що бозал двадесет и пет години, спрял и рекъл:

— Ето тук можем да поживеем. Има вода наблизко, ще ходим на лов, ще носим дивеча и ще си готвим. Хайде, побратиме, направи ни котел! — казал той на каменоделеца.

И юнакът на бърза ръка издълбал един голям камък, а другите отишли на лов и не след дълго всеки донесъл по някакъв дивеч. Оставили те месото на каменоделеца да го наготви и пак тръгнали да ловят животни из гората.

По едно време морето се разпенило и от него изскочил един великан.

— Добър вечер! — рекъл той.

— Дал ти Бог добро! — отвърнал каменоделецът, докато чупел с ръце един дебел ствол, за да направи цепеници за огъня.

— Какво правиш тука?

— Не виждаш ли — огън клада. Моите другари са на лов и аз им готвя вечерята.

— Хайде да се обзаложим, побратиме! — предложил му великанът.

— Да се обзаложим, ама на какво? — попитал каменоделецът.

— Да се преборим: ако ме надвиеш, ще ми вземеш главата, а ако аз те надвия, ще ти изям вечерята.

Обзаложили се двамата и взели да се борят. А юнакът, който чувал през девет земи, рекъл на другарите си:

— Край огъня става бой. Ще видите, че някой ще ни изяде вечерята.

Великанът, който излязъл от морето, бързо надвил каменоделеца, изял месото в котела и се изгубил във водата. И щом четиримата другари се върнали при огъня, видели празната съдина и попитали готвача:

— Къде е, побратиме, вечерята ни?

— Ох, не питайте! — рекъл им той. — Както подклаждах огъня, изскочи един великан от морето и се обзаложихме: ако го надвия, да му взема главата, а ако той ме надвие — да изяде вечерята. Е, той ме победи и всичко изяде.

Легнали си гладни петимата другари, а на другия ден оставили мустакатия юнак да сготви вечеря за всички. Той запалил огъня и сложил котела с месото да ври, ала по някое време морето се развълнувало и оттам се появил отново морският великан.

— Добър вечер! — поздравил той.

— Дал ти Бог добро! — отвърнал мустакатият.

— Какво правиш тука?

— Ами огън клада.

— Хайде да се обзаложим, побратиме!

— Да се обзаложим, защо да не се обзаложим! — склонил готвачът.

— Ще се преборим и ако ме надвиеш, ще ми отсечеш главата, а ако аз те надвия, ще ти изям вечерята.

Започнали да се борят и след малко великанът победил мустакатия, изял всичкото месо и пак потънал във водата. И щом четиримата другари си дошли гладни-прегладнели, начаса видели празния котел и попитали:

— Къде е, побратиме, вечерята ни?

— Ех, побратими, голяма борба настана с тоя пусти морски великан, ала той надви и мене и всичко изяде.

Пак си легнали гладни юнаците и на сутринта рано-рано тръгнаха на лов, а онзи, който чувал през девет земи, взел да кладе огъня, за да приготви вечерята. Ала тъкмо вече си мислел как ще зарадва другарите си с вкусната гозба в котела, ето че морето се разбунтувало и от водата пак се показал морският великан.

— Добър вечер! — рекъл той.

— Дал Бог добро! — отвърнал готвачът.

— Какво правиш тука?

— Огън клада, очи нямаш ли, та ме питаш?

— Хайде да се обзаложим!

— На какво, побратиме?

— Ако ме надвиеш, да ми вземеш главата, а ако аз те надвия, да ти изям вечерята.

Склонил готвачът и започнали двамата да се бият. Много време се борили, ала накрая великанът победил, изял цялата гозба и отново си влязъл във водата. След малко пристигнали четиримата другари, видели, че в казана отново нищо няма, и се затюхкали:

— Ех, побратиме, пак няма вечеря за нас! Толкова дивеч изловихме, а в устата си троха не сложихме!

— Утре аз ще остана да готвя, та да видя какъв е този великан, който все ни изяжда гозбите — казал момъкът, що бозал двадесет и пет години.

И на сутринта наклал огъня и сложил месото да се вари в котела, пък седнал отстрани и си запушил чибука. Минало се време и изведнъж морето страшно забучало, а от него изплувал великанът.

— Добър вечер! — рекъл той.

— Дал ти Бог добро! — отвърнал му момъкът.

— Какво правиш тука?

— Огън клада, да не си сляп, та ме питаш!

— Хайде да се обзаложим!

— Дадено, приятелю, ама на какво?

— Ако ме надвиеш, ще ми вземеш главата, а ако аз те надвия, ще ти изям вечерята.

И двамата запретнали ръкави и здравата започнали да се борят, ала дълго време никой не надвивал другия. Най-после момъкът тръснал морския великан, отсякъл му главата и я ударил в земята. Главата потънала девет аршина надолу, ама великанът станал, изровил я, сложил я на врата си и мигом потънал във водата. А момъкът място не можел да си намери от гняв, че не е могъл да доубие злосторника. И щом се прибрали неговите другари, той още отдалеч им викнал:

— Ей, побратими, бързо яжте и пийте, че да ставаме да гоним злия морски великан! Ето я кръвта му край огъня. Аз му отсякох главата, ударих я в земята и тя потъна девет аршина надолу, ама той скочи, взе си я и пак се изгуби в морето!

Седнали петимата другари, нахранили се и щом омели всичко в котела, момъкът рекъл на юнака, който можел да изпие морето:

— Изсърбай всичката вода, приятелю, та да намеря великана.

Другарят му се навел, взел да пие на едри глътки и след малко пред юнаците зинала дълбока черна дупка. Те направили дълго-предълго въже от коприва и момъкът заръчал на мустакатия:

— Побратиме, я смъкни тия две планини и ги донеси тука!

И той начаса домъкнал планините с мустаците си и ги изтъркалял в дупката.

— Вържете ме сега, братя, през кръста и ме спуснете надолу — рекъл момъкът. — Заклатя ли въжето, спускайте още по-надолу.

Юнаците го вързали и го спускали, спускали, докато момъкът стъпил на долната земя — понеже под морето имало друга земя. Там той видял три много хубави девойки, които седели и плачели. Пред най-голямата стоял стан, който сам тъчал. По-малката държала гергеф, който сам се извезвал, край най-малката пък сновели позлатени пиленца, а тя греела от хубост като слънце.

— Защо плачете, момичета? — попитал ги юнакът.

— Как да не плачем, момко! — отвърнали девойките. — Нашият баща много пъти се изкачваше на горната земя, но пак се връщаше, а сега се качи и не се върна.

„А, това ще да е моят човек! — казал си момъкът. — Жал ми е за тия красавици, ала все пак ще го убия, като го намеря!“

— Искате ли да ви изнеса и вас на горната земя? — рекъл той на момичетата.

— Искаме, как да не искаме — отвърнали те, — ама нека да си вземем и стана, и гергефа, и пиленцата.

— Ще изнеса и тях — склонил юнакът.

Той разглобил стана и го сложил в пазвата си, разглобил и гергефа, пък го пхнал в джобовете си, взел и пиленцата в ръцете си. После заръчал на двете по-големи сестри да се покатерят на раменете му, грабнал най-малката девойка и заклатил въжето.

Другарите му го изтеглили на горната земя и поели двете девойки, ала вместо да качат и момка, прерязали въжето и юнакът и малката дъщеря полетели през още една земя надолу. Под тях имало един черен и един бял овен. Девойката викнала:

— Момко, гледай да паднеш върху белия овен. Ако паднеш върху черния, ще отидеш три земи по-надолу.

Девойката яхнала белия овен, който я отнесъл на горния свят, а юнакът се стоварил върху черния и пропаднал три земи по-надолу, пък си рекъл:

— Боже, Боже, какво дочаках от побратимите си!

И си легнал той на земята да си почине и се унесъл в сън. До него се извисявала топола с орлово гнездо в короната. Едва бил задрямал юнакът, и му се счуло, че някой писка в гнездото. Отворил очи и що да види — една голяма змия пълзяла нагоре по дървото. Момъкът мигом вдигнал боздугана си, смазал главата на змията и пак си легнал.

Събудил се той по някое време и видял, че орлицата стои на тополата и му прави сянка.

— Хей, орлице — рекъл той, — защо си разперила криле и ми засенчваш слънцето?

— За да спиш спокойно, юначе! — отговорила птицата. — От три години насам страшната змия изяждаше всичките ми рожби, нито една не ми оставяше, а ти сега спаси малките ми и я уби. Кажи какво да направя за тебе.

— Какво ли можеш ти да сториш за мене? Само Господ може да ми помогне. Хайде, остани си със здраве! — рекъл момъкът, станал и тръгнал на път.

По някое време срещнал едно момиче, което вървяло и ронело сълзи.

— Къде отиваш, девойче? — попитал го той.

— Към морето съм тръгнала, момко — рекла девойката и пак горчиво заплакала.

— Какво ще търсиш там сам-самичка?

— Люта хала мори града ни от жажда, момко — отвърнало момичето. — Изпива ни реките и изворите, ако не й изпратим по една девойка да изяде. Всяка къща се изреди да дава жертва на халата, сега дойде и моят ред. Аз съм дъщеря на царя.

— Не бой се, сестро — казал юнакът. — Хайде заедно да вървим.

Отишли те на брега на морето, а там юнакът легнал на пясъка и сложил глава в скута на девойката.

— Недей да стоиш повече тук! — замолила му се царската дъщеря. — Ще загинеш заедно с мене!

Ала юнакът не я послушал и след малко задрямал. По едно време морето се разбесняло и девойката се разплакала от страх. Една сълза капнала върху бузата на юнака и той се събудил.

Скочил на крака, грабнал боздугана и застанал до царската дъщеря. А от водата изплувала страшната морска хала и зинала да налапа момичето. То се разпищяло, ала момъкът развъртял боздугана и повалил чудовището. Кръвта му потекла като порой и от корема на звяра изсочили всички девойки, които бил нагълтал. Момичетата поблагодарили на момъка и веднага хукнали към града.

— Хайде, върви си и ти, сестро — казал юнакът на царската дъщеря.

Отишла си тя у дома и разказала всичко на баща си. Отначало царят не ѝ повярвал, ала тя рекла:

— Щом не ми вярваш, ето погледни — реката тече кървава, мътна.

Тогава царят наредил на слугите си:

— Доведете при мене този юнак!

И момъкът се явил пред царя.

— Искай, юначе, каквото си намислиш — казал му царят. — И царството ми да поискаш, и него ще ти дам!

— Не искам царството ти — отговорил момъкът. — Аз съм слязъл тук от пет земи по-горе и искам да ме изведете на белия свят.

Събрали се хората от цялото царство, ала никой не се наемал да изнесе момъка пет земи нагоре. Дошли и всички птици, но дори най-големите не се осмелили да качат юнака на белия свят. Орлите рекли:

— Никой от нас не може да направи това. Има обаче един орел на триста години, той е най-стар и се е изкачвал и друг път на горната земя, та сигурно ще може да изнесе юнака там. Само че сега се съблича — пера сменя, перушина хвърля, затова ще трябва да се изчака.

Царят повикал орела и го попитал:

— Можеш ли да изнесеш този човек пет земи нагоре?

— Изнасям го — рекъл орелът, — ама сега се събличам, гол съм и не мога.

— Докога ще се обличаш?

— Докато заколите два бивола и изхвърлите костите, а месото им скълцате. Докато напълните едната биволска кожа с месо, а другата — с вода, дотогава аз ще се облека.

Заколили царските слуги два бивола, изхвърлили костите, накълцали месото, напълнили кожата и орелът дошъл. Окачили те

кожите на крилете му, а юнакът седнал на гърба на птицата.

И щом момъкът яхнал орела, той му заръчал:

— Река ли ти „врак“, ще ми даваш месо, река ли ти „гро“, ще ми даваш вода.

Литнал орелът нагоре и понесъл юнака. Кажел ли „врак“, момъкът му давал месо, кажел ли „гро“, давал му вода. Ала месото се свършило и човекът взел да къса парчета от нозете си, за да храни птицата. Най-сетне орелът изнесъл юнака на горната земя.

— Хайде — рекла птицата на човека, — стани и тръгни, та да те видя можеш ли да ходиш.

— Ех — отговорил юнакът, — как да ходя, като ме болят краката! Рязях от тях месо, за да ти давам да ядеш.

Тогава орелът рекъл:

— Разбрах аз тази работа. Пфу! Пфу! — и изплюл късчетата човешко месо, а те мигом залепнали по местата си.

— Благодаря ти, птицо! — рекъл юнакът, станал и хукнал към морето.

Там другарите му още се препирали за девойките и не можели да ги поделят. Най-голямата сестра казвала, че ще вземе някого, ако ѝ намери стан, който сам да тъче. По-малката пък се заричала да се омъжи само ако женихът ѝ донесе гергеф, който сам да се извезва, а третата искала златни пиленца, за да склони да мине под венчило с някого.

Много свят се събрал, прочути юнаци дошли да искат девойките, ала никой не могъл да изпълни нито едно от условията.

А момъкът, що бозал двадесет и пет години, си починал хубаво на брега на морето, пък отишъл при девойките. Извадил от пазвата си стана и взел най-голямата сестра. После измушил от джобовете си гергефа, та получил и по-малката сестра. Накрая изкарал от пояса си позлатените пиленца и спечелил и най-малката девойка.

Така момъкът отвел трите хубавици и по-големите оженил за царски синове, а най-малката задържал за себе си.

И аз бях на сватбата им — ядох, пих и ме дариха с гърне мед. Тъкмо се облизвах пред неначенатия мед, не щеш ли, рипна вашето куче, та ми прекатури гърнето, счупи го и аз не можах дори да вкуся от този пусти мед.

Затова дойдох да ви кажа да си пазите кучето!

ДЪРВАРЯТ И ЗМИЯТА

В една висока планина живеел беден дървар. Колибата му била на хубава зелена морава сред най-гъстата гора. Дърварят имал само един син и затуй много го обичал. Искал синът му да бъде добър човек и затова го кръстил Добри. Докато била жива майката, момчето стояло при нея, но когато умряла, дърварят почнал да го води със себе си на работа. То никога не се отделяло от баща си, играело си наоколо, събирало клонки, късало цветя и слушало песните на птиците в гората. Когато бащата се изморявал, сядал на някой отсечен труп да отдъхне и разказвал на момчето за живота на горските обитатели. Така го научил да обича всички живинки и да не се страхува от тях. Момчето се сприятелило с животните в гората, хранело ги, а те идвали да ядат от ръката му.

Минали години. Бащата остарял. Един ден сякъл много дървета, изморил се и вечерта умрял. Синът му вече бил станал висок и хубав момък. Той взел занаята на своя баща. Изкарвал малко, живеел бедно, но бил доволен, че е сред животните в гората и може да им се радва.

Един зимен ден Добри сякъл голяма бука. Забил клинове и разцепил дървото. То било кухо и от него паднала голяма шарена змия. Тя се опитала да повдигне глава, но била съвсем измръзнала. Младият дървар стоял със секирата на рамо и гледал как змията се мъчи. Изведнъж чул глас:

— Дърварю, не ме убивай! Виж, умирам от студ! Вземи ме в пазвата си да ме сгрееш! Ако ме спасиш, ще станеш най-честитият човек на земята.

Дърварят съжалил змията, взел я в ръцете си, погалил я и я сложил в пазвата си. Прибрал се вкъщи и запалил огнището, за да сгрее змията. Тя изпълзяла до огъня, вдигнала глава и рекла:

— Ти ми спаси живота! Това аз няма никога да забравя! С доброто, което стори за мен, ти придоби силата да направиш три големи добрини. Но помни, че и всяка твоя клетва ще се изпълни. Затова мери думите си и никога не проклинай!

И щом казала това, змията се изправила на опашката си и се хвърлила в огъня. Лумнал чуден шарен пламък и излязъл през комина, а с него изчезнала и змията.

Младият дървар заживял както преди, но тази случка не излизала от ума му. Където и да ходел, където и да седнел, все си мислел за чудната змия и за нейните думи.

В едно далечно царство настъпила голяма суша. Всичко изсъхнало и изгоряло. Земята се обърнала на пустиня. Не останало ни едно зелено дръвце, ни едно цвете, ни една тревичка. Само пясък и камъни се стелели от единия до другия край на царството. Настанал глад, завърлували болести. Хора и животни измирали по градове, села и пътища. Царят разгласил по целия свят, че ще даде половината от царството си на онзи, който избави народа му от сушата.

Дърварят чул за бедата на далечния народ и за обещанието на царя. Спомнил си думите на змията, решил да отиде там и ако е рекъл Господ, да помогне на хората. Направил една кутия, нашарил я цялата с рисунки и я преградил на три. Отишъл в полето сред най-буйното жито, откъснал трите най-големи класа и ги сложил в едната преграда на кутията. После отчупил от лозята трите най-големи грозда и ги турил във втората. А от градините избрал трите най-хубави червени ябълки и ги наредил в третата преграда.

Така се приготвил младият дървар и тръгнал на път към далечното царство. Дълго, дълго вървял той и най-после стигнал в пустата земя. Отишъл направо в царския палат. Царят бил стар и много отчаян. Той посрещнал с радост младия пътник, щом разбрал защо е дошъл, и наредил на всички поданици да го слушат и да му се подчиняват.

На другия ден царят и гостът станали рано. Пред палата ги чакала царската колесница, впрегната с хубави коне. Качили се царят и дърварят в колесницата и потеглили. Старият цар бил много умислен. От време на време от очите му падала сълза и се търкулвала по набръчканото му лице. Той дълбоко въздъхнал и казал:

— В тази равнина преди растеше златно жито и народът ми беше весел. Сега земята се е напукала, вятърът носи сух пясък, а хората боледуват и умират от глад.

Дърварят отворил шарената кутия, извадил трите житни класа, стрил зърната, хвърлил ги на три страни и благословил:

— Каквото е било преди, да бъде и сега!

Изведнъж рукнал силен дъжд. Всичко се раззеленило и по цялата равнина започнало бързо да расте и да зрее жито.

На следния ден пак излезли двамата с царя и започнали да изкачват един гол баир. Царят пак бил тъжен и рекъл:

— По тези баири имаше лозя като гора и песните на млади и стари се чуваха чак в моя палат. А сега всичко е пусто...

И наистина само тук-там чернеели голи чукани на стари лозя. Дърварят извадил трите грозда, оронил зърната, пръснал ги на три страни и рекъл:

— Да бъде благословена тази земя, каквато е била, за радост на стари и млади!

Лозята поникнали, израснали високи и гъсти, пуснали реси, а гроздовете наедрили и започнали да зреят. Деца и старци, моми и ергени веднага дошли и се заловили да берат гроздето. Весели песни огласили полето.

На третия ден царят и неговият гост тръгнали към голяма долина. Там земята все още била суха и пуста. Царят и сега бил тъжен и рекъл:

— В тази долина имаше чудни градини — тук растяха най-хубавите овошки, каквито няма никъде другаде по света, а сега не се вижда нито дърво, нито пък птица прелита.

Дърварят Добри извадил трите червени ябълки, хвърлил ги на три страни и казал:

— Да бъде, каквото е било! И всяко дърво да натези от плод!

И веднага поникнали най-различни овошки, раззеленили се, цъфнали и клоните им натезали и се превили до земята от плод.

Всичко станало така, както повелил младият дървар. Земята се превърнала в райска градина. Царят много се зарадвал. Завел госта си в най-хубавата зала на царския палат. Пред мраморно огнище, от което се разнасял мирис на благоуханни треви и тамян, била сложена богата трапеза. Царят нагостил своя гост и рекъл:

— Синко, ти спаси царството и народа ми. На тебе Бог ти е дал добрина и сила. Как да ти се отплатя? Каквото и да ти дам, малко ще е за чудесата, които стори. Но както съм обещал, вземи половината ми царство и го управлявай. А след смъртта ми ще получиш цялото царство. Аз съм стар и нямам наследник. Едно време имах жена и

дъщеря. Ала жена ми умря и аз се ожених повторно. Втората ми жена доведе своята дъщеря. Тя обичаше само нея, а моята мразеше. Един ден, когато не бях тук, злата ми съпруга завела дъщеря ми на разходка в гората и я изгубила. Оттогава аз повече не съм я виждал и всичко в царството ми тръгна на зле...

Едри сълзи започнали да се стичат от очите на стария цар. Той въздъхнал и през плач рекъл:

— Ех, какво ли не бих дал да мога да намеря милото си дете!

Едва изрекъл царят това, и през отворения прозорец пропълзляла шарената змия. Той се изплашил и извадил сабята си, за да съсече влечугото, но дърварят го спрял. Познал той старата си познайница, която спасил в гората от студ. Тя се приближила до огнището, изправила се на опашката си и се хвърлила в огъня.

Пламнали големи розово-червени пламъци и от тях излязла една хубава девойка. Лицето ѝ било румено като пламъка, а на устата ѝ се появила усмивка.

— Тате — рекла девойката и прегърнала стария цар, — твоята дъщеря е жива и сега стои пред теб! Мащехата ми ме мразеше и искаше да ме погуби. Един ден, когато тебе те нямаше, твоята жена ме отведе в гората при зла магьосница и тя ме превърна в змия — всички да ме мразят, да се боят и да бягат от мен. Така аз се скитах дълго съвсем сама из гората. Магьосницата се смили над мен, намери ме и ми каза, че ще се върна къщи, щом се намери добър човек, който да ме сгрее до сърцето си. Аз намерих такъв човек точно преди смъртта си. Твоят гост, тате, е този добър човек. Той ме спаси!

А мащехата и доведената дъщеря на царя, които подслушвали зад вратата, влезли, нахвърлили се върху царкинята и се развикали:

— Лъжеш! Лъжеш, никаквице!

Дърварят не се стърпял, вдигнал ръка и казал:

— Ах, вие, кукумявки проклети!

В яда си той бил забравил, че не трябва да изрича клетва или лоша дума. И мащехата и нейната дъщеря тозчас се превърнали в кукумявки. Запърхали и се разкрещели, после излетели през прозореца и се изгубили в небето.

Царят оженил дърваря Добри за дъщеря си и му дал цялото си царство. И тримата заживели весело и честито.



ХВЪРКАТИЯТ КОН

Един цар си построил дворец за чудо и приказ. Никой цар по света нямал такъв дворец. Не след дълго царят забелязал един момък, който всеки ден идвал и с часове оглеждал внимателно двореца от всички страни. На седмия ден царят не се стърпял, извикал го и го попитал:

— Млади момко, защо оглеждаш така моя дворец? Да не би да искаш да откраднеш съкровищата ми?

— Не, царю честити! — отвърнал момъкът. — Оглеждам двореца ти, защото искам и аз да ти построя един тъкмо такъв дворец! Дай ми тридесет дни, двадесет работници, сто коли тухли и керемиди, сто коли дъски и греди, десет чувала гвоздеи, вар, пясък и всичко друго, което ти поискам, и в уречения ден аз ще бъда готов.

Царят рекъл:

— Млади момко, значи ти се наемаш да направиш дворец точно като моя, така ли?

— Да, царю! Наемам се! — отговорил момъкът. — Ще го построя срещу твоя дворец точно в уреченото време и само с това, което съм ти поискал!

— Добре! Щом е така, ще ти доставя всичко, което ти трябва. Но ако ти остане дори само една тухла или поискаш макар само един гвоздей, ще ти взема главата! — казал царят.

— Така да бъде, царю честити! — съгласил се момъкът.

Дал му царят работници, тухли, керемиди, дъски, греди, вар, гвоздеи — от всичко точно колкото момъкът поискал. А той бързо започнал да мери и да се подготвя за работа. За да не бъде измамен, царят поставил свои хора да гледат дали материалът ще стигне или ще остане. Докарал дори войска да пази майстора. И момъкът построил двореца за уреченото време само с това, което си бил поискал. Царските хора завели веднага момъка при господаря си и му казали, че майсторът е вдигнал дворец за чудо и приказ тъкмо като неговия, за

определения срок и от материала не останала нито една тухла, нито един гвоздей. Зарадвал се царят и попитал:

— Синко, с какво искаш да те възнаградя?

Момъкът се усмихнал и казал:

— Царю честити, от тебе искам само едно — да ми дадеш писмо, в което да пише, че по-голям майстор от мене няма в цялото ти царство. И където и да ида, всички да ме слушат и да ме признават за баш майстор.

— Само това ли искаш? — изненадал се царят. — Ще ти дам такова писмо, млади момко! Ти заслужаваш! И нека всички в царството ми да те признават за най-добрия майстор!

Заповядал царят на писарите си веднага да напишат писмото, подписал го и сложил царския печат.

Взел момъкът доволен писмото и си тръгнал. Отишъл на друго място и се хванал на работа като чирак при един стар арменец дограмаджия. Веднъж той видял, че майсторът му дялка едно дърво не така, както трябва. Момъкът гледал, гледал, пък не се стърпял и му казал:

— Майсторе, това не се прави така!

Засегнал се майсторът и рекъл:

— Да не би ти да си по майстор от мен, та да ми заповядваш?

Момъкът отговорил:

— Аз съм най-големият майстор в царството! Имам дори писмо, подписано от царя. А ти какво имаш?

Скарали се двамата и повикали съдията да каже кой е прав и кой е крив. Всеки настоявал, че е по майстор от другия. Момъкът показал царското писмо, но съдията отсъдил, че старият арменец е по-добър майстор.

Разсърдил се момъкът и с писмото отишъл право при царя. Хвърлил му го и рекъл:

— Царю, твоето писмо не струва и пукната пара! Никой не иска да признае, че аз съм най-големият майстор в царството ти!

Тогава царят извикал:

— Кой е този, дете не те признава за майстор? Нека веднага да дойде тук да го видя!

И царските хора довели стария майстор. Царят казал:

— Този момък е по майстор от тебе! Виждаш ли онзи красив дворец? Той ми го построи за уречено време и с точно определен материал. А ти какво можеш да направиш, за да те призная за по-голям майстор от него?

— Какво ли? Аз мога да направя нещо много по-хубаво от този дворец — казал старият майстор. — Дай ми, царю, да работя в двореца четиридесет дни и тогава ще видиш!

— Добре! — съгласил се царят. — На четиридесет и първия ден ще ми покажеш какво си измайсторил!

А след това попитал младия майстор:

— А ти, млади момко, какво можеш да направиш за това време, за да докажеш, че си по майстор от него?

— Аз — започнал момъкът — искам четиридесет жълтици — всеки ден по една за ядене и пиене. А навръх четиридесет и първия ден само за няколко минути ще ти покажа, че съм по-голям майстор от него.

Съгласил се царят и наредил да дадат на младия майстор четиридесет жълтици.

Четиридесет дни, скрит в една малка стаичка, старият майстор тайно от всички работел, а младият майстор само си похапвал и пийвал.

Дошъл четиридесет и първият ден. Двамата майстори се явили пред царя и царските велможи. Арменецът донесъл едно ковчеже, сложил го на земята, завъртял го от едната страна и то започнало да свири чудно хубави мелодии. Всички се смаяли, а старият майстор попитал:

— Кажй сега, царю, този момък може ли да направи такова нещо?

Царските хора взели да си шепнат, че старият майстор е подобър. Тогава момъкът казал:

— Ковчежето е много хубаво! Но аз ще направя нещо пред вас само за две-три минути, а не за четиридесет дни! Почакайте малко да изляза навън и сега ще се върна.

Излязъл той и се върнал с една торба на гърба си. Показал я на всички и рекъл:

— Затворете си очите, а когато съм готов, аз ще ви кажа да ги отворите!

Всички зажумели, а момъкът извадил от торбата частите на един дървен кон, сглобил го за една-две минути и им казал да си отворят очите.

Те погледнали и с почуда видели един много красив дървен кон, който изглеждал като жив. Момъкът се качил на коня, завъртял колелата му и конят веднага литнал през големите прозорци на царския дворец. Майсторът направил няколко обиколки над двореца, отново влетял и се спрял пред смаяните погледи на всички.

Слязъл момъкът от хвъркатия кон и попитал:

— Царю, и вие, царски велможи! Кажете сега кой от двама ни е по майстор!

Царските хора взели разгорещено да спорят. Едни били за стария майстор, но царят и повечето от велможите признавали, че младият е по-добър. Момъкът ги помолил да си затворят отново очите, разглобил дървения кон и сложил частите му в торбата. След това поискал от царя второ писмо, в което да пише, че в цялото царство няма по-голям майстор от него.

Царят сам написал писмото, подписал го и сложил царския печат, а на стария майстор рекъл да си иде по живо, по здраво, да си гледа работата и друг път да не се препира с по-добри майстори.

Момъкът се сбогувал с царя и с царските велможи. А на излизане от двореца дал торбата с частите на хвъркатия кон на една слугиня да ги изгори в огъня — за да няма в царството и никъде по земята човек, който да разгадае неговия майсторлък.

Ала щом слугинята понечила да ги хвърли в огъня, покрай нея минал сам царският син и я възпрял. Поогледал частите, сглобил хвъркатия кон и само след ден полетял към едно много далечно царство. Там спечелил сърцето на чудно хубава и добра царкиня, с която живял честито чак до старини.

А момъкът ходел от село в село, от град в град, от царство в царство, за да показва на всички какво може да сътвори и да ги удивлява с майсторлъка си. И бил най-щастливият човек, защото от него по-голям майстор нямало никъде по света.

ЗЛАТНОТО МОМИЧЕ

Живели едно време мъж и жена. Те си имали дъщеричка, хубава като цвете. Който я видел, очи не можел от нея да откъсне. Живели си те сговорно и щастливо, но не било писано това да продължи дълго — майката се разболяла от тежка болест и скоро издъхнала.

Останал сам-самичък мъжът с момичето. Трудно му било да се грижи за всичко и съседите го посъветвали да се ожени повторно. Скоро той довел къщи новата си жена. Мащехата също си имала момиче и така намразила заварената си дъщеря, че не можела да я търпи. Все я хокала и я карала да върши най-тежката работа и все мърморела на мъжа си заради нея. Една вечер мащехата му рекла:

— Не ща дъщеря ти къщи. Да се пръждосва оттук! Ако ли не — аз ще се махна!

Натъжил се мъжът. Той обичал много момичето си и не искал да послуша мащехата. Започнали всеки ден да се карат. Днес кавга, утре кавга и най-подир на бащата му причерняло пред очите. Дотегнал му такъв живот и склонил да направи, каквото втората му жена искала.

Мащехата замесила питка с пепел, турила я в торбата на мъжа си и го изпроводила от къщи заедно със завареничето. Заръчала му да не се връща с дъщеря си.

Мъжът повел момичето към затънтена планина, обрасла с гъста гора. И щом се изкачили на един висок връх, той извадил питката, търкулнал я по стръмното и казал на момичето да я донесе, за да обядват.

То хукнало след питката и дълго я гонило из тъмните гъсталаци.

Когато се върнало, бащата си бил отишъл. То взело да вика и да го търси. Викало и плакало, викало и плакало, скитало се из пущинака, докато се мръкнало. Изведнъж в тъмното съгледало малка къщичка на горската полянка. От прозорчето ѝ се чул глас:

— Кой плаче? Момче ли си или момиче? Ако си момче — върви си по пътя, ако си момиче — влез при мене!

В горската къщичка живеела чудновата бабичка. Сиво-зелените ѝ коси били много редки, но дълги и вятърът ги духал на всички страни, тъй че приличали на паяжина. Носът ѝ бил остър, ноктите — дълги и закривени, а на рамото ѝ седял бухал. Горската магьосница прибрала момичето при себе си и го нагостила.

На сутринта то станало рано и докато магьосницата още спяла, разтребило, поръсило пода с вода и измело. А чудноватата бабичка станала, умила се, взела бухала и тръгнала по свои работи из гората. Ала преди това заръчала на момичето да нахрани животинките ѝ — разни змии и гущери.

— И да не те е страх от гадинките ми! — рекла тя. — Те не хапят.

Момичето попарило трици, оставило ги да изстинат и нахранило змиите и гущерите. После откачило мънистата от врата си и вързало на всяка гадинка по едно герданче.

По пладне бабичката се върнала, гадинките я посрещнали и взели да ѝ се хвалят:

— Бабо, кака ми върза герданче! Бабо, кака и на мене ми върза герданче!

Пък бабичката отвърщала:

— И баба ще върже на кака герданче! И баба ще върже на кака герданче!

Близо до къщичката течала река. Щом се наобядвали със сладката гозба, бабичката рекла на момичето да идат да поседнат край близката река.

Подир малко слънцето напекло бабичката, тя се прозинала и рекла:

— Аз може и да заспя, а ти, видиш ли водата да тече червена, не ме събуждай. Видиш ли я да тече синя, пак не ме събуждай. Ала щом потече жълта, веднага ме събуди!

И бабичката заспала. По едно време реката придошла червена. След червената вода потекла синя. Синята вода се сменила със зелена, после на талази заприиждала черна. Най-накрая забълбукала жълта вода и момичето събудило бабичката. Тя бързо го уловила за косата, потопила го в реката и викнала:

— Дръж, баби, каквото можеш! Дръж, баби, каквото можеш!

Момичето я послушало, хванало каквото му попаднало между ръцете и когато бабичката го извадила от водата, държало едно сандъче.

После горската магьосница изпратила момичето до пътя в края на гората, махнала му с ръка за сбогом и изчезнала. А то тръгнало по пътя и скоро се прибрало вкъщи.

Щом застанало на прага, мащехата и бащата ахнали — едно златно момиче стояло на вратата и греело с невиджана хубост. Протегнало ръце златното момиче, подало сандъчето на баща си и когато той го отворил, що да видят — сандъчето било пълно догоре с жълтици.

От тоя ден мащехата взела да вехне от завист, а и на мъжа си мира не давала — да заведе и нейното момиче в гората, та да стане и то хубаво и богато.

— Щом искаш, ще го заведе — склонил той.

А мащехата запретила ръкави, гребнала от най-хубавото бяло брашно и го пресяла три пъти. Омесила питка, опекла я, увила я в чиста кърпа, после я сложила в торбата и я дала на мъжа си. Той наравил торбичката и повел доведената си дъщеря към върха. Като стигнали на същото място, бащата търкулнал питката и изпратил момичето да я търси. После бързо се скрил и се върнал вкъщи. Щом настигнало питката, момичето взело да търси баща си. Търсило, търсило, не го намерило. Заплакало, завикало и започнало да се лута из гъстата гора. Вечерта излязло край къщичката на бабичката и чуло гласа ѝ:

— Какво си ти, баби? Момче ли си или момиче? Ако си момиче — ела при баба, ако си момче — върви си по пътя!

— Момиче съм, бабо, момиче съм!

— Като си момиче — влез!

И както предишния път, бабичката-магьосница прибрала гостенчето и го нагостила.

Ала на сутринта то не станало от леглото преди бабичката. Почакало да му направят попара за закуска и пръста си дори не помръднало да разтреби и помете, както сторило другото момиче. Бабичката си замълчала, нищо не казала. Взела бухала и пак тръгнала в гората. Ала се върнала от прага и поръчала на гостенчето да попари

трици и да нахрани животинките ѝ. Казала му да не се плаши, защото те не хапят.

Момичето попарило триците, но не почакало да изстинат, ами веднага ги дало на змиите и гущерите да ядат и те си изпопарили езиците. И щом се върнала бабичката по пладне, посрещнали я и взели да се оплакват:

— Бабо, мене така ме попари! Бабо, и мене така ме попари!

— И баба ще попари така! И баба ще попари така! — намръщила се магьосницата.

Наобядвали се двете и тя рекла на момичето да идат край реката. Поседели малко, на бабичката ѝ се додрямало и тя рекла:

— На мене ми се доспа, може и да задрема. Пък ти, видиш ли реката да идва червена, не ме буди. Видиш ли я да дойде зелена, пак не ме буди! Не ме буди и като я видиш бяла. Щом стане жълта, пак не ме буди, ала видиш ли я черна, да ме събудиш!

Бабичката задрямала, а момичето видяло, че реката придошла червена. Изтекла се червената вода и дошла зелена. След нея потекла бяла. После бялата се сменила с жълта като злато. Момичето харесало жълтата вода и топнало малкия си пръст в нея.

Пръстът се позлатил и така си останал — златен. А подир златната вода потекла черна. Тогава момичето събудило бабичката, тя станала, хванала го за косите и го потопила в черната вода. Държала го и му викала:

— Дръж, баби, каквото можеш! Дръж, баби, каквото можеш!

Грабнало момичето каквото му попаднало и бабичката го извадила от водата. Девойчето държало в ръце едно сандъче. После магьосницата изпроводи гостенчето до края на гората и го пуснала да си върви.

Щом момичето влязло къщи, мащехата примряла — дъщеря ѝ била черна като дявол, а като отворили сандъчето, от него се разпъзели жаби, змии и гущери.

— Какво си направил с дъщеря ми, проклетнико? — закрепцала злата жена на мъжа си.

— Ох! — рекъл той. — Където заведох едната, там заведох и другата. Каквото сторих с едната, същото сторих и с другата. Пък къде са ходили те, какво са правили и какво е станало — колкото знаеш ти, толкова знам и аз.

Не минало много време и царският син чул за златното момиче, което било толкова хубаво, че нямало второ като него, и го поискал за жена. Изпроводил сватове, ала мащехата скрила от тях златното момиче и вместо него облякла в булчинска рокля и забулила в було своята дъщеря. Казала ѝ да подава изпод булото само позлатения си пръст, та хората да помислят, че та е златната невеста.

Сватбарите тръгнали, а петелът спрял да рови из бунището, плеснал с криле, кацнал на стобора и изкукуригал:

— Кукуригу-у-у! Златна кака под корито скрита, черна кака — на кон язди!

Сватбарите се спогледали, почудили се и като не разбрали нищо, пак тръгнали. Петелът пак пропял:

— Кукуригу-у-у! Златна кака под корито скрита, черна кака — на кон язди!

— Каква ще е тази работа? — спрели се сватбарите, ала черната булка сритала коня и той пак тръгнал.

— Кукуригу-у-у! Златна кака под корито скрита, черна кака — на кон язди! — продрал се пак петелът.

— Тази работа не е чиста! — решили сватбарите. — Я да видим кого водим на царския син!

Вдигнали те булото на булката и що да видят — черна като дявол грозница! Върнали обратно лъжкинята и намерили златното момиче скрито под коритото.

И когато въвели златното момиче при царския син, целият дворец грейнал, от хубостта ѝ. Двамата се оженили и живели честито чак до старини.

ГОРОРОДЕН И ОРИСНИЦИТЕ

Живели някога един мъж и една жена. Жената раждала все момичета и затова мъжът я изгонил в гората заедно с първородната ѝ дъщеря.

Ала жената очаквала дете и в гората родила момче. Тъй като нямали вода и котел да окъпят бебето, тя рекла на дъщеря си:

— Дъщерко, качи се на едно високо дърво и виж къде има огън, за да отидеш и се помолиш да ти дадат това, което сега ни е потребно.

Дъщерята се покачила на едно високо дърво и видяла, че в една колиба гори огън. Тичешком стигнала до колибата и заварила там три орисници.

— Какво търсиш, момиче? — попитали те.

То им отговорило:

— Баща ми изпъди майка ми в пустата гора, защото раждала само момичета, а тя чакаше дете и доби в гората момче. Но ние нямаме тук нито огън, нито котел, нито корито, за да изкъпем бебето. Затова дойдох при вас — да ви помоля да ни помогнете.

Тогава орисниците взели да си шепнат помежду си: „Е, сега какво да нарисаме момчето, родено в гората?“ Първата казала:

— Да расне и да порасне, да вземе камък и да го хвърли, а камъкът да се върне назад, да го удари и то да умре!

Втората казала:

— Да расне и да порасне, да стреля с пищов и куршумът да се върне и да го убие!

Третата казала:

— Да расте и да порасне, да се ожени и като легне да спи, смок да го ухапе и да умре!

След това рекли на момичето:

— А ти не казвай никому ни дума, защото ще се превърнеш в мраморен камък!

Момичето им обещало, че нищо няма да каже. Орисниците му дали всичко, което искали от тях, и то се върнало при родилката.

Мислили майката и дъщерята как да кръстят момчето, мислили и накрая му дали името Горороден — сиреч в гората роден.

Детето растяло и понеже сестра му знаела как е орисано, не му давала камък да вземе в ръцете си.

Щом станал на осемнадесет години, Горороден се оженил за едно момиче сираче. Легнали си след сватбата младоженците, а сестрата пак както винаги бдяла над главата на брат си. Ненадейно върху завивката паднал смок. Сестрата го сграбчила в одеялото, изнесла го навън, изхвърлила го и извикала на брат си:

— Брате мой, ела да видиш какво чудо!

И започнала да разправя на брат си всичко, което се било случило. А както говорела, лека-полека се превръщала в мраморен камък. А щом разказала за прокобата и на третата орисница, тя окаменяла чак до шията. Рекла каменната сестра на любимия си брат Горороден:

— Брате мой, аз те пазех от малък и те опазих, порасна и пак те опазих, а сега дойде време ти на мене да помогнеш. Трябва да идеш при слънцето и да го помолиш да ти даде трохите от трапезата си, които падат на земята, и водата, с която си мие ръцете.

Тръгнал Горороден да изпълни заръката на сестра си. Вървял, що вървял и по пътя видял змия, затисната под голям камък. Тя попитала момъка къде отива и щом той й казал, че отива при слънцето, змията му рекла:

— Като отидеш при слънцето, попитай как мога да изляза изпод този голям камък.

— Добре, ще го попитам — обещал Горороден.

По-нататък по пътя си той видял един кух камък, който висял във въздуха — не бил нито на небето, нито на земята. Камъкът също попитал Горороден накъде се е запътил. И щом момъкът му отговорил, че отива при слънцето, той го помолил да пита светилото защо е кух и не може да падне на земята.

— Добре, ще попитам — обещал и на него Горороден.

Продължил по-нататък и видял вода, която се биела от бряг на бряг и не можела да потече надолу. Горороден нагазил в нея, защото пътят му минавал оттам. Щом стигнал до средата, тя изведнъж го обляла и също го попитала накъде се е запътил. Момъкът й казал къде отива и тогава водата го помолила да попита слънцето защо тя не може да тече надолу.

— Добре, ще попитам — обещал Горороден.

Стигнал той най-накрая до големия палат на слънцето и похлопал на портата. Излязла слънчовата майка и рекла:

— Кого търсиш тук, момче?

Горороден ѝ отговорил:

— Не търся никого, но дойдох да ви помоля да ми дадете трохите, които падат от ръцете на слънцето, когато яде, и водата, с която се мие.

А тя попитала:

— Какво ще правиш с тях, момче?

Момъкът ѝ разказал за прокобите на трите орисници и за теглилата на сестра си. И тогава слънчовата майка казала:

— Ела да те скрия, за да не те види слънцето, като се върне, защото ако те види, веднага ще те погуби.

Слънцето бавно захождало и леко трептяло. Щом влязло в палата си, то мигом се разгневило и викнало:

— Мамо, тука ми мирише на човек!

Слънчовата майка рекла:

— Няма човек тук, синко, няма!

— Има, мамо, има! — настоявало слънцето.

И тогава тя му разказала:

— Дойде един сиромаш човек. Сестра му станала на мраморен камък, та затова иска да помоли да му дадеш трохите, които падат от ръцете ти, и водата, с която се миеш.

— Да излезе да го видя! — викнало слънцето.

И Горороден излязъл и захванал да разказва какво се било случило със сестра му. Слънцето му рекло:

— Знам защо си дошъл — и му дало каквото поискал.

Момчето не забравило да го попита и за змията, за водата и за камъка. Слънцето казало:

— Змията ще излезе, когато ухапе някого по петата, водата ще започне да тече надолу, когато удави някой човек, а камъкът ще падне на земята, когато премаже някого. Затова първо ги задмини и след това им отговори.

И Горороден доволен си тръгнал за вкъщи. Най-напред стигнал до водата, нагазил в нея и когато стигнал до средата, тя го обляла и го попитала:

— Какво каза слънцето за мене?

— Пусни ме да изляза и тогава ще ти кажа — отговорил Горороден.

Водата го пустила и щом стъпил на другия бряг, той й казал какво трябва да направи, за да потече надолу. Водата гневно плъзнала към него, но не могла да го стигне.

— Ах, как съжалявам, че не успях тебе да взема за курбан, защото оттук човек не минава! — рекла разбунтуваната вода.

После Горороден стигнал до камъка, който висял във въздуха, и той го попитал:

— Какво каза слънцето за мене?

Момъкът се отдалечил на няколко крачки от него, обърнал се и рекъл:

— Слънцето каза, че когато премажеш някой човек, тогава ще паднеш на земята като другите камъни.

— Ах, как съжалявам, че не успях тебе да смажа, защото оттук човек не минава! — рекъл камъкът.

Горороден продължил своя път. Стигнал до змията, която била затисната от големия камък. Тя го попитала:

— Какво каза слънцето за мене?

А той отговорил:

— Чакай да повървя още малко, докато ми дойде на ум, че забравих.

И като се отдалечил на няколко крачки, Горороден се обърнал и рекъл:

— Ще излезеш изпод този камък, когато ухапеш някого по петата!

— Ах, как съжалявам, че не можах тебе да ухапя, защото оттук човек не минава! — рекла змията.

Горороден продължил по пътя си и скоро пристигнал вкъщи. Дал той на сестра си да се нахрани с трошите от вечерята на слънцето, посипал косите й с водата, с която се миело слънцето, и тялото й мигом оживяло.

И Горороден заживял мирно и честито без страх, че ще го стигне прокобата на орисниците, до края на дните си.



КРАТУНЧО

Живели някога един дядо и една баба. И понеже си нямали деца, те все за това си говорели и много тъгували. Под прозореца в градинката бабата посадила кратунка. Кратунката пораснала много хубава. Грижела се бабата за нея, плевяла я, поливала я и си говорела: „Това е бабиното детенце, това е бабиното детенце.“

Кратунката пораснала, увиснала чак до земята, узряла и се откъснала.

Излязла бабата да храни прасето и кратунката се търкулнала след нея. Тръгнал дядото да кара воловете на водопой, а кратунката се търкулнала подире му. Старците я кръстили Кратунчо. Те се радвали на Кратунчо и много го обичали.

Минали години. Един ден дядото рекъл на бабата:

— Трябва вече да женим Кратунчо.

— Да го женим, ама ако му поискаш царската щерка. Наш Кратунчо не е като другите ергени. Той трябва царска дъщеря да вземе.

Дядото нарамил торбичката си, взел тояжката си и право при царя.

— Царю честити — рекъл той, — искам дъщеря ти за снаха. Ще ми я дадеш ли?

Царят не могъл да го изгони — нали сват му бил дошъл у дома.

— Ще ти я дам — отговорил той, — ама синът ти да построи ей там, насреща, палат, по-хубав от този, а от моя до неговия дворец да прокара път, настлан със злато. И една златна каляска да измайстори, та когато тръгваме на гости у вас, с нея да се возим.

Дядото се върнал вкъщи и разказал на бабата какво му рекъл царят. Кратунчо, който се въртял и умилквал около тях, изведнъж изчезнал. Нямало го цял ден и цяла нощ. Старците помислили, че няма да се върне, и горчиво плакали. Ала на сутринта Кратунчо си дошъл и пак почнал да се умилква около тях.

А щом царят излязъл в градината си, видял срещу своя палат да лъщи от злато друг палат, а между двата да се вие позлатен път, на

който стояла красива златна каляска.

„Бива си го това момче — помислил си той. — Ще му дам дъщеря си.“

Чакал царят ден-два да дойдат сватове, ала те не идвали.

Накрая изпратил царедворци да повикат стареца. Те изпълнили заповедта му и го довели.

— Дядо — рекъл царят, — твоето момче изпълни заръката ми. Защо не идвате да вземете момата?

Старецът отговорил:

— Не сме се отказали, свате, ама момчето се измори от работа, докато построи палата, и поиска да си почине ден-два. Ако Бог е рекъл, утре ще дойдем да вземем невестата.

На другия ден старците изпратили сватове и те довели снахата. Ала щом видяла Кратунчо, тя се разплакала и поискала да избяга. Кратунчо пък все се въртял покрай нея и ѝ се умилквал. Стъмнило се. Царската дъщеря вече не можела да избяга и останала до сутринта. През нощта обаче от кратунката излязъл момък, красив като самото слънце, и прегърнал своята невеста.

На сутринта царската дъщеря била доволна и предоволна, вече не искала да си ходи и останала да живее при старците.

Не след дълго царят и царицата научили за кого се е омъжила дъщеря им и отишли да видят защо не се връща при тях. Безпокоели се да не би бабата и дядото да я държат насила при Кратунчо. Щом влезли в дома на старците, те видели дъщеря си весела и радостна като всяка млада булка. А Кратунчо все се умилквал около нея. Царят и царицата решили да пренощуват в малката къща, за да разберат каква е тази работа. Скрили се, така че да могат да наблюдават стаята на младоженците, и зачакали. Дотъркалял се Кратунчо при дъщеря им и що да видят — изведнъж от кратунката излязъл чудно красив момък. Стаята светнала, като че ли изгряло слънце. Царят и царицата незабелязано се промъкнали в стаята, взели кратунката и скришом от старците я изгорили.

На сутринта младите станали. Царската дъщеря облякла дрехите си, а момъкът потърсил кратунката. Като не я намерил, веднага се досетил какво е станало. Прегърнал невестата си за сбогом и казал:

— Много ми е мъчно за теб, но не мога да остана повече тук. Ще ме намериш чак когато изтъркаш един чифт железни обувки.

И изчезнал — сякаш вдън земя потънал. Царската дъщеря горчиво заплакала. Три дни и три нощи не излизала от стаята, нищичко не хапвала и не пийвала, цяла река сълзи изплакала. На четвъртия ден обула железни обувки и тръгнала по света да търси своя съпруг. Преминала гори и планини, реки и морета, но никъде не го открила. Тогава решила да отиде при слънцето и на него да изкаже мъката си, та дано то ѝ помогне.

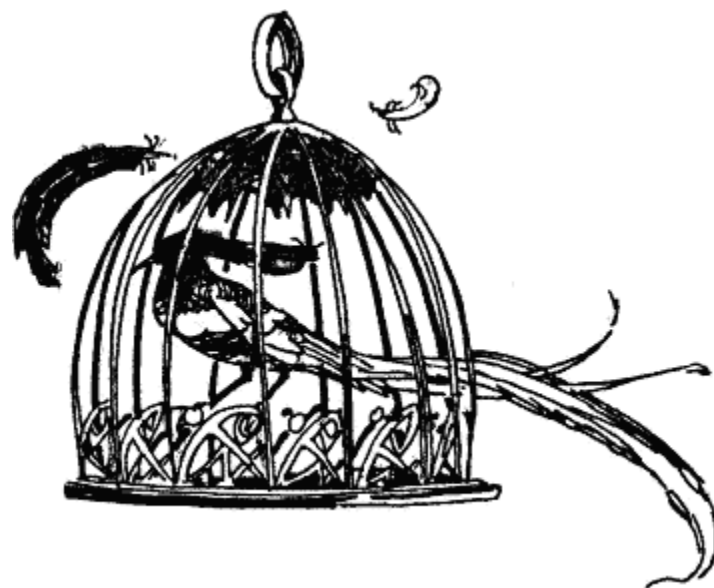
Вървяла дни, седмици, месеци и най-после стигнала до палата на слънцето. То обикаляло земята и го нямало, но я посрещнала майка му. Пред нея царската дъщеря изплакала мъката си и ѝ разправила как се омъжила за Кратунчо и какво станало след това. Тъкмо свършила разказа си и слънцето се задало откъм изток. Слънчовата майка духнала веднъж, превърнала невестата в игла и я забола на прозореца, за да не я изгори слънцето.

Когато то си починало от дългия път и се навечеряло, майката му разказала за патилата на невестата и слънцето рекло:

— Да върви все на запад, да ходи тридесет дни и тридесет нощи. И на тридесет и първия ден ще стигне до една голяма мраморна чешма с три чучура и три корита. По залез в първия чучур се крие нейният жених. Да затисне чучура с желязо и така красивият момък ще остане при нея.

Щом слънцето си легнало да спи, слънчовата майка превърнала иглата отново в невеста. Тя била чула всичко и мигом тръгнала да търси мраморната чешма. И както казало слънцето, на тридесет и първия ден я намерила. Веднага затиснала с желязо първия чучур. А щом погледнала обувките си, видяла, че те са изтъркани. Седнала изморената невеста до чешмата и чакала цял ден. При залез-слънце от един облак изведнъж излязъл страшен змей. Той връхлетял да влезе в първия чучур, но се ударил в желязото и в тоз миг се превърнал в прекрасен момък.

Кратунчо и царската дъщеря се прегърнали, поплакали си от радост и си тръгнали щастливи към къщи.



МОМЧЕТО И ВЯТЪРЪТ

В едно селце живеела бедна жена. Тя се трудела от тъмно до тъмно, но пак не можела да избяга от немотията. Едничката ѝ радост било нейното момче. Тя много го обичала, а то за всичко я слушало. Един ден решила да му замеси питка и го изпратила да донесе брашно.

Момчето отишло в хамбара, напълнило една тавичка и я понесло към къщи. В това време духнал силен вятър и отвял брашното. Върнало се момчето в хамбара, пак напълнило тавичката и тъкмо се подало от вратата, пак духнал вятърът, брашното се вдигнало от тавичката и се разпръснало до последната прашинка.

Ядосало се много момчето и се върнало за трети път, а брашно било останало само колкото едва-едва да напълни тавичката. Момчето сега почти стигнало до къщния праг, когато вятърът пак зафучал изневиделица, духнал с всичка сила и от брашното нищичко не останало.

— Така ли?! Сега ще става, каквото ще става! — разсърдило се момчето и тръгнало да търси вятъра, за да си иска брашното.

Много път извървяло, през много земи минало и стигнало най-сетне при вятъра.

— Добър ден! — казал вятърът.

— Дай ни брашното! — троснало се момчето. — Ние и така сме сиромаси, а ти ни остави и без брашно!

— Не се сърди! — прошумолял вятърът. — Аз само си поиграх. Слушай сега — брашно нямам, ала ще ти дам тая кърпа. Разстелеш ли я, трябва само да ѝ кажеш: „Кърпице, дай ми ядене!“, и ще имаш всичко, каквото поискаш.

Момчето поблагодарило на вятъра, взело кърпата и се запътило към къщи. Уморило се от дългия път и щом се стъмнило, отбило се да пренощува в една крайпътна странноприемница. По това време там всички вечеряли и понеже било огладняло, а нямало пари, момчето си рекло: „Я да видя вярно ли е това, което ми каза вятърът!“ Проснало кърпата и изрекло:

— Кърпице, дай ми ядене!

Още не свършило и станало чудо — върху кърпата задимели всякакви гозби, колкото ти душа иска. Топли хлебчета, невиждани отвъдморски плодове... Яж и пий до насита, ястията няма да свършат — все нови и нови чудесии се появявали на трапезата.

Всички се смаяли, а ханджията и ханджийката онемели от завист. Приискало им се да имат тази кърпа и бързо да станат богати. Ханджийката не можела да си намери място.

— Слушай, мъжо! Тая кърпа трябва да стане наша!

През нощта, когато всички заспали дълбоко, ханджията и ханджийката влезли на пръсти при момчето, измъкнали полекичка вълшебната кърпа, а на нейно място оставила друга, най-обикновена.

Сутринта момчето станало рано и понеже бързало да стигне къщи и да зарадва майка си, не разбрало какво са направили ханджията и ханджийката.

Щом се прибрало у дома, още от вратата извикало:

— Мамо, аз бях при вятъра да си искам брашното, но вместо брашно той ми даде ей тая кърпа. Няма нужда да се мъчиш повече — кърпата дава ядене винаги когато ѝ поискат.

— Не може да бъде! — не повярвала майката.

Момчето разгърнало кърпата и казало:

— Кърпице, дай ми ядене!

Но пред тях не се появило нищо, дори късче хляб.

— Ясно! — скочило момчето. — Пак ще ходя при вятъра!

И то хукнало по познатия път, докато стигнало при вятъра.

— Добър ден! — задъхано поздравило момчето.

— Дал ти Бог добро! — погледнал го изпод вежди вятърът. —
Защо идваш пак?

— Брашното ми дай! Кърпата не дава ядене!

— Брашно нямам! — изсвистял вятърът. — Но ето, вземи това козле. Щом кажеш: „Козленце, дай ми пари!“, то ще ти даде.

Момчето благодарило, взело козлето, сбогувало се с вятъра и си тръгнало. Вечерта стигнало до същата странноприемница и пак останало да пренощува. „Дали пък вятърът не ме излъга, че и козлето е вълшебно като кърпичката? — помислило си момчето. — Я да проверя.“

Погалило козлето и рекло:

— Козленце, дай ми пари!

Тозчас пред момчето се изсипали куп пари. То се зарадвало много, гушнало козлето и сладко заспало. Тогава ханджията и ханджийката, които били видели през ключалката на вратата какво чудо направило козлето, влезли тихо и измъкнали подаръка на вятъра. На неговото място докарали едно от своите козлета.

Рано на другия ден момчето си тръгнало от странноприемницата — бързало поне сега да зарадва бедната си майчица. Щом влязло в двора, извикало:

— Мамо, мамо, вятърът ми подари козле, което дава пари!

— Я да видим! — зарадвала се майката.

— Козленце, дай ми пари! — изрекло момчето вълшебните думички.

Ала дори една-едничка паричка не се появила, колкото и да чакали, колкото и да се надявали майката и синът.

— Трети път ще ходя при вятъра! — въздъхнало момчето.

Тръгнало и на третия ден пристигнало при вятъра.

— Козлето не дава пари, брашното ми дай, че да си ходя, мама ме чака! — сърдито креснало то, за да надвика вятъра, който фучал с всичка сила.

— Не се сърди! — извил се вятърът около него. — Ти сам си виновен! Вземи тази пръчка. Щом ѝ кажеш: „Пръчице, на работа!“, всичко ще бъде наред. Хайде, тръгвай сега!

Момчето взело пръчката и мигом хукнало обратно. Стигнало до странноприемницата и веднага си легнало, но не могло да заспи. В това време в стаята се вмъкнали ханджията и ханджийката. Тоя път искали да откраднат пръчицата. Ала момчето ги усетило и викнало:

— Пръчице, на работа!

Че като скочила пръчицата, като се развъртяла, заудряла силно ханджията и ханджийката. Те се развикали и побягнали, а пръчката припкала след тях. Удряла ги по главите, по краката, насинила им гърбовете, здраво място не оставила.

— Олеле, спри тая пръчка, ще ти върнем кърпата и козлето! Спри пръчката, спри пръчката! — замолили се и двамата.

— Пръчице, спри! — заповядало момчето.

Ханджията и ханджийката заохкали, закуцукали и бързо-бързо върнали кърпата и козлето. Момчето си ги прибрало и весело се

върнало вкъщи, където го чакала майка му.

И двамата заживели честито и винаги делели с бедните всичко, което им давали кърпата и козлето. А лошите хора се страхували от пръчката и никой никога не посмял да им вземе даровете на вятъра.



ЗЛАТНОТО ПИЛЕ

Един цар имал трима синове. Имал и златно ябълково дърво — по обед цъфтяло, вечер връзвало, през нощта ябълките узрявали, но на сутринта, когато царят ставал, по клоните нямало нито един плод. Много се ядосвал царят и се чудел кой идва и изядва ябълките му. Веднъж най-големият му син рекъл:

— Тате, тази нощ ще отида да пазя при дървото. Ще видя кой идва и изядва ябълките и ще го заловя!

— Иди, синко! — отвърнал царят.

Вечерта най-големият син взел пушка, отишъл и седнал под дървото. Ала по някое време му се приспало. Решил той да подремне малко, но го налегнал дълбок сън и се събудил чак на сутринта. Когато се върнал, царят го попитал:

— Е, какво? Видя ли кой яде ябълките ни?

— Заспах, тате, и не можах да видя.

На другата вечер вторият син на царя поискал да пази ябълката. Отишъл той под дървото, седнал там, но бързо-бързо заспал и нищо не могъл да види.

На третата вечер при царя отишъл най-малкият син и му казал, че иска и той да пази ябълките.

Царят му рекъл:

— По-големите ти братя ходиха, нищо не можах да видят, та ти ли ще видиш?

— Нека и аз да опитам, тате! — помолил се най-малкият син.

— Добре тогава, щом искаш, иди — съгласил се царят.

Най-малкият син взел една пушка. Порязал си малкия пръст — да го боли, та да не може да заспи, и седнал под ябълката.

Посред нощ отнякъде долетяло едно златно пиле, кацнало на дървото и започнало да яде златните ябълки. Перата му светели като слънце. „Сигурно това златно пиле идва всяка нощ да яде нашите ябълки“ — помислил си най-малкият син. Взел пушката и гръмнал. Пилето хвъркнало, но от него паднало едно перо. Момъкът го занесъл

на царя и му казал, че това перо е паднало от пилето, което всяка нощ изяжда ябълките им. А царят рекъл:

— Щом перото е толкова красиво, пилето трябва да е сто пъти по-красиво!

Повикал тримата си синове и им казал:

— Идете, синове мои, да намерите златното пиле, дето яде ябълките ни, и ми го донесете! Който го намери и ми го донесе, ще му дам половината царство, а когато умра — ще вземе цялото. Ако не го откриете, не се връщайте повече при мене!

Синовете се приготвили за път, целунали ръка на баща си, сбогували се с роднините си и тръгнали да търсят златното пиле. По пътя двамата по-големи братя здравата нахокали най-малкия, защото не заспал, видял това пусто златно пиле и сега те трябвало да го търсят. Набили хубаво момчето и му казали да не върви с тях. То си поплакало, ала тръгнало след братята си, без те да го виждат. Когато по-големите синове спирани, спирал и брат им, когато те тръгвали, тръгвал и той.

По пътя един старец срещнал двамата братя и им казал:

— Добра среща, момчета. Къде отивате?

— Не ти влиза в работата! — сопнали се те и си заминали.

След малко старецът срещнал най-малкия брат.

— Добра среща, момче! Къде отиваш?

— Дал ти Бог добро, дядо! — отговорил момъкът. — Ела да поседнем малко и да ти разкажа къде отивам.

Старецът седнал, момъкът извадил хляб, поканил го да сподели обяда му и докато си похапвали, разправил на дядото всичко за златните ябълки и чудното птиче. Казал му, че отива да намери златното пиле, но не знае къде да го търси.

Старецът му рекъл:

— Недей да вървиш след братята си, момче, те са лоши хора! Тук съвсем наблизко пътят се разделя на две: ако те тръгнат по горния, ти тръгни по долния, ако те тръгнат по долния, ти тръгни по горния. Аз ще се върна след малко и ще те настигна. Ще те заведа да ти покажа къде е златното пиле.

Най-малкият син вървял и гледал по кой път ще тръгнат братята му. Те се отбили по горния, а той хванал долния. След малко старецът го настигнал и му казал да спрат да си починат. Отбили се под една

сянка и царският син веднага заспал. Старецът го взел на ръце и го отнесъл далеч-далеч напред, после го събудил и му рекъл:

— Хайде, синко, стани, че сме се успали, а много път ни чака!

Тръгнали отново, вървели, що вървели и щом се мръкнало, спрели да пренощуват. Царският син, изморен от дългия път, отново бързо заспал и старецът пак го взел на ръце и го пренесъл далеч-далеч напред. На размъване пак го събудил и отново тръгнали. Вървели няколко дни и стигнали до царството, в което живеело златното пиле. Изкачили се на един висок връх, откъдето се виждало всичко, и старецът рекъл на царския син:

— Виждаш ли тези високи къщи? Това са царските палати, там се намира златното пиле. Двама стражи пазят голямата отворена порта. Те няма да те видят и ти спокойно влез. След това ще минеш през седемдесет и седем по-малки порти, пазени от по един страж. Преминеш ли и тях, ще влезеш при златното пиле. То е в един кафез. Вземи пилето, а кафеза остави, защото ако отнесеш и него, ще те хванат. Хайде сега върви и помни какво ти казах!

Царският син влязъл през голямата порта, без да го забележат пазачите. Преминал през седемдесет и седемте по-малки порти и стражите пак не го видели. Най-накрая стигнал в стаята със златното пиле. Отворил кафеза, взел пилето, тръгнал и повървял малко, па си рекъл: „Кафезът е много хубав, защо да стои тук? Ще го взема, пък каквото ще да става!“

Върнал се, взел кафеза, ала щом минал през голямата порта, стражите го хванали и го завели при царя. Той много се разсърдил и го попитал:

— Ти кой си и защо искаш да ми вземеш златното пиле?

Момъкът му казал, че е царски син и е дошъл да вземе златното пиле, защото то яде златните ябълки в градината им. Като чул всичко, царят рекъл:

— Аз ще ти простя и дори ще ти дам дъщеря си за жена, но искам да притежавам летящия кон на един могъщ цар. Ако не ми го доведеш, ще те погубя!

Момъкът обещал, че ще го доведе, и царят го пуснал. Отишъл царският син право при стареца, а той го попитал:

— Къде ти е златното пиле?

Царският син със сълзи на очи му разказал как взел билетото, но после решил да се върне за кафеза, защото много му харесал. Разказал му и как стражите го хванали и го завели при царя, и какво му рекъл царят.

Старецът го утешил и обещал, че ще му помогне да намери летящия кон.

И те отново тръгнали на път. Вървели, що вървели, замръкнали на едно място и легнали да поспят. Щом момъкът заспал, старецът го взел на ръце и го пренесъл далеч-далеч напред. На сутринта го събудил и двамата пак потеглили. Вървели те, ала по пладне слънцето започнало силно да припича. Старецът рекъл:

— Хайде да си отдъхнем, че много се уморихме! — и те се отбили под една дебела сянка.

Царският син легнал и веднага заспал. Тогава старецът го взел на ръце и го пренесъл в царството на могъщия цар. Събудил го и пак тръгнали. Щом приближили царския дворец, те се изкачили на един хълм, откъдето всичко се виждало, и старецът казал:

— Ето виждаш ли двореца на могъщия цар? Там живее летящият кон. Шест стражи пазят голямата порта. По-нататък навътре има още деветдесет и девет по-малки порти и пред всяка стоят по двама стражи. Ти ще минеш през всички порти, без никой да те види. Ще влезеш накрая в един яхър и там ще видиш коня. Един коняр го държи за юлара. Той ще спи и няма да може да те види. Юздата на летящия кон е окачена на един пирон и е много хубава, седлото — също. Ти хвани внимателно юлара и тръгни с коня право насам. Не се подлъгвай да вземаш седлото и юздата, колкото и да ти харесват, защото стражите ще те хванат.

Момъкът тръгнал, този път изпълнил точно заръките на стареца и скоро-скоро се върнал при него с летящия кон. Дядото много се зарадвал, че царският син се вслушал в думите му, двамата се качили на коня и полетели към двореца, където било златното пиле. Щом приближили, царският син рекъл:

— Много ми харесва този кон. Да има как, не бих го дал на царя!

— Щом толкова го харесваш, аз ще направя друг кон, него да дадеш на царя.

И старецът духнал и на мига се появил един кон, досущ като първия.

— Този кон закарай на царя, за да изпълниш обещанието си — казал старецът.

Царският син така и направил. Конят бил толкова силен, че като препускал по улиците, калдъръма трошал, а като дишал, капациите на прозорците събарял. Щом го видял, царят много се зарадвал, простил на момъка, дал му златното пиле с кафеза, дал му и дъщеря си. Царкинята била много хубава и царският син мигом я заобичал.

Царят подарил на дъщеря си пръстен, който светел като слънцето, и одежди, които можели да се поберат в лешникова черупка. Царкинята ги дала на своя жених да ги пази, качили се двамата в позлатена каляска и тръгнали.

Отишли веднага при стареца, взели и него, а юлара на коня вързали за каляската. Дълго пътували те и стигнали до една гора. Старецът казал, че трябва вече да се разделят. Царският син му благодарил и рекъл:

— Дядо, ти направи толкова много за мен! Никога няма да те забравя!

Старецът се усмихнал и отвърнал:

— Направих всичко това заради твоето добро сърце и заради смелостта ти!

Прегърнали се двамата за сбогом, старецът им показал откъде да минат и се изгубил в гората. А царският син продължил по пътя си със своята невеста. Пътували, пътували младите и стигнали до един хан. Спрели там да си починат и да похапнат. Влязъл царският син в хана и що да види — ханджиите били неговите братя.

Щом двамата братя тръгнали по горния път, рекли си: „Къде ще търсим златното пиле? Нито сме го чули, нито сме го видели! Добре ще е да направим един хан и да търгуваме, докато умре баща ни, а после ще се върнем.“ Както рекли, така и направили. Отворили хан и започнали да търгуват. А сега, когато видели брат си, те веднага го познали. Той взел да ги разпитва имат ли баща, майка, сестри и братя и откога са тук. Братята отначало започнали да го лъжат, но щом разбрали, че и той ги е познал, си признали, че са царски синове, че имали златно ябълково дърво и едно златно пиле изяждало всички ябълки, че баща им ги изпратил да намерят пилето, но те не знаели къде да го търсят и затова решили да си отворят хан и да търгуват, а

като умре баща им, да се върнат в царството. Най-малкият брат ги попитал:

— Ами ако видите малкия си брат, можете ли да го познаете?

— Веднага ще го познаем! — рекли и двамата.

— А има ли той някъде белег?

— Да! — отговорили и двамата. — На гърдите и на дясната ръка. Тогава най-малкият брат им показал белезите си и попитал:

— Такива ли са?

Те казали:

— Такива са! — и започнали да си правят някакви знаци.

Тогава той им рекъл:

— Аз съм най-малкият ви брат, аз намерих златното пиле и сега се връщам при баща ни. Водя със себе си и своята невеста и един чуден летящ кон. Затворете хана, мои скъпи братя, и да си идем заедно!

Те затворили хана и се качили в каляската при златното пиле и невестата на брат си, а той — на коня. По пътя големите братя започнали да си говорят: „Като отидем при баща ни, той ще каже, че е намерил златното пиле, а че ние не сме го търсили и сме отворили хан. Баща ни ще ни погуби. Затова по-добре е ние да го убием и да занесем в двореца пилето. Ако баща ни попита къде е той, ние ще кажем, че се е изгубил по пътя и не знаем къде е.“

Спрели каляската, свалили брат си от коня и го завели в една гора. По-големият брат предложил веднага да го убият, но вторият рекъл:

— Дето ще влизаме в такъв грях, по-добре е да го вържем за някое дърво по-навътре в гората и той да си умре от глад.

И мигом го хванали, вързали го здраво с едно въже, върнали се в каляската, заклели невестата на брат си никому нищо да не казва и потеглили към бащиния дом.

Стигнали скоро в двореца на царя, а той много се зарадвал, като видял, че носят златното пиле. Попитал ги за малкия им брат, а те казали, че той бил тръгнал по друг път и не знаят къде е. Всички в двореца се застыгали за сватба. Големият брат много харесал невестата на най-малкия и искал да се ожени за нея.

А момъкът стоял вързан два дни и две нощи. Чак на третия ден минал един козар с козите си и го отвързал. Той бил примаял от глад и

козарят го нахранил. Царският син му благодарил, сменили си дрехите и момъкът се запътил към царството на своя баща.

Там никой не го познал, защото бил облечен в дрипавите дрехи на козаря. В двореца пък, където вече усилено се готвели за сватбата, стражите дори не искали да го пуснат.

Момъкът се примолил да му дадат да цепи дърва, за да си заслужи поне хляба. Прибрали го в кухнята, където готвели вкусни ястия за сватбата на големия брат. Прозорците на невестините покои гледали към кухнята. Един ден най-малкият син извадил светещия пръстен и го насочил към прозореца. Цялата стая светнала като слънце. Царската невеста за миг много се изплашила, но после се сетила, че тази светлина идва от пръстена, който бил останал у женихата. „Той сигурно е тук, но се крие някъде“ — помислила си тя.

И щом дошъл денят за сватбата и слугите казали на невестата да се приготви, тя рекла:

— Ще се венчая само ако ми ушиете одежда, която може да се побере в лешникова черупка! Иначе — няма!

Чул това царят и заповядал да разпратят глашатаи из цялото царство. „Който може да ушие такива женски одежди, че да се съберат в лешникова черупка, да ги занесе на царя. Каквото и да поиска този човек от царя, той ще му го даде!“ — викали глашатаите по улици и по мегдани.

Шивачите от цялото царство взели да се питат един друг какви ли ще са тия одежди и кой ли ще може да ги ушие.

А най-малкият брат отишъл при един шивач и казал:

— Аз мога да уشيا одеждите!

Шивачът погледнал с насмешка окъсаните му дрехи и рекъл:

— Я се махай отгук! Ние сме големи майстори и никой не се наема да ги ушие, та ти ли, просякът, ще ги ушиеш!

— Ще ги уشيا — повторил момъкът. — Ако ги започна още тази вечер, на заранта ще ги имаш готови.

— Е, а колко ще ми вземеш? — попитал го шивачът на шега.

— Колко ще ти взема ли? Ще ти взема един шиник лешници, една печена пуйка и една пита. Тази вечер ми дай плата и на сутринта дрехите ще бъдат готови. Ако искаш, мога да ги уشيا и в твоя дюкян.

Шивачът пресметнал, че питата, пуйката и лешниците ще му струват най-много тридесет-четиридесет гроша. А ушие ли този момък

одеждите, шивачът ще получи каквото си поиска от царя, ако пък не го направи — какво от това, ще нахрани един сиромас.

Купил той пита, печена пуйка и шиник лешници, дал ги на момъка и го оставил в една стая да шие. Момъкът се нахранил с пуйката, а лешниците чупил и ял, чупил и ял чак до сутринта. Когато съмнало, шивачът отишъл при него и го попитал:

— Уши ли одеждите?

Момъкът извадил от джоба си един лешник, счупил черупката му, извадил одеждите и рекъл:

— Ето ги!

После ги сгънал, прибрал ги пак в лешника и му ги дал да ги занесе на царя. Като видял дрехите, царят много се зарадвал, че в царството му има такъв майстор, казал да му дадат злато, сребро и пари колкото си поиска, а одеждите занесъл на царкинята. Щом ги видяла, тя веднага ги познала и си рекла: „Той наистина е тук!“

На другия ден слугите отново отишли да ѝ заръчат да се приготви за венчаване, но тя казала:

— Първо накарайте всички хора в царството да минат покрай мен и да ми кажат по една дума и тогава ще се венчая!

Царските хора съобщили това на господаря си, а той заповядал глашатаяте да оповестят: „На сутринта всички поданици да минат покрай царската невеста и да ѝ кажат по една дума! Който не изпълни заповедта на царя, ще бъде наказан!“

На сутринта хората тръгнали към двореца, за да минат покрай царската невеста. Всички се извървели, само просякът, който ушил дрехите на невестата, не се вестявал. Тя се обърнала към царските хора и попитала:

— Има ли още някой в царството?

— Има само един просяк, който е много дрипав, та затова не го доведохме — отговорили те.

Тя пожелала да го доведат. Още отдалеч познала най-малкия син на царя, затичала се към него, прегърнала го и започнала да плаче. Царят и всички, които се били насъбрали там, се зачудили защо ридае хубавата мома. Тогава царската невеста завела момъка при царя и му казала:

— Царю, това е най-малкият ти син! Той намери златното пиле! Моят баща ме даде на него! Ала когато идвахме към твоето царство,

намерихме големите ти синове да търгуват в един хан. Качихме ги в каляската, за да си дойдат и те тук, при тебе. Те обаче отведоха моя жених в гората и го вързаха за едно дърво, за да умре от глад, а мен заклеха никому да не казвам. Сега го открих жив и здрав и искам за него да се венчая. Моля те, царю, изпълни молбата ми!

Щом чул това, царят силно се разгневил, веднага наредил да изгонят от царството големите му синове и вдигнал голяма сватба на най-малкия си син. Дал му половината от царството си, а когато умрял, синът взел и другата половина. Той бил много добър цар и всички много го обичали. Понякога дори разрешавал на златното пиле да излиза от кафеза си и да яде златните ябълки.

И толкова добре управлявал царството си, че хората и досега още приказват за него.

МАРА ПЕПЕЛЯШКА

Живели някога един мъж и една жена. Те си имали хубава щерка на име Мара. Майката и дъщерята все седели край огнището и предели. Един ден Мара поискала да отиде у комшиите да преде заедно с дружките си. Майката ѝ разрешила, но ѝ дала един чувал къдели и ѝ рекла:

— Дъще, ако не изпредеш днеска всички тези къдели, ще се превърна в крава!

Мара отишла у комшиите, прела, прела целия ден, но не могла да изпреде всички къдели и върнала обратно колкото ѝ останали. Прибрала се у дома, взела да чука на вратата и да вика:

— Майко, отвори! Майко, отвори!

И чудом се зачудила, защото чула отвътре само едно „Му-у-у!“. След малко си дошъл и баща ѝ от чаршията с една връзка праз в ръка. Пак чукали и викали двамата и понеже никой не отварял, бащата найсетне откъртил вратата и що да видят — Марината майка наистина се била превърнала в крава.

След някое време бащата се оженил повторно, взел мащеха на Мара. Един ден Марината мащеха рекла на мъжа си:

— Хайде, мъжо, да заколим кравата! Ялова излезе, за какво да я държим!

Той се съгласил, заколили кравата и взели да си варят от месото и да ядат. И все канели и Мара на трапезата, ала тя никога не хапвала, защото знаела, че месото не е от истинска крава, а от майка ѝ. А когато раздигали софрата, тя събирала костите от месото и не ги хвърляла на пътя да ги ядат кучетата, а ги скривала в пепелта. И от жалба по майка си все край огнището до пепелта си седяла и никъде не излизала, та затова мащеха ѝ я нарекла Мара Пепеляшка.

Веднъж бащата и мащехата щели да ходят на сватба и поканили Мара да отиде с тях. Ала тя не искала и им казала:

— Какво ще прави Мара Пепеляшка на сватбата? Идете си вие сами.

И докато двамата били на сватбата, девойката изровила майчините си кости, скрити в пепелта, и що да види — те се превърнали в злато и всякакви красиви премени за Мара! Тя облякла дрехите, обула и златните чехли, които намерила в пепелта, и тичешком отишла на сватбата. Там се хванала на хорото и всички се почудили на Марината премяна и на изкусната ѝ игра, ала никой не я познал — дори баща ѝ и мащехата не разбрали коя е тази хубавица.

Щом веселбата свършила и хората взели да се разотиват по домовете си, Мара се измъкнала и пак тичешком се прибрала вкъщи преди баща си и мащехата. Бързо се преоблякла в старите си дрехи, а новите скрила в пепелта и седнала край огнището. Дошли си мащехата и баща ѝ и още от прага викнали:

— Маро, щерко, защо не дойде на сватбата да видиш какво чудо стана: пристигна една мома, пременена цялата в свилени дрехи и със златни чехли. От вратата влезе и право на хорото се хвана, игра, игра и после се изгуби. Всички ахнахме от нейната хубост и се почудихме на дрехите и на играта ѝ!

Три вечери подред Мара все така правела и никой не я познал. На четвъртата вечер обаче, както бързала да се прибере вкъщи и тичала по моста над реката, единият ѝ чехъл паднал във водата.

На другата сутрин царските коне отишли на реката, ала все се дърпали назад и се плашели от една чудна светлина във водата, и тъй и не се напили. Конярите отвели жадните животни в конюшната, а царят ги видял от прозореца и попитал:

— Напиха ли се конете ми?

— Не, царю честити — отвърнали конярите. — Не искаха да пият, защото се изплашиха от една чудна светлина в реката.

Царят отишъл сам на реката, за да види каква е тая чудна светлина. Накарал слугите да извадят това, което светело във водата, и що да види — златен женски чехъл. Много се почудил царят и рекъл:

— Каква е тая работа? Аз съм цар и такива златни чехли нямам!

И за да разбере чий е този чехъл, наредил да съберат всички жени от царството пред него, за да види на чий крак ще стане чехълът. Всички жени се събрали, но чехълът не бил по мярка на нито една от тях. Тогава царят попитал дали са пристигнали всички негови поданички или има още някоя, която не е дошла.

А царските хора му рекли, че всички са дошли, само едно момиче, на което викали Мара Пепеляшка, си останало вкъщи.

— Защо да я викаме? — казали те. — Тя се е заровила в пепелта, дори дрехи като хората няма, та ще има толкова хубави чехли! Тази Мара никъде не излиза!

— Нищо — рекъл царят, — викнете и нея, нека дойде!

Отишли царските хора и довели Мара Пепеляшка. Девојката премерила чехъла и той прилепнал на крака ѝ.

Тогава царят я взел за жена, тя извадила скритите в пепелта красиви одежди и се пременила като истинска царица.

Ето как нашата Мара Пепеляшка станала царица!

ЗМЕЙОВА НЕВЕСТА

Живяло някога едно момиче — добро, работно и много хубаво. Най-личният момък в селото го поискал за жена.

— Не може, юначе! — отвърнала девойката. — Страшен змей долита всяка нощ от планината и обикаля около къщи. Иска да ме отвлече, негова жена да стана. Какво да правя?

— Не бой се! — рекъл момъкът. — Като се оженим, ти няма да излизаш никъде, за да не те грабне змеят. Така ще мине време и той ще забрави за тебе.

Вдигнали сватба за чудо и приказ, а след година им се родило хубаво момченце. Жената гледала детето, готвела, чистела, шиела и вън от прага не излизала. А мъжът работел от сутрин до вечер, гръб не изправял и скоро бил възнаграден — нивите родили буйно жито, овцете — вакли агънца, наплодили се пъргави теленца.

Така живеели щастливо осем години, а на деветата решили, че змеят ги е забравил и вече няма да търси жената. Един ден тя се претрашила, изпекла хляб, сготвила и отишла с момчето на полето да занесе обед на мъжа си.

По пладне седнали да ядат под сенките на една круша. Изведнъж един тъмен голям облак покрил цялото небе. Блеснали светкавици, загърмяло. Едри капки дъжд закапали. Черният облак покрил крушата, а когато отминал, жената я нямало.

Разбрал мъжът, че змеят я е отвлякъл, и от мъка тежко се разболял. Не можел да се вдигне от леглото и на никого думица не продумвал.

Момчето растяло. Когато станало на двадесет години, попитало баща си:

— Тате, защо не ми кажеш какво е станало с мама? Помня, че съм имал майка, помня и някакъв облак, но ти никога не говориш за това.

Докато момчето било малко, бащата се страхувал за него, ала сега му разказал всичко за змея.

— Отивам да търся майка си! — рекъл момъкът.

Болният баща го благословил и рано сутринта на другия ден синът тръгнал.

Вървял, вървял и стигнал до голямо, равно като тепсия поле. Там пасели много овце.

— Чии са тези овце? — попитал момъкът овচারите.

— На змея — отвърнали те.

— Тогава оставам при вас! Ще ви помагам — казал момъкът.

Скоро момъкът забелязал, че при стадата всяка сутрин идва една жена с големи ведра. С тях тя вземала мляко за змея. Момъкът издебнал сгоден момент и я заговорил. Само като го видяла, жената изпуснала ведрата и извикала:

— Сине! Много си пораснал, но може ли да не те позная, сине!

Прегърнала го, замилвала го и едри сълзи закапали от очите ѝ.

— Не плачи, мале! Дошъл съм да те избавя от змея! — рекъл момъкът.

— Де да можеше, сине, но не можеш! Змеят е много силен. Него не можеш да го победиш! Той никога няма да умре, защото е с две сърца и душата му не е у него.

— А къде е?

— При второто му сърце. То е у едно чудовище, а чудовището живее в далечна планина. В планината има езеро, в езерото е чудовището, в чудовището — свиня, в нея — заек, в заека — гълъб, а в него — едно стъклено топче. В това топче са второто сърце и душата на змея. Сърцето е голямо колкото просено зрънце. За да умре змеят, трябва да се извади стъкленото топче и да се счупи. Тогава душата му ще изсъхне.

— А къде е планината, мале? — попитал синът.

— Чувала съм, че е много далеч — зад седем реки, седем гори и седем планини, там, където залязва слънцето. Пътят минава над дълбоки пропасти и по стръмни чукари. При чудовището можеш да отидеш само на собствените си нозе.

— Не се плаши, мале! — рекъл момъкът. — Чакай ме! Аз ще намеря стъкленото топче.

И той тръгнал отново на път. Минал през седем реки, седем гори и седем планини, скъсал седем чифта обувки. На седмата сутрин съгледал в далечината голям град с много кули и много дворци.

Изневиделица изскочили въоръжени до зъби стражи, обградили момъка и му казали, че им е заповядано да го отведаат при царя. Царската дъщеря същия ден навършвала осемнадесет години. Орисниците ѝ били нарекли да се омъжи за първия пътник, който наближи града този ден.

Момъкът бил заслепен от хубостта на царкинята, но помолил да не бързат със сватбата и попитал дали не са чували за чудовището. Слугите му посочили един връх, целия забулен с облаци.

Сутринта момъкът станал рано и без никой да го забележи, бързо се отправил към върха. Стигнал до езерото, обиколил го три пъти, но чудовището не се виждало. На третия път той извикал:

— Къде си, грозно чудовище? Защо се криеш? Излез да се бием, да видим кой е по-силен!

Потъмнели водите на езерото и се разбушували. От тях изплувало чудовището. Започнала люта битка. Борили се двамата до вечерта. Ни единият падал, ни другият.

— Ах! — ревноло чудовището. — Да знае змеят да изпие едно ведро мляко заради мене, щях да те заровя девет педи в земята!

— Да беше тука царската дъщеря — извикал момъкът, — само да ме погледне, щях да те закопая девет метра в земята!

Тогавя слънцето залязло и двамата се разделили — чудовището си влязло в езерото, а момъкът се върнал в двореца. Питали го, разпитвали го къде е бил, но той мълчал и думичка не казвал. После без нищичко да хапне, заспал дълбок сън. Царската дъщеря се уплашила да не му се случи нещо лошо и със сълзи на очи уговорила царя да проследят момъка на идната сутрин.

Още в тъмни зори юнакът скочил, измъкнал се от двореца и право на върха. Царят, царската дъщеря и царедворците хукнали след него.

Битката с чудовището пак започнала — още по-люта, още по-страшна, чак до вечерта.

— Ах, да знае змеят да изпие две ведра мляко заради мене — изръмжало пак чудовището, — ще те заровя девет педи в земята!

— Ах, да е тука царската дъщеря да ме погледне — отговорил пак момъкът, — ще те закопая девет метра в земята!

Тогавя царската дъщеря излязла иззад дърветата и го погледнала с прекрасните си очи. Момъкът мигом придобил страшна сила и така

тръшнал чудовището в земята, че коремът му се пръснал и от него излязла една черна свиня. Тя хукнала да бяга. Царските ловци убили свинята, момъкът разпорил корема ѝ, а от там изскочил бял заек. Ловците убили и него, разпорили корема му и от там изхвъркнал сив гълъб. Царските ловци пак се спуснали, хвърлили мрежи и го уловили. В коремчето на гълъба намерили стъкленото топче. В него били сърцето и душата на змея. Взел момъкът топчето и всички се върнали в двореца.

На следващия ден царската дъщеря пак изпратила юнака на път, за да си разчисти той сметките със змея.

Момъкът стигнал до палата на змея. Наоколо царяла мъртва тишина. Нито едно листенце по дърветата не трепвало. В последната стая на палата змеят лежал болен и не можел да помръдне. Момъкът извадил стъкленото топче.

— Моля ти се, моля ти се! — заскимтял змеят. — Дай ми само да се допра до него!

Ала момъкът ударил силно топчето в мраморния под. То се пръснало, душата на змея изсъхнала и той издъхнал.

Дворецът с богатствата, змейовите стада, гори и полета момъкът оставил на майка си и баща си.

А той се върнал при царската дъщеря и двамата живели честито до дълбоки старини.

РЕЧИ ЧЕКРЪЧЕ

Имало едно време един дядо. Той си имал дъщеря: когато се засмивала, трендафил цъфвал от устата ѝ, а когато заплачела, от очите ѝ маргарит капел. Дядото ги събирал и ходел да ги продава, за да се прехранват.

Прочуло се момичето с хубостта и с дарбите си толкова много, че мълвата стигнала чак до ушите на царя. Той поискал да се ожени за момичето и проводил хора да го вземат и да го доведат при него. Пратениците отишли, взели момичето и го качили в царската колесница.

Сред пратените хора обаче имало една девойка, която искала да се омъжи за царя. Тя много завидяла на хубавото момиче и веднага го намразила до смърт. Вървели, що вървели и на хубавото момиче му се припило вода. Завистливата девойка му рекла:

— Ако ми дадеш да ти извадя едното око, ще ти дам вода.

Нямало какво да прави хубавото момиче и се съгласило. Завистницата извадила едното му око, скрила го в малка кутийка и му дала да пие вода.

Вървели, що вървели, стигнали до един кладенец. Хубавото момиче пак било ожадняло и поискало да пие вода. Завистливата девойка пак рекла:

— Ако ми позволиш да ти извадя и другото око, ще ти дам вода.

Момичето било много жадно и пак се съгласило. Завистницата извадила и другото му око, скрила го в една кутийка и му дала вода.

Другите жени, царски пратенички, си рекли: „Защо ли му е на царя царица без очи? Как ще се покаже с нея пред хората? Хайде да я захвърлим някъде в гората.“

И като стигнали до една голяма коприва покрай сух кладенец, оставили момичето и отминали. Из пътя нагласили завистливата девойка, завели я на царя и му казали, че това е момичето, което щом се засмивало, трендафил цъфвал от устата му, а щом заплачело — маргарит капел от очите му.

Царят се венчал за завистницата. Чакал той тя да се засмее и трендафил да цъфне на устата ѝ или да заплаче — и маргарит да падне от очите ѝ. Ала тя нито се засмивала, нито заплакала, а царят все чакал, чакал.

А сиромашкото момиче било намерено от един старец, който го прибрал в къщата си. Веднъж то се засмяло за нещо и тоз час червен трендафил цъфнал от устата му. Девойката го дала на стареца и рекла:

— Дядо, иди продай този трендафил в града и викай: „Трендафил за око, трендафил за око!“ И който ти донесе око, на него да го дадеш.

Старецът взел трендафила и тръгнал да вика из града: „Трендафил за око, трендафил за око!“ Всички хора се чудели и никой не купувал трендафила. Щом стигнал до царските палати, старецът пак взел да вика. От прозореца се показала млада жена и попитала:

— Какво продаваш, дядо?

Той ѝ отговорил:

— Трендафил за око, дъще!

А тя му рекла:

— Дай го на мене!

И извадила една малка кутийка, отворила я, дала му окото и взела трендафила.

Старецът занесъл окото на момичето, то го сложило на мястото му и прогледнало.

Подир някое време момичето пак се засмяло и от устата му пак цъфнал трендафил. То отново заръчало на стареца да го продаде за другото око.

Той взел трендафила, отишъл в града и отново викнал: „Трендафил за око, трендафил за око!“, но никой не купил цветето. Минал той край царските палати и от един прозорец пак се показала млада жена и го попитала:

— Какво продаваш, дядо?

Той ѝ отговорил:

— Трендафил за око, дъще!

А тя рекла:

— Дай го на мене!

И извадила една малка кутийка, отворила я, дала му окото и пак взела трендафила.

Старецът занесъл окото на девойката, тя го сложила на мястото му и съвсем прогледнала.

Затъгувало един ден момичето и заплакало. От очите му закапали зрънца маргарит. То заръчало на стареца да иде в града да ги продаде, за да си купят нещо за вкъщи.

Той взел маргарита, занесъл го в града и пак го продал на царицата. А тя с купените трендафили и маргарит се опитвала да измами царя.

Много пъти старецът ходил в града да продава трендафил и маргарит. Слугите донесли на царя, че жена му купува трендафилите и маргарита на дядото. Царят се усъмнил в нея и решил да разбере всичко.

Поканил девойките от цялото царство — и богати, и бедни — на седянка. Всички отишли, отишло и дядовото момиче. Насядали момите около огъня, започнали да предат и поред да пеят — кой каквато песен знаел, а царят бил там и слушал. Дошъл редът и на дядовото момиче, което седяло настрани със забулено лице и предяло. Момичето рекло:

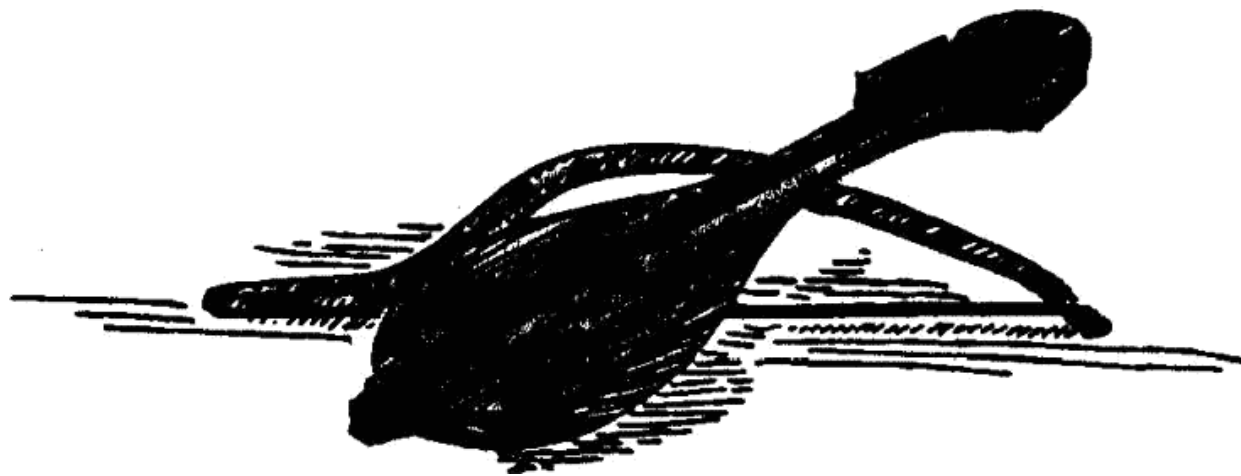
— Аз няма да пея, а ще разкажа една приказка.

И като завъртяло чекръчето, почнало: „Речи, чекръче: Имало едно време едно момиче. Когато се засмивало, трендафил цъфвал от устата му, а когато заплачело, маргарит капел от очите му и...“

Така то разказало всичко. Царят изслушал приказката докрай, после повдигнал булото на момичето и бил запленил от хубостта му.

Тогавя той наистина се убедил, че е намерил изгубената си невеста, и се оженил за красивата девойка.

А царицата измамница заповядал жестоко да накажат.



ТРИМАТА БРАТЯ И ЗМЕЯТ

Един баща имал трима синове. Когато те били съвсем малки, в къщата им долетял един змей и откраднал майка им. Завел я в една пещера някъде далече в непроходимите гори. Много тъгувал бащата, никога не се оженил отново и съвсем сам отгледал трите си деца.

Синовете пораснали и един ден попитали баща си:

— Тате, къде е майка ни?

— Открадна я един страшен змей, когато бяхте още съвсем малки — тъжно отвърнал баща им и продължил: — Отведе я в палата си, който се намирал в една голяма тъмна пещера някъде далече в непроходимите гори.

— Аз ще ида да търся майка ни! Ще я освободя и ще я доведа! — казал най-големият син.

— Иди, синко! — рекъл бащата.

Пригответил се големият син и тръгнал към далечните непроходими гори да търси майка си. А баща му го изпреварил, облякъл се в мечи кожи, скрил се под моста в края на селото и пресрещнал сина си, за да изпита смелостта му. Най-големият син много се изплашил от мечката, не посмял да продължи и се върнал обратно.

— Ти за нищо не ставаш! — казал вторият син. — Ще ида аз да търся майка ни!

Ала и вторият син се изплашил от мечката, която изскочила изпод моста в края на селото, и се върнал вкъщи.

— Вас двамата за нищо не ви бива! Тръгвам аз — рекъл най-малкият син, когото всички наричали Келчо, понеже като дете бил келяв.

Стегнал се Келчо за път, взел си сабята и тръгнал да търси майка си. В края на селото изпод моста пак излязла мечката и застанала насреща му. Той извадил сабята и смело тръгнал към нея.

— Де да видим! — извикал Келчо. — Или ти мене, или аз тебе! — и за малко щял да я посече.

Тогава бащата смъкнал мечите кожи и казал:

— Стой, синко! Аз съм твоят баща! Видях, че си юнак! Върви да търсиш майка си и на добър час! Ти ще я намериш!

Тръгнал Келчо из непроходимите гори да търси пещерата на змея. Три дни и три ноци вървял, без да спира, и най-накрая стигнал до голямата тъмна пещера. Там се намирал палатът на страшния змей. Стражите отдалече съгледали Келчо и известили господаря си, че един юнак със сабя идва към палата му. Страшният змей спокойно рекъл:

— Този юнак няма да може да премине покрай вълците, които пасат овцете ми, и покрай мечките, които пазят кравите ми. Така че няма от какво да се боя!

Ала стражите видели, че щом юнакът стигнал до стадото овце и вълците се спуснали към него, той ги разсякъл със сабята си. И мечките, дето пазели кравите, с рев се нахвърлили върху него, но той съсякъл и тях със сабята си и продължил да върви право към палата на змея.

Стражите изплашени разказали на господаря си всичко, що са видели. Тогава змеят се стреснал и станал да посрещне юнака. Палатът на страшния змей бил заобиколен от дълбока буйна река. За да се стигне до златната порта на палата, се минавало по един чудно красив златен мост. Юнакът се удивил от хубостта му и тръгнал бавно-бавно по него. Мостът се разклатил под стъпките му и змеят вече здравата се изплашил. Така Келчо влязъл право в палата и застанал пред змея.

Вместо да му каже „добре дошъл“, змеят смръкнал един път и Келчо се намерил съвсем близо до огромното му туловище, после духнал един път и той се залепил за една стена. Ала когато господарят на палата се опитал и втори път да смръкне юнака като енфие, Келчо смело се спуснал със сабята си към него и замалко щял да го посече. Тогава змеят изревал разтреперан:

— Стой, синко! Аз искам такъв юнак като тебе да ми бъде син! Всичко, което имам, нека бъде и твое! Наточи, синко, много вино, да прием и да се помирим!

Изпили двамата няколко големи кани вино, подали си ръце и се помирили. Очите на змея взели да се затварят и тъй като спял по четиридесет дни, той дал на Келчо един куп ключове, легнал и мигом захъркал.

Взел Келчо ключовете и започнал да обикаля огромния чуден палат. Отварял наред всяка врата и не можел да се нагледа — толкова много красиви и скъпоценни неща имало навсякъде, че свят му се завивал. Гледал и се дивял Келчо на огромните купища пари, на камарите злато и сребро, на пръстените и украшенията, на свилените дрехи, на хубавите ястия и пития. Само две стаи Келчо не могъл да отвори, защото нямал ключове за тях. А трябвало да ги отвори, понеже сигурно там била заключена майка му.

Върнал се юнакът при спящия змей и цели три дни търсил ключовете. Най-накрая успял да ги намери в дългата зелена брада на змея. Измъкнал той много внимателно двата ключа, без да го усети змеят, и тръгнал към заключените стаи.

И щом отворил първата, видял вътре една красива жена с прошарени коси.

— Мамо, ти ли си? — извикал той и се спуснал към нея. — Аз съм най-малкият ти син! Дойдох тук да те освободя!

Майката прегърнала Келчо и заплакала от радост.

— Синко, да бягаме бързо отгук, докато не се е събудил змеят! Толкова години бях затворена и не съм виждала белия свят!

— Сега, мамо! — казал Келчо. — Само да видя какво има и във втората стая.

Отключил Келчо и втората стая и там видял един чудно хубав бял кон. „Такъв кон едва ли има някъде по света!“ — помислил си той. Възседнал белия кон, качил и майка си и двамата препуснали към къщи.

Там всички ги посрещнали с голяма радост и семейството най-сетне заживяло честито.

БЕЗЦЕННОТО КАМЪЧЕ

Веднъж един овчар пасял овцете си на поляна край гората. Както си вървял след тях и им подвиквал, изведнъж видял, че гората е пламнала, а сред пращането на запалените дървета се чували жални писъци. Навлязъл той по-навътре и видял на едно обгорено дърво да се гърчи змия и да вика:

— Спаси ме, овчарю, от огъня! Моля ти се! Щедро ще ти се отплатя!

— Не смея, ще ме ухапеш! — отговорил той.

— Подай ми тогава тоягата си! За нея ще се хвана!

Подал овчарят тоягата си, змията се увила около нея и той я извадил от огъня.

— Искам да ти се отплатя за това, че ме спаси! Почакай ме тук, на поляната. Аз ще отида в царството на змиите и скоро ще се върна! — рекла змията.

Тя тръгнала, а овчарят останал да чака на поляната. След час-два змията се върнала.

— Овчарю — казала тя и извадила от устата си едно светецко камъче, — това камъче е безценно! Него искам да ти подаря за това, че ме спаси. Каквото поискаш, на това камъче да се помолиш. То може да прави чудеса!

Взел овчарят безценното камъче, сбогувал се със змията и си тръгнал към къщи.

Скоро се оженил и се помолил на безценното камъче да му направи един хубав голям палат на брега на Дунав. Заживял той там със своята жена и мислел, че е щастлив. Но не след дълго една нощ жена му откраднала безценното камъче и избягала с друг мъж чак отвъд Дунава.

На сутринта овчарят се събудил и видял, че спи направо на земята. Нямало го вече красивия палат и той бил съвсем сам. Досетил се каква е работата, потъгувал известно време и като нямало какво

друго да прави, сам си построил една колибка на брега на Дунав. И за да не живее сам, взел си едно куче и едно коте.

Един ден котето рекло на кучето:

— Виж колко тъжен е нашият господар. Искаш ли да намерим безценното камъче?

— Искам — отговорило кучето. — И на мене ми е много мъчно за него! Но какво да направим?

— Аз мога да намеря камъчето и да го взема — рекло котето, — но не мога да плувам добре като теб. Ако ме качиш на гърба си и преплуваме Дунава, аз ще взема безценното камъче.

— Добре! — съгласило се кучето.

Качило се котето на гърба на кучето и преплували реката. Повървели малко и видели един дворец. „Това сигурно е дворецът на нашия господар“ — помислили си те. И успели незабелязано да се промъкнат вътре. През един отворен прозорец видели жената на овчаря. В устата ѝ нещо светело. „Това е безценното камъче“ — казали си те и започнали да се чудят как да го вземат. Когато жената заспала, котето натопило опашката си в оцет, сол и лют пипер и я прекарало по носа и устата ѝ. Тя се събудила и започнала да киха и да плюе. Безценното камъче паднало от устата ѝ и животинчето го грабнало. Отишло при кучето, двамата хукнали към реката и там котето се метнало на гърба му.

Ала като стигнали до средата на реката, кучето рекло:

— Дай да видя какво е това камъче!

Котето му отговорило:

— Сега не може! Ще го изпуснем във водата. Когато излезем на брега, ще ти го дам!

Ала кучето се заинатило:

— Или ми го дай, или ще те хвърля във водата и ще се удавиш!

Нямало какво да прави котето и му дало безценното камъче. Кучето го разгледало, ала щом посегнало да го върне, изпуснало камъчето и то паднало във водата.

Излезли котето и кучето на брега. Там ги чакал овчарят. А те плачешком отишли при него.

— Защо плачете? — попитал ги той.

— Намерихме безценното камъче, взехме го, но го изгървахме във водата — казали те.

— Не плачете! Нали се върнахте живи и здрави. При това камъчето вече не е у тях. Нека си стои в реката!

Близо до колибата на овчаря живеел един рибар. Овчарят един ден отишъл при него и си купил риба. Когато се върнал, дал една голяма риба на котето и кучето, тъй като били много изгладнели. И щом те разкъсали рибата, изведнъж блеснало безценното камъче.

Овчарят много се зарадвал и веднага се помолил на камъчето да му върне палата. Той тозчас се появил и тримата заживели доволни в него. А овчарят се оженил отново за едно много хубаво и добро момиче.

ДЯДО ТРАК И ПОСЛЕДНИЯ ЗМЕЙ

Някога змейовете живеели по земята сред хората. Имали криле и дълги опашки и носели дрехи от блестящи люспи, които огрявали всичко наоколо като слънцето. Ходели дори по седенките и там се задявали с момите. Когато някоя хубава мома сядала до змей, тя му казвала:

— Юначе, прибери си опашката, че да не я настъпя!

Имало ли някъде война, змейовете ставали съвсем невидими и тръгвали да се бият. На която страна помагали, тя побеждавала. Хората обаче изнамерили барута и змейовете един по един се изгубили. Тогава по света се появили и умни и хитри люде, които се биели и побеждавали не със сила, а с ум и хитрина.

Само един змей останал да обикаля земята и да ходи сред хората. Веднъж последният змей срещнал един от тези умни и хитри хора — дядо Трак, и му казал:

— Побратиме, щом си толкова юнак, можеш ли да стиснеш желязото така, че да пусне вода? Аз мога!

— Добре де! — рекъл дядо Трак. — И аз мога.

Взели едно черясло^[1]. Дядо Трак казал на змея да започне пръв. Стискал змеят черяслото, стискал го, ала колкото и да бил силен, ни капка вода не капвала. Тогава дядо Трак рекъл:

— Чакай сега и аз да го стисна!

И като хванал здраво черяслото, потекла бяла вода. Змеят много се зачудил. Той не видял, че хитрият старец имал в ръката си прясно сирене и затова от желязото потекла бяла вода.

Тръгнали двамата заедно на път. Вървели, вървели и стигнали до една натежала от плод череша. Змеят почнал да си къса череша и да ги яде, а дядо Трак не можел да ги достигне и само се въртял наоколо и гледал. Змеят привел високите клони на черешата, за да може и дядо Трак да си хапне от вкусните плодове. Ала щом се наял, змеят пуснал клоните, дядо Трак литнал и се намерил от другата страна на дървото.

— Какво правиш, побратиме? — попитал змеят.

— Прескочих черешата, за да хвана заека, който побягна ей нагам.

А дядо Трак бил паднал в един трънак, откъдето изскочил заек и побягнал през глава из полето. Змеят пак повярвал на хитрия старец.

Последният змей и дядо Трак си починали и отново тръгнали на път. Вървели, що вървели, стигнали до една гъста гора. Змеят бил страшно изгладнял.

— Побратиме, хайде да заградим тази гора и да изловим всичко живо! — рекъл той.

— Дадено! — съгласил се старецът.

Змеят взел да носи големи пънове и да прави ограда, а дядо Трак само запълвал с малки чукачетата дупките, които оставали между пъновете. Змеят заградил цялата гора, а хитрият дядо Трак запушил дупките.

Щом всичко било готово, змеят влязъл в гората и се хванал да лови зайци, сърни, вълци, лисици, мечки и диви кози и да ги трупа накуп. По някое време се огледал за дядо Трак, не го видял и почнал да го вика. Викал, викал и след малко чул в далечината гласа на стареца. Докато змеят кладял огън под един голям явор, дядо Трак пристигнал гордо с две малки сврачета в пазвата си:

— Виж, побратиме, аз ловя хвъркати! Не е юначество да ловиш онова, което ходи по земята, ами това, което лети! — казал човекът.

Змеят се запретнал да дере животните, а на дядо Трак рекъл:

— Ти пък иди да донесеш вода, побратиме!

Дядо Трак тръгнал за вода. Напълнил един казан, опитал се да го повдигне, но не успял. Зачудил се дядо Трак какво да стори. И решил да направи вадичка от извора надолу към огъня.

Змеят чакал, чакал, пък му додеяло и тръгнал да търси дядо Трак. Стигнал до извора и видял, че дядо Трак човърка с клечка земята, за да прекара водата до огъня.

— Помислих си, че един казан няма да стигне, и затова исках да докарам повече вода — рекъл старецът.

Змеят нарамил пълния казан и тръгнал към огъня, а дядо Трак вървял след него с ръце в джобовете.

Двамата сварили и опекли всички заловени животни и седнали да се нахранят. Змеят започнал да яде змейски, юнашки, дядото пък

вземал голям къс месо и щом се заглеждал нанякъде змеят, той го хвърлял през рамо и взимал друг къс.

Заситили се змеят и дядо Трак. Започнало да се мръква и змеят поканил дядо Трак да нощува у тях.

Отишли те в къщата на змея. Змейовата майка постлала на госта да спи в пруста. Щом човекът си легнал, змеят разправил на старата змеица за своите преживявания с дядо Трак.

— Тоя човек е по юнак от мене! — рекъл ѝ той.

— Ами що не вземеш да го убиеш, додето спи? — посъветвала го змейовата майка.

— Тъй и ще сторя — зарадвал се змеят.

Хитрият старец обаче чул целия разговор. Натрупал в постелята си камъни, покрил ги със завивката и се скрил.

През нощта змеят взел най-тежкия си боздуган и отишъл в пруста. Приближил се до постелята на дядо Трак и заудрял с все сила. Удрял, удрял, докато всички камъни станали на прах. След това рекъл на майка си:

— Майко, този човек наистина е по юнак от мен! Като го удрях, той искри изпускаше!

А дядо Трак стоял и слушал на външната врата. На сутринта змеят излязъл от стаята си и що да види — дядо Трак жив и здрав лежал в постелята си.

— Добро утро, побратиме! — казал човекът.

— Ти откъде дойде? Аз нощес нали те убих? — зачудил се змеят.

— Мене никой на този свят не може да ме убие, защото съм кален — рекъл дядо Трак.

— Като е така, хайде да калиш и моя син! — казала змейовата майка.

— Да го каля, ама ще може ли да изтърпи? — попитал дядо Трак.

— Ще изтърпя всичко, само и само да стана като тебе и никой никога да не може да ме убие!

— Добре тогава! Напълнете два големи казана с вода, сложете ги на огъня да кипне водата и ми дайте най-голямата бъчва.

Взела старата змеица два големи казана, а когато водата завряла, донесли на госта една бъчва. Той рекъл:

— Влез сега в бъчвата, побратиме!

Змеят на драго сърце влязъл. Дядо Трак запушил бъчвата с канелката и излял врялата вода и от двата казана отгоре му. Змеят взел да се гърчи и надал страшен вик, но старата змеица му рекла:

— Търпи, синко, търпи! Трябва добре да се калиш!

Дядо Трак затворил бъчвата и отгоре и казал:

— Нека стои така до вечерта и тогава ще го извадим!

И лукавият старец си отишъл. Змейовата майка чакала ли, чакала той да се върне, за да отворят бъчвата, и щом се стъмнило, не издържала и сама я отворила — и що да види — змеят станал на пихтия.

Така бил погубен и последният змей на света. Оттогава те изчезнали и нито един от тях не се е появявал сред хората. Може и да ги има някъде, но са се скрили много надалече и хората не могат нито да ги срещнат, нито да ги видят.

[1] Дебело желязо, с което се чукат сол, пипер, жито. — Б.пр. ↑

БРАТЧЕ ЕЛЕНЧЕ

Един вдовец имал две деца — момче и момиче. Той дълго живял сам и решил да се ожени отново, ала не случил на добра жена. Тя все хокала децата и ги биела за щяло и нещяло. А не след дълго злата мащеха намислила и да ги погуби. Чудела се какво да стори и накрая решила скришом от мъжа си да ги изпрати в гората за дърва, за да се загубят и никога вече да не се върнат вкъщи.

Братчето и сестричето отишли за дърва и се изгубили в гъстата гора. Целият ден ходили, лутали се, но не могли да намерят пътя към къщи. Щом се смрачило, двете деца се качили на едно дърво, пренощували там и на сутринта пак тръгнали. Вървели, вървели и стигнали до едно изворче. Момчето било много жадно и рекло:

— Како, ще пия вода!

— Недей, братче! — казала сестричката. — Не виждаш ли мечите стъпки? Мечка е пила вода от това изворче. Ако пиеш и ти, ще станеш мече!

Повървели децата и стигнали до друго изворче.

— Много съм жаден — рекло момчето, — ще си пийна малко вода!

— Недей, братче! Не виждаш ли вълчите стъпки? Вълк е пил вода от това изворче. Ако пиеш и ти, ще станеш вълче! — спряла го пак сестра му.

Момчето отново я послушало, не пило вода и продължили. Вървели, що вървели и стигнали до трето изворче. Братчето казало:

— Умирам за вода, сестрице! Само една глътка ще си пийна!

— Недей, мило братче! Не виждаш ли еленовите стъпки? Елен е пил вода от това изворче. Ако пиеш и ти, ще станеш еленче!

Ала този път момчето не я послушало, навело се, пило вода и мигом се превърнало в красиво еленче.

— Олеле, братче, какво направи! — заплакало момичето. — Нали ти казах да не пиеш вода! Какво ще правя сега сама?

А еленчето казало:

— Не плачи, сестрице! Аз ще бъда винаги с теб и ще те пазя!

И сестричката и братчето еленче поели пак из гъстата гора. Стъмнило се. Спрели се те до едно високо дърво, под което имало голям извор. Момичето стъпило на рогата на еленчето и се качило на един клон да пренощува, а еленчето застанало под дървото да пази.

На сутринта братчето еленче отишло да пасе из гората и да търси храна за сестра си. Така съвсем сами, далеч от всички хора, сестричката и братчето еленче заживели в гъстата гора.

Един ден царският син отишъл на лов и завел коня си на извора под високото дърво да пие вода. Ала той взел да рие с копита земята, запръхтял и все се теглел назад. Зачудил се царският син от какво се плаши конят му, погледнал в извора и видял отражението на едно много хубаво момиче. Вдигнал очи нагоре, видял в клоните самата девойка и ѝ рекъл:

— Слез, момиче хубаво, от дървото, за да може конят ми да пие вода, и ела с мен в двореца!

Ала момичето не искало да слезе и да остави братчето си само в гората.

Три дни царският син идвал под дървото да моли красивата девойка, ала тя все не скланяла. Тогава той заповядал на слугите си да отсекат дървото. Запретнали се царските хора, секли, секли, ала не могли да повалят голямото дърво. Щом се мръкнало, те легнали изморени да спят. През нощта еленчето дошло, близвало една по една треските, залепвало ги за ствола и раните на дървото зараснали.

На сутринта царските хора се смаяли, щом видели, че дървото е като недокоснато. Ала пак взели секирите и се запретнали да го секат. Секли, секли, но отново до вечерта не могли да повалят дървото. А през нощта еленчето дошло и на заранта дървото отново било съвсем цяло.

На третия ден царските хора пак секли, секли и още съвсем малко им оставало, но мръкнало и те прималели от умора легнали да спят. През нощта братчето еленче дошло и когато се съмнало, дървото пак било цяло-целеничко.

Слугите се върнали в двореца и казали на царския син, че не могат да отсекат дървото. Една старица разбрала какво се е случило, отишла при царския син и му рекла:

— Аз ще сваля момичето от дървото и ще ти го доведа в двореца!

Взела един глинен съд, хляб, брашно и сито, престорила се на сляпа и отишла в гората при дървото. Запалила огън и почнала да пресява брашното, за да меси хляб, ала нарочно обърнала ситото наопаки.

Гледало момичето отгоре, гледало, пък не се стърпяло и се обадило:

— Не така, бабо, не така! Защо държиш ситото наопаки?

А бабичката рекла:

— Не виждам, баби, много съм стара и не виждам! Защо не слезеш да ми покажеш?

Полъгало се момичето и слязло от дървото. Бабичката го хванала здраво и повикала хората на царския син, които се били скрили в гората. Те качили момичето на каляска и тръгнали към двореца да го заведат на царския син. През целия път момичето плакало и все се обръщало назад. А зад каляската тичало братчето еленче...

Щом стигнали в двореца, царският син посрещнал своята невеста и я попитал:

— Защо плачеш, мило момиче? Не си ли щастлива, че идваш тук, в двореца, при мен?

Тогава момичето разказало тъжната история за братчето си, което пило вода от омагьосан извор и се превърнало в еленче.

И царският син заповядал да пуснат братчето еленче в двореца и да позлатят рогата му. На следващия ден се оженил за момичето. Минало време и царският син станал цар, а неговата невеста-царица.

И тримата живели доволни и щастливи до дълбоки старини.

ДЕВОЙЧЕТО И ДВАНАДЕСЕТТЕ МЕСЕЦА

Една жена имала две дъщери: едната била нейна, а другата — заварена. Своята дъщеря тя обичала много, а заварената, да би могло, в капка вода би удавила. Не искала да я види, все ѝ се карала и я биела, ала девойката била здрава и силна, а сестра ѝ все болнава. Чудела се и се маела мащехата какво зло да направи на заварената си дъщеря, та да се отърве от нея, и най-накрая измислила — решила да я изпрати за вода на една много далечна чешма. До чешмата имало дърво и се говорело, че под него нощем се събирали всякакви таласъми и самовили. „Дано те погубят завареницата, че да не ми се мярка вече пред очите“ — рекла си мащехата и заръчала на горката девойка да отиде в полунощ за вода на чешмата.

Послушало я момичето, взело менците и кобилицата и тръгнало. Щом приближило до дървото, то видяло единадесет мъже и една стара жена. Те били насядали в кръг под него. Сред мъжете имало и стари, и млади, и ниски, и високи, но един бил много нисък. Старата жена пък изглеждала доста начумерена. Тя била баба Марта, а мъжете били единадесетте месеца. Най-ниският бил най-късият месец Сечко. Девойчето се престашило и им рекло:

— Добър вечер, чичовци, как сте, живо-здрavo ли сте?

— Дал ти Бог добро, девойче — отговорили ѝ месеците, — добре сме, живи и здрави. Ами ти как си и какво търсиш по никакво време за вода? Не те ли е страх?

— Какво да правя? Страх, не страх, като ме накара мащехата, как мога да не дойда! — казалo девойчето.

— Така си е, девойко. Там, дето има сила, правда няма — рекла баба Марта. — Слушай, искам нещо да те попитам: кои месеци в годината са по-хубави и кои по-лоши?

— О, мари златна бабо — рекло девойчето, — ами че всички месеци в годината са от хубави по-хубави, няма ни един лош месец.

— Хайде със здраве, пиле — рекли ѝ месеците, — върви си и да си благословена от Бога и от нас. Щом проговориш, по един алтън

винаги да пада от устата ти.

Девоичето наляло вода, отишло си вкъщи и почукало на вратата. Като го видяла, че си идва с пълни менци, мащехата много се разлютила. Попитала го нещо и ѝ причерняло пред очите, защото колкото думи казала завареницата, толкова алтъна паднали от устата ѝ на земята и девоичката се навела и си ги взела. В чудо се видяла мащехата — та нали тя я пратила да загине, а не да вади на всяка дума алтън от устата си.

— Кой те омагьоса, мари никаквице — викнала мащехата, — та вадиш алтъни от устата си? Каж ми, че ако те хвана, ще те пребия!

И сиротото девоиче ѝ разправило за месеците и за тяхната благословия.

На другия ден вечерта мащехата пратила своята дъщеря на чешмата да налее вода, за да благословят и нея месеците, да падат алтъни от устата ѝ.

— Хайде, щерко, ще те изпратя на чешмата — рекла ѝ тя — да налееш вода и да те благословят месеците, та да вадиш и ти алтъни от устата си като оная никаквица.

Отишла девоичката на чешмата и когато поздравила мъжете и жената, те я попитали кои месеци са по-добри и кои по-лоши. Позамислило се малко момичето и се сопнало:

— Ами вие не знаете ли кои са по-добри, та мене ме питате? То и малките деца знаят кои месеци са по-добри — Коложер^[1] и Сечко^[2] са най-злите, а пък Марта е много сприхава и невярна. Ето тия са най-лошите. То и другите не са по-добри, ама какво да правим — паднали сме им в ръцете и ще ни правят, каквото си щат.

— Ха да си благословена змийчета да вадиш от устата си на всяка дума — рекли ѝ месеците.

Тръгнало си момичето с празните менци, за да не му тежат по пътя, и щом влязло вкъщи и проговорило, от устата му изпаднало змийче.

— Мари дъще, защо змийчета вадиш от устата си? Защо не вадиш алтъни, както сестра ти? Леле, дъще, за срам и резил станяхме! Какво ми дойде до главата!

Мащехата намразила още повече завареницата си, ала нямало какво да ѝ направи, защото правдата била на нейна страна, макар и да било момиче сираче.

След няколко дни си дошъл братът на девойчето, което бълвало змийчета, и като разбрал каква е работата, осъдил майка си за това, че мразела така завареницата си, и рекъл:

— Който копае гроб другиму, сам пада в него.

[1] Коложег — януари. ↑

[2] Сечко — февруари. ↑

БЕДНЯКЪТ И ДЯВОЛЪТ

В едно село живял стар и много беден човек. Той нищичко си нямал и като умрял, оставил на единствения си син само едно повесмо.

Взел синът повесмото и тръгнал с него да си изкарва прехраната. По пътя се скъсали вървите на цървулите му. Извадил той повесмото и започнал да усуква връв. Усуквал и вървял, усуквал и вървял, и така стигнал до една много голяма река. Видял, че не може да я премине, и се спрял на брега да помисли какво да прави. Изведнъж от водата изскочило малко дяволче и го попитало:

— Какво правиш?

— Усуквам връв, не виждаш ли? — отвърнал бедният момък.

— А защо ти е тази връв? — рекло дяволчето.

— Да вържа реката!

— Да я вържеш? Защо да я връзваш? — зачудило се дяволчето.

— За да си я занеса у дома!

Дяволчето се гмурнало дълбоко във водата и отишло при баща си — стария куц дявол.

— Тате, един човек горе на брега усуква връв. Иска да върже реката и да си я занесе вкъщи!

— О, сигурно някой дявол, наш враг, го е накарал да направи това! — рекъл старият дявол. — А ние къде ще живеем? Аз съм вече много стар и без един крак, моето момче, затова тичай при този човек горе и му кажи, че искаш да се преборите — който победи, той ще вземе реката. Ти ще го надвиеш, аз знам, и няма да му позволим да ни отнеме реката!

— Добре! Ще направя всичко, което ми казваш, тате! — и дяволчето отново изскочило над водата.

— Ей, ела тука! Искам да ти кажа нещо! — рекло то.

— Какво? — попитал беднякът.

— Човече, ще вържеш реката и ще си я занесеш вкъщи само ако ме надвиеш!

— Добре! — отвърнал момъкът. — Съгласен съм, ще се преборим, ама ако дойдеш в моето село.

— Ще дойда — съгласило се малкото дяволче.

И дяволчето тръгнало. А той го завел в пещерата на един много страшен змей.

— Ти си дете на дявола, а аз съм голям човек. Затова те водя тук, при моето дете, при моя син, за да се преборите вие двамата, а аз ще ви гледам.

Изведнъж със силен трясък се задал змеят — очите му били огнени, а устата му бълвала пламъци. Дяволчето много се изплашило и избягало. Човекът се скрил от змея, а после пак отишъл на реката.

Малкото дяволче изтичало при баща си и рекло:

— Тате, страх ме е и не смея да си меря силите с този човек! Той има син, уж дете като мене, ама когато се зададе, гората започна да се превива и да искрят светлини.

Старият дявол много се зачудил, но казал на сина си:

— Тичай тогава при човека, моето момче, и поискай да хвърляте ябълки. Ти ще хвърлиш ябълката по-далеч и той няма да върже реката и да си я занесе вкъщи.

Дяволчето взело две ябълки и изскочило с един мехур над водата. А човекът седял и предял връвта.

— Ей, защо предеш тази връв?

— Ами да е по-здрава — отговорил беднякът.

— А защо ти е здрава връв?

— Да не се скъса, когато нося реката.

— Ще си я занесеш, ако хвърлиш по-надалеч от мен ей тази ябълка — казало дяволчето.

— Добре! Първо ти хвърляй!

Дяволчето хвърлило ябълката и тя паднала чак на другия бряг на реката. Човекът се направил, че хвърля другата ябълка, и бързо-бързо я скрил в джоба си.

— Видя ли, че хвърлих ябълката по-далеч от теб. Твоята ябълка се виждаше накъде лети и къде падна, а моята нито се видя накъде лети, нито къде падна.

Дяволчето се засрамило и веднага се потопило във водата. Отишло пак при стария дявол и рекло:

— Тате, този човек ме победи. Той хвърли ябълката си по-далеч от моята — не се виждаше нито накъде лети, нито къде падна.

— Наистина ли? — попитал старият дявол.

— Да, тате, и сега ще завърже реката и ще си я занесе у дома.

— Трябва да го помоля да не прави това — рекъл бащата. — Този човек ще ни остави без река, а ако е дявол, може и нас да отнесе.

Грабнал си старият дявол патерицата и — куцук-куцук — излязъл над водата. Човекът тъкмо се бил навел да си връзва вървите на цървулите.

— Защо връзваш реката? — попитал го дяволът.

— Да си я нося вкъщи! — отговорил човекът.

— Ама тя си е наша. Ние живеем в нея. Без дом ли ще останем?

— Ако живеете в тази река, ще бъдете мои роби — казал бедният човек.

Старият дявол дълго му се молел, а човекът се правел, че не го чува.

— Остави ни реката! Ще ти дадем една торба злато!

— Аз не съм за една торба злато. Хич няма да си правя труда да я нося.

— Две ще ти дадем и ще ти помогнем да си ги занесеш вкъщи.

Беднякът си замълчал и дяволът мигом се изгубил във водата. След малко изнесъл две големи торби, догоре пълни със злато.

Човекът си тръгнал, а дяволът след него едва-едва мъкнел торбите. Наближили селото. Старият дявол се изморил и седнал да си почине. А беднякът се замислил: „Ако го заведе у дома, ще разбере къде живеея. Утре ще събере всички дяволи и ще дойдат да ми вземат златото.“ Зачудил се човекът как и този път да измами дявола и тутакси му хрумнало нещо. Навел се той над дявола, разперил пръсти и взел да го измерва колко е висок от здравия крак до главата.

— Защо ме мериш? — попитал старият дявол.

— Покрих си къщата с дяволски кожи, но ми трябва още малко, та си правя сметката дали твоята ще ми стигне.

Казал това беднякът, легнал и се престорил, че заспива, изморен от дългия път. Дяволът грабнал патерицата си и хукнал да бяга. А бедният човек отнесъл златото у дома си и станал богат.



ЗА ДУМА — ЖЪЛТИЦА

Един много беден човек слугувал двадесет години на голям богаташ. И когато накрая трябвало да му заплати за всички години, господарят сложил на една страна голяма купчина пари, а на друга — три жълтици, и казал на сиромаша:

— Тази голяма купчина пари е цялата ти заплата за двадесет години служба. Ако вземеш нея — добро няма да видиш, ала вземеш ли трите жълтици — дадени ти са от сърце.

Бедният човек мислил, мислил и решил да вземе трите жълтици. Сбогувал се той с богаташа и тръгнал да се прибира у дома. Дълго вървял сам, но по едно време настигнал трима приятели и всички продължили заедно. Двама от тях приказвали, а третият дума не обелвал.

— Защо вашият другар не говори? — попитал бедният човек.

— Нашият човек не говори, защото за една дума взема една жълтица — отвърнали му другите двама.

Мислил, мислил беднякът и си казал: „Тъй и тъй съм сиромаш, чакай да му дам една жълтица и да видя какво ще ми каже.“

— Мътна вода да не газиш! — рекъл му човекът и веднага пак млъкнал.

Вървели четиримата, вървели, а той все си мълчал. Беднякът попитал отново:

— Нали му дадох жълтица, защо не говори?

Другите двама му казали:

— Той взема по една жълтица за всяка дума.

Ратаят се замислил отново и си казал: „Тъй и тъй съм сиромаш, ще му дам и втората жълтица, та да видя какво ще ми каже.“ Дал му и втората жълтица.

— Щом видиш орли да кръжат, иди да провериш какво има там! — казал третият приятел и отново млъкнал.

Вървели четиримата, вървели и сиромашът пак попитал:

— Ама защо не приказва?

А двамата другари пак рекли:

— Ние ти казахме, че за всяка дума взема жълтица!

Сиромахът си помислил: „Остана ми само една жълтица. И с нея, и без нея — все съм си беден! Ще му я дам!“

— Каквото и да правиш, преди това помисли! — рекъл мълчаливецът, щом получил третата жълтица.

След време тримата приятели поели по друг път и бедният човек продължил сам. Вървял, вървял и стигнал до една река.

Водата била много мътна и той се спрял, защото си спомнил какво му бе казал за първата жълтица мълчаливият човек. В този миг пристигнал търговец на кон и го попитал:

— Ей, защо не минаваш през реката?

— Мътна вода не газя! — отвърнал сиромахът.

— Ама че глупак! — рекъл търговецът и подкарал коня си. По средата на реката конят изведнъж се препънал, търговецът паднал в мътната вода и се удавил. Конят пък успял да изплува на брега с дисагите, претъпкани с пари. Сиромахът го възседнал, намерил брод и продължил своя път.

Вървял, вървял и над една канара видял да се вият орли. Спомнил си той думите на мълчаливеца за втората жълтица и веднага отишъл да види какво има там. Сред разпилени саби, пушки, пари и злато лежали мъртви няколко разбойници. Те не могли да се разберат за подялбата на плячката и се избили едни други. Така всичко останало за бедния ратай. Той обаче не могъл да вземе цялото богатство, тъй като конят му и без това бил много претоварен. Събрал толкова злато, колкото можел да носи, взел една пушка и една сабя и тръгнал отново по пътя си.

Вървял, вървял и стигнал до своето село. Влязъл в двора, приближил се до къщата, погледнал през прозореца и що да види — жена му и един млад мъж вечеряли и весело разговаряли. Ратаят вдигнал пушката да убие момъка, но си казал: „Чакай да помисля — за тази дума също съм дал една жълтица. Аз напуснах своя дом преди двадесет години. Боже мой, та това трябва да е синът ми!“

И усмихнат влязъл в къщата. Жена му го посрещнала просълзена от радост.

След някой и друг ден бащата решил да попита сина си с каква работа иска да се захване.

— Искам да стана търговец, тате! — рекъл синът.

Бащата му дал три хиляди гроша, купил му един кон и рекъл на момъка:

— Където и да отидеш, при млади хора да не сядаш!

Тръгнал синът на път, вървял, що вървял и стигнал до едно гробище. Там трима мъже с всичка сила налагали с пръти един гроб. Момъкът ги попитал:

— Защо удряте гроба?

А те му отговорили:

— Умрелият има да ни дава пари!

— А колко има да ви дава? — продължил да пита момъкът.

— Три хиляди гроша — рекли те.

Дожаляло му на младия човек за умрелия, дал им трите хиляди гроша, които имал, и се върнал вкъщи. Бащата го посрещнал и рекъл:

— Е, синко, кажи какво направи.

Синът разказал всичко на баща си:

— Минах, тате, покрай едно гробище и видях трима лоши мъже с всичка сила да налагат с пръти един гроб, попитах ги защо правят това, а те ми отговориха, че умрелият им дължи три хиляди гроша. Аз, тате, платих борча на умрелия, за да не безпокоят духа му.

— Добре си сторил, синко! Ето ти сега шест хиляди гроша и върви пак! Ама добре запомни: и в кафене да влезеш, при млади хора да не сядаш!

Тръгнал синът отново на път. Вървял, що вървял и стигнал в едно село. Влязъл в малко дюкянче и седнал в ъгъла до един стар човек. Старецът го попитал:

— Откъде идеш и накъде си се запътил, синко?

Момъкът отговорил:

— Отдалеч идвам и отивам търговец да ставам, дядо!

— Търговия без ортак не се прави, синко! Имаш ли си ортак?

Младият човек отвърнал:

— Нямам, дядо!

— Аз ти ставам ортак, синко, ама ще ми купиш кон и сабя и тогава ще вървим да печелим пари.

Момъкът се съгласил, купил кон и сабя и тръгнали двамата със стария човек на път. Вървели, що вървели и стигнали до една планина. Старецът рекъл:

— Ти върви, синко, по пътя, а пък аз ще мина направо през гората и когато ме видиш ей там, на онзи връх, тогава запей високо някаква песен.

Изкачил старецът върха, момъкът го видял и веднага запял. Ала под върха имало тъмна пещера, в която се спотайвали разбойници. Щом момъкът запял, разбойниците го чули и един по един се заизнизвали от тъмната пещера. А старецът, застанал със сабята в ръка на входа на пещерата, изведнъж станал невидим и убил всички разбойници. Влязъл в пещерата и що да види — по земята били разхвърляни много пари, сребро и злато. Натоварил той каквото могъл на коня и тръгнал към момъка.

Вече имали доста пари и злато и затова се запътили към друго царство. Там разбрали, че царят имал дъщеря. Много царски синове, знатни и богати момци се женели за нея, но всеки, който отивал в стаята ѝ вечерта след сватбата, умираше. Царят бил много разтревожен и обявил, че който остане жив на сутринта след сватбата, макар и да не е от знатен род, ще получи половината от царството му.

Щом чул това, старецът попитал момъка:

— Искаш ли, синко, да станеш зет на царя и да получиш половината царство?

— Искам да стана зет на царя не заради половината царство, а заради царската дъщеря, но ме е страх да не умра като другите.

— Не се безпокой, синко, аз знам какво трябва да се направи! — отвърнал старецът.

И двамата отишли в царския палат право при царя. Той ги попитал:

— Защо сте дошли тук, гости на моето царство?

— Царю честита — започнал старецът, — чухме, че при твоята дъщеря не остава жив мъж, а моето смело момче иска да пробва късмета си и да ти стане зет.

— Добре — рекъл царят, — ако остане жив, ще му дам половината царство и своята дъщеря.

Старецът казал на момъка:

— Купи ми, синко, ножица и една торба.

Момъкът изпълнил заръката на своя съдружник. В неделята направили сватбата, а вечерта старецът рекъл на момъка:

— Докато не дойда, няма да отиваш в стаята при царската дъщеря! Щом ти кажа: „Освобождавам те!“, тогава ще идеш!

Дълго време чакал момъкът и когато накрая старецът дошъл и му казал: „Освобождавам те!“, той влязъл в стаята при своята невеста. Старецът отново станал невидим и също се промъкнал там.

Момъкът легнал при царската дъщеря, а старецът застанал прав над главата му. Щом младоженците заспали, от устата на царската дъщеря изскочила една змия, която искала да ухапе момъка по челото. Старецът отрязал с ножицата главата на змията и я сложил в торбата, но тялото ѝ се върнало в устата на царкинята. След малко се показала и друга змийска глава. Той отрязал и нея, но тялото ѝ пак се скрило в устата на царкинята. Появила се и трета глава — старецът кльцнал и нея, но тялото отново се прибрало там, откъдето излязло.

Старецът казал:

— Повече не трябва да се боиш, синко! — и си отишъл.

На другата сутрин, щом момъкът излязъл жив и здрав от покоите на царската дъщеря, царят много се зарадвал и вдигнал голяма веселба. Дал на смелия момък не само дъщеря си, но и половината царство, както бил обещал. Момъкът се поклонил на царя и рекъл:

— На мен, царю, не ми трябва половината ти царство. Невеста ми трябваше, а невеста вече си имам!

Поживял месец-два той при царя и тръгнал заедно със стареца да отведе невестата си вкъщи.

Дълго вървели тримата и стигнали до пещерата на разбойниците. Натоварили колесницата, която царят им бил дал, със злато, сребро и пари и тръгнали отново по пътя си. Вървели, що вървели и стигнали до гробището. Тогава старецът рекъл:

— Е, синко, досега правехме, струвахме всичко заедно, сега дойде време да делим, защото всичко братски сме спечелили.

Разделили парите, златото и среброто. Ала старецът казал:

— Синко, ние богатствата поделихме, но и невестата е орташка, и нея ще делим!

Не искал момъкът да дели жена си с дядото, но нямало какво да прави — дума бил дал на своя съдружник. Старецът взел сабята си да разреже невестата на две. Тя много се изплашила, отворила уста да извика и не щеш ли — от там излязла една змия с три шии. Старецът

извадил торбата, в която бил скрил трите змийски глави, изгърсил ги и ги наредил на земята. След това казал на царската дъщеря:

— Ето, дъще, тази триглава змия е убивала всички твои женихи, защото ти си била омагьосана от зла вещица да нямаш жив жених и никога да не бъдеш щастлива. Аз отрязах трите глави на змията и затуй това момче остана да живее с теб. А сега, като излезе и тялото на змията, вие двамата ще бъдете щастливи до последните си дни. Видя ли, синко, защо исках да делим с тебе твоята невеста? — обърна се той към момъка. — А сега вече можеш да вземеш и моя дял, защото аз си свърших работата. Навремето ти плати борча ми. Много, синко, ме болеше, когато тримата лоши мъже удряха по гроба, но ти ми направи голяма добрина и затова сега ти се отплащам. Заведи невестата в бащината си къща и бъдете честити цял живот!

И старецът влязъл в гроба, а младоженците продължили по пътя си и живели дълги години в мир и любов.

СРЕБЪРНИЯТ ЕЛЕН

Имало някога един добър ловец. Той стрелял така точно, че стрелата му никога не отивала напразно. Ала бил роб и всичко трябвало да носи на своя господар. А пък господарят му — на царя.

Един ден глашатаят разгласил, че царят иска да жени дъщеря си и кани всички знатни мъже на сбор.

Заръчал господарят на своя роб да убие девет коли дивеч, за да ги носи на царя. И ловецът взел лъка и стрелите си и тръгнал с кучетата в гората. Тъкмо когато си свършвал работата, видял, че кучетата му гонят един елен. Ала той не бил като всички елени, а целият сребърен. Ловецът вдигнал лъка си и се прицелил. Еленът проговорил с човешки глас:

— Не ме убивай, юначе, добро ще ти сторя!

— Какво добро може да ми направи един елен, па макар и да приказва като човек! Хайде, ела, не се страхувай!

— Хвърли стрелата си и ще дойда!

Момъкът хвърлил лъка и стрелата си, а еленът се приближил и му рекъл:

— Искаш ли да те направя царски зет?

— Искам, направи ме!

Сребърният елен казал:

— Като изпратиш господаря си, върни се тук, на това място, и свирни три пъти с буково листо. Аз ще дойда.

Ловецът така и направил. Върнал се в гората, изсвирил три пъти с буково листо и еленът на мига дотърчал.

— Искаш ли да идем на царския сбор? — попитал той.

Момъкът се почудил:

— Как ще ида там, с тия дрехи ли? Нямам ни кон, ни сабя!

— Ти за това не бери грижа. Аз ще ти стана кон. Бръкни под онзи камък и извади две змии — те ще съскат, но ти не се плаши. Едната ми сложи за юзда, а другата вземи за камшик.

Момъкът направил всичко така, както му заръчал еленът. Извадил змиите и щом сложил едната в устата на сребърния елен, той тозчас станал красив бял кон с хубава юзда, а другата змия се превърнала в камшик.

Конят веднага проговорил:

— А сега откърши една тояга и разрови мъха на камъка, под който намери змиите.

Ловецът разровил мъха с една тояга. Тоягата мигом се превърнала в остра сабя, а изпод камъка се подавали красиви одежди.

Облякъл се момъкът, запасал си сабята, взел си лъка и стрелата и се метнал на коня.

Пристигнали в царския дворец тъкмо когато глашатаите разгласявали, че царят ще даде дъщеря си на онзи, който изпревари всички ездачи, който простреля мушица във въздуха и който със сабята си разреже камък.

Ловецът и конят му стигнали първи. Сетне само ловецът успял да простреля мушица, както си хвърчала. А като дошло ред да се разреже камъкът, никой не се наел. Отишъл момъкът и щом замахнал, разполовил камъка.

Тогава царят му дал дъщеря си. Направили голяма сватба.

След сватбата конят рекъл на царския зет:

— Аз си отивам в гората. Ето ти един мой косъм. Ако ти потрябвам, нагрей го и веднага ще дойда.

— Живей си на свобода, приятелю! Нали сега съм царски зет, няма да имам нужда от нищо.

Ала една нощ царската дъщеря чула мъжа си да говори насън и разбрала, че той бил прост селянин и роб. Тя не могла да се примири, че съпругът ѝ не е от знатен род.

Разказала всичко на царя, а той много се разлютил. И веднага изпратил да повикат някогашния господар на ловеца.

— Ето го твоя истински мъж, дъще! — казал царят. — А оня измамник трябва да се накаже. Каж ми, дъще, как да го накажем?

Царкинята веднага рекла:

— Да го хвърлим в морето да го изядат рибите.

Вързали един камък на шията на ловеца и го хвърлили във водата. Една голяма риба го лапнала и той се намерил в корема ѝ. По някое време рибата отворила уста, духнала и момъкът се озовал на

един бряг, обрасъл с дива гора. Тогава изведнъж пред него се появил сребърният елен. Ядосал се ловецът, грабнал една тояга и замахнал да го удари:

— Ти ми докара всички беди!

А еленът му отговорил:

— Ти си си виновен. Ако беше взел косъма, аз начаса щях да разбера, че си в беда. Добре че пак разбрах навреме.

— Та мене ме спаси една голяма риба! — казал ловецът.

— Тази риба бях аз!

Момъкът прегърнал сребърния елен и рекъл:

— Благодаря ти и прощавай за лошите думи. Моля те, помогни ми и сега!

— Не мога вече да ти помагам. Моята сила е дотук. Ала ще ти дам едно цвете с три листа. Сполети ли те беда, откъсни едно от тях. И помни, че твоето щастие е в предния зъб, в първата треска и в една хубава девойка.

Казал това сребърният елен, тропнал с крак и изчезнал. А ловецът тръгнал сам из гората. Нападнали го страшни зверове — той откъснал първото листо; изгубил пътя — откъснал второто и се озовал пред каменните стени на главния град. Преди да влезе в него, момъкът откъснал и третото листо и начаса се превърнал в буен ален жребец. Разиграл се жребецът и влязъл в конюшната на едни сиромаси. Те много му се зарадвали и тръгнали да го продават. Около коня се струпали много хора. Пристигнали да го видят дори царят и новият му зет.

Зетят много харесал коня и го купил. Ала щом се качил на гърба му, жребецът метнал ездача си на земята.

Царският зет много се ядосал и заповядал да убият буйния кон. Една хубава бедна девойка от прислугата чула думите му, погалила жребеца и заплакала:

— Ех, какъв хубав кон, ала трябва да загине заради волята на царския зет!

Тогава конят прошепнал на девойката:

— Ако ти е жал за мене, като ме убият, прибери ми предния зъб и го закопай в градината пред двореца.

Девойката така и направила. До вечерта на мястото, където заровила зъба, израснало чудно дърво. Клоните му не шумели, а пеели

песни. На сутринта всички се събрали да гледат чудното дърво. Дошъл и царският зет. Ама щом застанал под дървото, песента спряла, а на клонките израснали тръни и като зашибали царския зет, издрали му цялото лице.

Той се разгневил и заповядал да отсекаат дървото. И това чула хубавата девойка и рекла:

— Ех, че хубаво дърво, а ще трябва да го отсекаат заради прищевките на царския зет!

А дървото прошепнало:

— Щом ти е жал за мене, като ме секат, вземи първата треска и я хвърли в езерото.

Девойката така и направила. Хвърлила първата треска в езерото и тя в тоз миг се превърнала в златна патица.

Царският зет веднага поискал да я убие. Прицелил се с лъка един път — не успял да я убие, прицелил се втори път — пак не успял. Третата стрела убила патицата.

Зарадвал се зетят, съблякъл се и се хвърлил във водата да хване убитата патица. Ала щом доближил до нея, тя хвъркнала, кацнала на брега при дрехите на царския зет и веднага се превърнала в човек.

Царският зет познал своя роб, уплашил се много, нагълтал вода и се удавил.

А момъкът облякъл дрехите, взел си лъка, стрелата и сабята и отишъл в двореца. Разсякъл той със сабята си желязната порта, а със стрелите си приковал всички, които искали да го спрат.

Царската дъщеря се спуснала към него и започнала през сълзи да се къльне, че го обича. Тогава ловецът ѝ рекъл:

— А защо пожела да ме хвърлят в морето?

— Но нали пак си жив?

— И аз ще заповядам да хвърлят теб и баща ти в морето, па ако можете, оживейте!

И ловецът заповядал да хвърлят царя и царкинята в морето. След това намерил хубавата девойка и се оженили. Той станал цар, а тя царица. Двамата дълго царували и правили много добрини на бедните и честните хора.

Издание:

Български народни вълшебни приказки

Българска. Първо издание

ИК „Дамян Яков“, София, 1995

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.